

1.2.35^a

B.S. #. 6. 31. 4^e

I. 11. 19.

SYSTEMA
BIBLIOTHECÆ
COLLEGII
PARISIENSIS
SOCIETATIS JESU.

PARISIIS,
Excudebat SEBASTIANUS MABRE-CRAMOISY,
Regis Typographus.

M. DC. LXXVIII.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

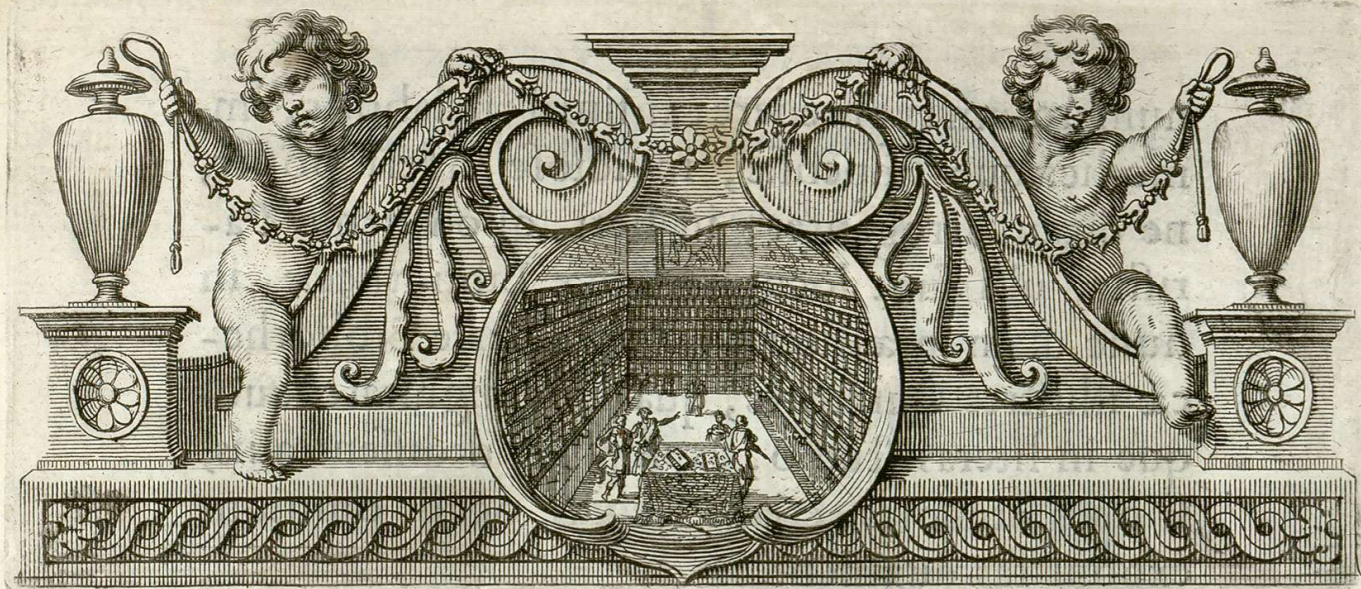

SYSTEMA
BIBLIOTHECAE
COLLEGII
PARISIENSIS
SOCIETATIS IESU.

PARISIIS,
Ecclesiae S. Iuliani et S. Pauli
Regis Typographus.

M. DC. LXXVII.
Cum Privilegio Regis

PRÆFATIO AD LECTOREM.

POST QUAM laboriose confectus est, atque absolutus Bibliothecæ Collegii Parisiensis Societatis Jesu Catalogus, efflagitarunt viri eruditi, ut typis mandaretur, rati nonnullam inde utilitatem in rem literariam redundare posse.

Usi sunt pluribus ad id persuadendum rationibus, sed hac præsertim, quod cum immensa librorum multitudo rite disponitur, ex ordine artis pleno fit, ut quæ operose aliquando inquiritur doctrinarum mutua inter se connexio, singularumque sua velut in membra partitio, facilius intelligatur.

Servire utilitati publicæ justum est, atque optandum hominibus, qui totos sese devoverunt promovendæ literarum adminiculo divinæ gloriæ. Sed præterquam quod Catalogum tam

numerosum typis edere, infiniti est laboris, immodicæque impensæ, invidiose videri posset, ne dicam arroganter, id fieri, quod nemo Parisiis, ubi sunt locupletissimæ Bibliothecæ, in hunc diem præstiterit: Regiæ certe Bibliothecæ illustres Curatores, qua sunt dignitate, quoque in literas studio, exemplum dedissent aliis, si opes literarias, etiam Regias, oculis omnium exponi fas duxissent.

Quare visum est, teneri posse modum, quo absque ulla ostentationis specie, petentium voluntati serviretur; si nempe redderetur ratio totius ordinis, quo Bibliotheca nostra disposita est: hoc enim pacto, non aliis tantum qui legerint, sed etiam nobis fructus obventurus sperari potest: illi nempe labore nostro fruuntur, si quæ probaverint; nos ipsorum reprehensione, si quæ improbaverint, ad emendationem utemur.

Septem igitur in partes totum id operis, quaecumque est, distribuitur. In prima, generalia quatuor exponuntur; Bibliothecæ historia, prospectus loci, generalis divisio, singularumque divisionum ratio. In reliquis sunt Catalogi sex tum editorum librorum, tum manuscriptorum codicum, atque etiam numismatum ex arte suos in ordines digestorum, nulla enim pars doctrinæ Bibliothecam deficit.

BIBLIOTHECÆ
COLLEGII PARISIENSIS
SOCIETATIS JESU
HISTORIA, PROSPECTUS, DIVISIO,
ET RATIO.

CAPUT I.

*Ortus & incrementum Bibliothecæ Collegii Parisiensis
Societatis Jesu.*

COLLEGIUM Parisiense Societatis Jesu, quamvis ex tenuissimis initiis, ad eum statum, in quo est, Deo volente, pervenerit: aluit tamen semper viros eruditionis omni genere præstantes, ut ab alumni edita sint in hunc usque diem volumina cujuscumque modi plura quam bis mille.

In ipsis primis velut incunabulis, quæ in Collegio S. Barbaræ extiterunt, coaluit ex sanctissimis & doctissimis Fundatoribus, S. Ignatio Societatis parente, S. Francisco Xaverio Indiarum Apostolo, Jacobo Laynes, Alphonso Salmerone, Claudio Jaio, qui primus in Societatis mores induxit, Ecclesiasticis dignitatibus se subducere, & aliis, quorum opera in lucem edita sunt.

Cum in formam aliquam Collegii crevisset, in eo habitarunt Joannes Polancus S. Ignatii fidus adjutor ac interpres; Petrus Ribadeneira scriptis libris notus; Hieronymus Natalis & ipse Scriptor nobilis; Martinus Ola-

vius Doctor Facultatis Parisiensis; Andreas Oviedus Æthiopiæ Patriarcha; Everardus Mercurianus quartus Societatis præpositus Generalis, & alii, qui eo mittebantur, ut quam in Academia Parisiensi doctrinam sibi comparassent, in universum terrarum orbem spargerent.

Postquam cœpit habere Scholas, quas externi frequentarent, floruerunt in eo Joannes Mariana historiarum Scriptor; Petrus Joannes Perpinianus Orator insignis; Joannes Maldonatus toti orbi notus; Robertus Bellarminus hæreticorum domitor; Edmundus Augerius suæ ætatis eloquentissimus; Ludovicus Richeomus, alii-que libris editis celebres, ex quibus uberes fructus Ecclesia tamdiu collegit, quamdiu adversariorum invidia non obstitit.

Tunc temporis Bibliotheca quinque musæis continebatur, & ad viginti fere voluminum millia jam excreverat; sed fato temporum partim direpta est, partim distracta, minimaque, postquam posuit tempestas, particula rediit ad suum locum. Utinam rediisset vel una sola eruditissimi Guillelmi Budæi Bibliotheca, quam, cum sibi obtigisset, Collegium habere dederat clarissimus Inquisitoriarum classium Præses Petrus de Saint André de Montbron.

Restitutis, post agnitam innocentiam, Collegii rebus, habitarunt in eo viri doctissimi, Fronto Ducæus, Jacobus Sirmondus, Dionysius Petavius, Jacobus Saliæus, Nicolaus Caussin, Ludovicus Cresolius, Philippus Moncæus, Ludovicus Mæratius, Julianus Hayneufve, Stephanus Binet, cæterique plurimi consequentes, ut Cellotius, Bagotius, Vigerus, Baunius, Rabardæus, Labbeus, Brietius, Bourdinus, Cossartius, qui famam parentum non sustentarunt modo, sed etiam vehementer auxerunt.

Ex eo restitutionis tempore, cura Bibliothecæ comparandæ, pristinisque detrimentis supplendis impensa est, librorumque multitudo ita crevit, ut hoc anno, qui

5

Christi millesimus sexcentissimus septuagesimus octavus, plusquam triginta-duo voluminum millia numerentur.

Crevit porro ad tantam multitudinem, partim munifica plurium liberalitate, partim eorum, qui curandæ Bibliothecæ præfecti sunt, diligentia.

Christianissimi Reges Ludovici duo Justus & Magnus, libros omnes typis Regiis impressos, & suis symbolis insignes munifice largiti sunt.

Eminentissimus S. R. E. Cardinalis Franciscus Joyeux, suos omnes manu scriptos codices Collegio donavit.

Vir clarissimus Carolus Lallemantius, rerum criminalium Cognitor, trium Lallemantiorum fratrum, Petri Caroli & Hieronymi è Societate Jesu Pater, alteriusque Gabrielis pro fide in nova Francia occisi patruus, Collegio integram suam Bibliothecam testamento legavit.

Reverendissimus Dominus Philippus Portæus Thironensis Abbas moriens reliquit Collegio suos omnes Theologicos libros.

Vir utraque fortuna illustrissimus Nicolaus Fouquetius, Regius in suprema Parisiorum Curia Procurator, Ærario Gallici Imperii cum suprema potestate præfectus, & Status Administer, Bibliothecam libris & donariis auxit, novam suis sumptibus extruxit, & libras Gallicas mille annui redditus munificentia singulari, ad Bibliothecam in perpetuum novis libris instruendam, attribuit.

Nobilis foemina Nicolaa Sallet Patris Francisci Dies è Societate Jesu Presbyteri mater, plurimos magna diligentia conquisitos historiarum libros Collegio liberaliter dedit.

Rei librariæ fama nobiles Sebastiani duo Cramosii, avus & nepos, libros plurimos, partim à se editos, partim aliunde avectos, dono dederunt.

Alii plures, sive Authores, opera sua; sive Typographi, libros à se impressos liberaliter donarunt: horum

nomina, quæ longum esset percensere, in Benefactorum catalogum relata sunt.

Omnes, præter Fundatorem Fouquetium, superavit eruditissimus P. Jacobus Sirmondus, qui manuscriptis codicibus & antiquis optimæ notæ numismatibus, summa diligentia partim in Italia partim in Gallia collectis, Bibliothecam nobilitavit.

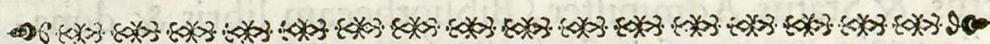
Bibliothecam tot beneficiis locupletem diligentia sua Curatores auxerunt.

Primus, P. Fronto Ducæus, vir singularis doctrinæ magnique nominis, propter editionem Patrum Græcorum, &c.

Secundus, P. Dionysius Petavius ὁ πολυμαθὴς καὶ πανοσιφώτατος.

Tertius & quartus conjunctim, PP. Philippus Brietius & Gabriel Cossartius, ambo propter eloquentiæ professionem eximiam, famamque doctrinæ celebres: ille ob editos Geographicos & Chronologicos tractatus; iste ob absolutam Conciliorum generalium editionem à P. Philippo Labbeo susceptam, & multum promotam.

Quintus, P. Joannes Garnerius, hujus Systematis author.

CAPUT II.

*Prospectus Bibliothecæ Collegii Parisiensis Soc. Jesu
ratione loci dispositæ.*

BIBLIOTHECA Collegii Parisiensis Soc. Jesu ratione loci dividitur in veterem & novam, pergulam cum suo vestibulo superiore, & musæa duo, cum suis unumquodque pergulis.

Angustias loci vicit industria, & spatium, quod porrigi non potuit, ita fecit sibi necessitas, superimpositis loculamentis, ut nihil vacuum reliquerit.

Bibliothecæ singulæ longitudinis pedes habent quatuor & octoginta, latitudinis viginti: pergula, quæ novæ Bibliothecæ soli imponi potuit, ipsius longitudinem adæquat.

In utraque Bibliotheca disponuntur libri in folio & in quarto, ut loquuntur; illi in parte adversa horto, isti in obversa: itaut, qui ad eandem facultatem pertinent, sibi invicem ex opposito respondeant, quantum fieri potuit.

Pergula novæ Bibliothecæ imposita cum suo vestibulo continet libros in octavo, ut aiunt, & minori volumine, respondentes majoribus utriusque Bibliothecæ, secundum titulos.

In musæo primo asservantur codices manuscripti cum numismatibus, & variis tum antiquis tum peregrinis rebus.

In altero musæo includuntur libri prohibiti, sive qui hæretici, sive qui alio impietatis nomine infames.

In musæi prioris pergula, quæ majoris est appendix, collocantur libri, quibus propter angustias in majore locus esse non potuit.

In musæi alterius pergula includuntur libri omnes contra bonos mores, præsertim qui à Religiosorum Ordinum osoribus scripti sunt.

Vetus Bibliotheca continet Theologiam & Philosophiam. In ea sunt novemdecim ordines suis singuli alphabetice literis distincti.

In primo, *Biblia*. A

In secundo, *Glossatores, Critici, Tractatores, Catenæ*. B

In tertio, *Interpretes utriusque simul Testamenti*. C

In quarto, *Interpretes primum solius veteris, deinde solius novi Testamenti*. D

In quinto, *Collectiones Patrum utriusque lingue, Bibliotheca Patrum vocantur*. E

In sexto, *Patres Græci*. F

In septimo, *Patres Latini*. G

In octavo, *Theologi scholastici*. H

In nono, *Polemici, seu controversiarum de Religione tractatores.* I

In decimo, *Morales seu Casuista.* K

In undecimo, *Ascetici.* L

In duodecimo, *Concionatores.* M

In decimo-tertio, *Philosophi.* N

In decimo-quarto, *Mathematici.* O

In decimo-quinto, *Medici.* P

In decimo-sexto, *Grammatici.* Q

In decimo-septimo, *Oratores.* R

In decimo-octavo, *Poëta.* S

In decimo-nono, *Philologi.* T

Nova Bibliotheca complectitur Historiam & Euno-
miam sive doctrinam Juris: habet vero unum & triginta
ordines, è quibus viginti-quinque literis Latinis gemina-
tis; sex Græcis distinguuntur.

In primo, *Geographi.* Aa

In secundo, *Chronologi.* Bb

In tertio, *Historia Universalis, quæ Ecclesiasticam & poli-
ticam complectitur.* Cc

In quarto, *Historia Ecclesiæ universalis.* Dd

In quinto, *Historia Ecclesiarum particularium.* Ee

In sexto, *Historia Ordinum Religiosorum.* Ff

In septimo, *Historia Sanctorum.* Gg

In octavo, *Historia Græca.* Hh

In nono, *Historia Romana.* Ii

In decimo, *Historia Italica.* Kk

In undecimo, *Historia Gallica.* Ll

In duodecimo, *Historia Hispanica.* Mm

In decimo-tertio, *Historia Germanica.* Nn

In decimo-quarto, *Historia Belgica.* Oo

In decimo-quinto, *Historia Anglica.* Pp

In decimo-sexto, *Historia Septentrionalis, Dania, Sue-
cia, &c.* Qq

In decimo-septimo, *Historia regnorum conterminorum Tur-
cis, Hungaria, Polonia, Moscovia, &c.* Rr

In

In decimo-octavo, <i>Historia peregrina seu novi orbis.</i>	S f
In decimo-nono, <i>Historia Gentilitia.</i>	T t
In vigesimo, <i>Historia Literaria.</i>	V u
In vigesimo-primo, <i>Historia Iconologica.</i>	X x
In vigesimo-secundo, <i>Historia Naturalis.</i>	Y y
In vigesimo-tertio, <i>Historia Artificialis.</i>	Z z
In vigesimo-quarto, <i>Historia Fabulosa.</i>	Æ

Librorum, quibus Eunomia continetur, ordines quinque Græcis literis distinguuntur.

In primo, *Concilia & Literæ Pontificum.*

In secundo, *Jus Canonicum.*

In tertio, *Jus Civile Romanum.*

In quarto, *Jus Gallicum.*

In quinto, *Jus externum varium.*

In sexto, *Jus Gentium.*

Imposita novæ Bibliothecæ pergula, cum superiore suo vestibulo, complectitur quinquaginta ordines respondentes utriusque Bibliothecæ ordinibus, similibusque alphabetice notis distinctos

In vestibulo, existunt omnes *Theologi, Scholastici* nimirum *Polemici, Morales, Ascetici, Concionatores.*

In pergula ipsa, *Biblia cum Explanatoribus*, quæ titulis quatuor distinguuntur.

Patres Græci & Latini, qui tribus.

Literarum severiorum Scriptores, qui tribus.

Literarum humaniorum Authores, qui quatuor.

Historici, qui viginti-quinque.

Jurisperiti, qui sex.

IN MUSÆO PRIMO.

Præter numismatum ex arte digestorum armarium, sunt ordines quinque.

In primo, *Libri manuscripti Græci.*

In secundo, *Libri manuscripti Latini.*

In tertio, *Libri manuscripti peregrinarum Linguarum.*

In quarto, *Libri manuscripti nondum editi PP. Societ. Jesu.*

In quinto, *Libri manuscripti aliorum nondum editi.*

IN MUSÆO ALTERO.

Disponuntur hæreticorum & impiorum libri in octo ordines.

Primus continet *Impios & Infideles.*

Secundus, *Lutheranorum prodromos & Lutheranos ipsos.*

Tertius, *Zwinglianos.*

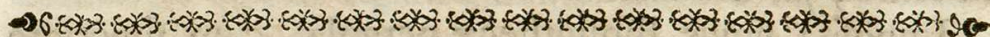
Quartus, *Calvinistas Gallici nominis.*

Quintus, *Calvinistas Batavos cum Palatinis & aliis Germanis.*

Sextus, *Anglos Protestantes.*

Septimus, *Socinianos.*

Octavus, *Recentissimos.*

CAPUT III.

Divisio Generalis Bibliothecæ totius in quatuor principales partes.

QUONIAM Bibliotheca est locus, in quo disponuntur ordine quodam erudito libri, quibus doctrina continetur; idcirco nostram, quam cupimus omnibus numeris absolutam, necesse fuit dividi primum quatuor in partes. Divisionis ratio inde petita est.

Doctrina, quæ libris comprehenditur, perficit hominem secundum omnes animi vires doctrinæ capaces; sunt illæ vero quatuor. Ratio superior, Ratio inferior, Vis reminiscendi, & Vis societatem cum aliis ineundi, quæ aliarum trium complexio quædam: homo enim dictus est à veteribus animal Deo cognatum, rationale, politicum.

Rationem superiorem perficit doctrina divina; inferiorem, humana; vim reminiscendi, doctrina temporum; vim ineundi societatem, doctrina Juris.

Doctrina divina dicitur, quæ originem ducit à Verbo Dei; Humana, cujus principium est hominis ratio; Temporum, quæ res olim gestas exhibet quasi præsentēs; Juris, quæ complectitur leges, id est vincula, quibus humanæ societates colligantur.

Doctrina quæ à Verbo Dei ducit originem, à veteribus dicta est, modo Sapientia, modo Theologia; & Sapientia quidem, quia cæteris eminet; Theologia vero, quoniam & à Deo est tanquam magistro, & de Deo, velut objecto.

Doctrina, cujus principium est humana ratio, ab iisdem veteribus nominata est nonnunquam scientia simpliciter, sæpius Philosophia. Cum scientia dicitur, tunc nomen commune imperfectiori parti attribuitur. Cum Philosophia, sapientiæ concedere ostenditur.

Doctrina temporum præteritorum, rerumque olim gestarum scientia, nomen historiæ accepit, quoniam sui studiosum efficit *ἱστορία*, id est rerum humanarum scientem: siquidem uni experientiam omnium hominum velut propriam tribuit.

Doctrina Juris merito Eunomia nuncupatur, quoniam æqui justique regulas continet.

Inde factum est, ut universa Bibliotheca, quæ hic describitur, in partes omnino quatuor divisa sit; neque enim potuit, aut in pauciores, aut in plures, ut allata ratio demonstrat. Prima est *Θεολογία*, secunda *Φιλοσοφία*, tertia *Ἱστορία*, quarta *Εὐνομία*: sed unaquæque plurimas, sive species, sive partes complectitur.

Suus est singularum quatuor generalium Bibliothecæ partium proprius Catalogus, in quo Autores ordine censentur, sed artificioso primum, deinde alphabetico. Artificiosus est, cujus aliqua ratio reddi potest, præter arbitraria Autorum nomina.

Græcis nominibus usi sumus potius quam Latinis, quia scientiæ in Græcia aut natæ sunt, aut adultæ: ordinis autem ratio ex subjunctis regulis constat.

CAPUT IV.

Ratio ordinis, quo dispositi sunt libri singularum partium.

IN tanta multitudine librorum, quantam singulæ quatuor generales partes complectuntur, ne qua esset confusio, constituendus fuit ordo, cui quatuor hæc convenirent. 1. Ut rerum naturæ consentaneus foret. 2. Ut nullus in eo liber non debitum sibi locum obtineret. 3. Ut quisquis dispositionem intuitus fuisset, scientiæ librorum evaderet peritior. 4. Ut libri ad utendum prompte & facile reperirentur.

Inde factum est, ut unus aliquis ordo generalis observari non potuerit; quis enim hujusmodi præter alphabeticum? Ille vero, nec rerum naturæ consentaneus est, nec eruditionis quidquam aut habet, aut efficit: fuerunt igitur omnes adhibendi, ut ratio exigebat; non tamen spernendus alphabeticus, propter commoditatem.

Eruditi ordines sunt præcipui sex; primus naturæ, secundus doctrinarum, tertius linguarum, quartus temporum, quintus dignitatum, sextus societatum, in quibus Scriptores extiterunt.

In ordine naturæ, genera speciebus, species individuis, substantia accidentibus, principia iis quæ ex principiis oriuntur, totum partibus, pars præstantior & quasi princeps ignobilioribus præit.

In ordine doctrinarum, institui debuit primum divisio, ratione facultatum animi humani, quæ doctrinis perficiuntur: debuit deinde dispositio singularum doctrinarum pro naturæ ordine servari: illam generalem diximus, istam specialem.

Quoties servandus fuit ordo linguarum, ut in Grammaticis, versionibus, &c. eruditæ vulgaribus, id est mortuæ viventibus, excultæ barbaris, domesticæ peregrinis, prælatæ sunt. Eruditæ vocantur, quibus usus fuit in sa-

cris literis: fuit vero Hebraica Græca & Latina. Hebraicæ accensentur Orientales mortuæ; vulgarium, seu vernacularum nomine cæteræ comprehenduntur.

In ordine temporum servari debuit, non curiosa quædam & quasi contentiosa ratio, sed communis opinio de Autorum ætate.

In ordine dignitatum observari debuit pariter vulgaris opinio, ne quid præjudicii fieret: quare in rebus sacris, exempli gratia, eo modo quo in Hierarchia; in prophanis, velut in principatu, &c. dispositi sunt Auctores librorum.

Ordo Societatum seu familiarum atque sectarum in rebus Theologicis & Philosophicis necessarius fuit: quare ita servatus est, ut partim fœcundiores Autorum, partim antiquiores aliis præponerentur.

Unius Autoris opera, cum nonnullam vel levissimam cognationem habuerunt, distracta non sunt: cum nullam, per facultatum classes sparsa sunt. (Quamquam optandum erat, si locus pateretur, ut Polygraphorum, id est, eorum qui disparata opera ediderunt, classis institueretur.)

Cum ejusdem Autoris opera distracta non sunt, tunc unum illud quod aliis, sive amplitudine, sive argumenti nobilitate, sive nominis celebritate præstat, ad se reliqua traxit.

Unius Autoris opus, ne locus inutiliter occuparetur, semel tantum repositum est, nisi plures fuerint unius editiones, eæque præcedentibus aut ampliores, aut emendatiores, aut variantibus lectionibus ac notis illustriores, aut eximia forma, & Typographi celebri nomine insignes.

Quantum fieri potuit primæ singulorum editiones comparatæ sunt, habent enim vim fere parem manuscriptis codicibus.

Cum unum aliquod nobilis Autoris opus in alteram linguam, aut etiam in plures versum est, ita diligenter conquisita est originalis editio, ut nulla ferme Bibliothe-

cæ defit. Cum vero fuerunt versiones plures, ita singulæ dispositæ sunt, ut servaretur ordo linguarum, quando variæ sunt; ordo temporum, quando unius.

Cum Autoris unius opus aut illustratum est, aut contractum ab alio scriptore; cum etiam movit quæstiones, & occasionem dedit scribendi aliquid, quod ad ipsum pertineret, hæc omnia quæ scripta sunt principali accesserunt, servato ordine aut dignitatis, aut saltem temporis: sic Augustini operibus accesserunt Supplementum, Concordantiæ, Milleloquium, Anatomia, Confessio, Vindiciæ, Advertentiæ, &c.

Cum Autoris unius varia prodierunt variis editionibus opera, totum partibus præponitur; partes vero collocantur eo ordine, quo sunt in toto: sic Augustini opera separatim edita perinde disponuntur in Bibliotheca atque in Tomis editis. Quare retractationes confessionesque separatim editæ præponuntur libris de Gratia, & Commentariis in Psalmos, quia priores illi libri ad primum tomum pertinent, posteriores ad septimum & nonum.

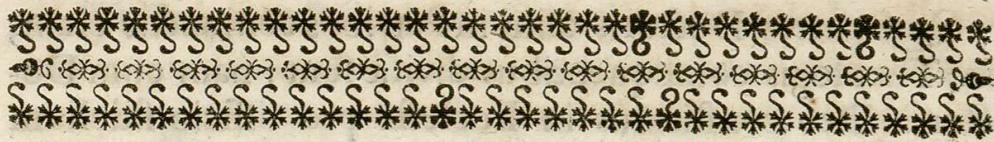
Cum plura unius Autoris opera, aut recensentur in Catalogo alphabetico, aut collocantur in Bibliotheca, servatur diligenter ordo temporis, quo singula sunt aut composita, si modo scitur, aut saltem edita.

Ut suus Bibliothecæ ordo constanter servetur, utque integritas permaneat, atque etiam in dies magis magisque augeatur, sunt hæc duæ leges à Superioribus constitutæ.

Prima. Nemo ulli extra Collegium, quicumque tandem ille fuerit, librum typis impressum commodet, sed petentem remittat ad Præfectum Bibliothecæ, qui nec ipse commodaverit absque P. Rectoris licentia, & accipientis Chirographo, in quo annus, mensis, & dies scribatur, ut repeti possit suo tempore.

Altera. Nullus Codex Manuscriptus ulli extra domum exportandus concedatur, sed cupienti consulere domi tantum permittatur.

THEOLOGIA.

I. CATALOGUS.

CAPUT PRIMUM.

Distributio generalis librorum, qui ad Theologiam pertinent.

THEOLOGICÆ nomen, cum amplissima significatione accipitur, comprehendit, ut dictum est, doctrinam omnem divinam: divina dicitur, quæcumque circa Deum, & homines ad Deum dirigendos versatur.

Theologiæ principium, & ut ipse Deus loquitur, fons sapientiæ est verbum Dei, sive scriptum, sive traditum. Qua parte scriptum est, Scriptura Sacra continetur: hæc vero Hebraice primum majori ex parte composita est.

Circa Scripturam Sacram versantur Autores trium generum, Editores, Explanatores, Doctores. Textum enim alii subministrant, alii explanant, reliqui ad docendos fideles adhibent.

Inter eos, qui Scriptura Sacra utuntur ad docendos fideles, quinque à Paulo Apostolo, ordinem à Christo in Ecclesia constitutum recensente, Doctores appellantur, alii ante natam scholam extiterunt, alii post ipsius exortum, (Schola vulgo dicitur xii. sæculo exorta Autore Petro Lombardo Parisiensi Episcopo, quamquam Robertus Pullus aliquot annis Lombardum præcessit.) Illi Patres vocantur propter ætatem; isti Theologi. Quamvis & hi & illi eandem Theologiam tractent, dispari licet ratione: recentiori tamen parti nomen commune attributum est; alteri speciale factum, quod dignitatis & reverentiæ indicium foret.

Quæ partes Doctoris olim in Patribus conjunctæ erant, in Theologis consequentibus divisæ sunt: nam cum Doctor à Deo constitutus in Ecclesia pro officio fidelium mentem & voluntatem perficiat, docendo in Ecclesia; cumque mentem, exponendo & defendendo fidem; voluntatem, explicando præcepta Dei & consilia, perficiat; cum etiam id præstet maxime, conciones in Ecclesia habendo; has quinque partes implebant Patres communiter; quas ut obeant Theologi, distribuuntur in quinque ordines. In primo sunt Scholastici, qui fidem exponunt. In secundo Polemici, sive Controversiæ, qui eandem defendunt. In tertio Morales, seu Casuitæ, qui præcepta morum explicant. In quarto Ascetici seu mystici, qui de consiliis Evangelicis agunt. In quinto Concionatores. Atque hic ordo, cum ratione constitutus sit, in Bibliotheca servatur.

C A P U T I I.

Dispositio Bibliorum Sacrorum.

BIBLIA Sacra ratione Editorum ita disponuntur, ut primo loco Polyglotta collocentur, modo textum Hebraicum habeant. Tum pura Hebraica, ad quæ referuntur Orientales omnes veteres Linguæ. Postea Græca sive pura, sive quæ Latinam etiam versionem habent. Deinde Latina, tum quæ ante emendationem, tum quæ post emendationem, inter quæ divortium faciunt Sextina suppressa. Denique vernacula Gallica, Italica, Hispanica, Germanica, Anglica, Belgica, Danica, Suecica, Polonica, Slavonica, &c.

Dispositionis ratio petenda est ex ordine, partim naturæ, quo universalia præstant particularibus: partim ætatis, quo vetera posterioribus præeunt: partim dignitatis inter nationes.

Biblia

Biblia igitur Polyglotta Catholica propter communitatem præponenda fuerunt aliis, quæ deinceps ordine, tum originis suæ, tum dignitatis nationum, collocantur.

Catholica dixi, nam quæ ab Hæreticis adulterata sunt, cum suis adulteratoribus censentur, & in Catalogum Heterodoxiæ referuntur. Bibliorum igitur Catholicorum classes octo existunt.

In prima reponuntur, ordine editionis servato, *Biblia Polyglotta.*

In secunda, *Hebraica.*

In tertia, *Syriaca & Orientalium aliarum linguarum.*

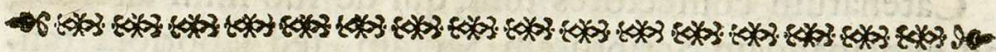
In quarta, *Græca.*

In quinta, *Latina ante correctionem.*

In sexta, *Latina post correctionem.*

In septima, *Gallica omnium versionum.*

In octava, *Italica, Hispanica, Germanica, Anglica, Belgica, Danica, Suecica, Polonica, Sclavonica, &c.*

C A P U T I I I.

Dispositio librorum, quibus explanatio Bibliorum continetur.

EXPLANATORES Bibliorum quinque sunt generum. Ad primum pertinent Glossatores, ad secundum Critici, ad tertium Tractatores, ad quartum Catenarum effectores, ad quintum Interpretes proprie dicti.

Ratio distributionis sumitur ex artis, industriæque, & dignitatis gradu: minus enim artis habent Glossatores; plus quidem Critici, sed Grammaticæ magna ex parte; plus etiam Tractatores, & Catenarum effectores; plurimum omnium Interpretes, quos Apostolus Prophetas nominat.

Glossatores sunt, qui paucis verbis atque etiam sententiis, vel inter textus lineas insertis, vel ad marginem positis, planiorem faciunt Scripturæ sensum: ad eos re-

vocari possunt, si qui puras paraphrases scripserint, aut pura Scholia.

Critici sunt, qui variantes lectiones exhibent; collatisque inter se, aut linguis, aut editionibus, aut Scripturæ locis, docent Philologiam Sacram: est autem Philologia hæc Sacræ Grammaticæ appendix.

Tractatores sunt, qui de Linguis Sacris, de Scripturarum origine, Scriptoribus, Editoribus, Emendatoribus, Interpretibus, aliisque ejusmodi scripserunt, eamque partem Philologiæ Sacræ attigerunt, quæ appendix Historiæ Sanctæ. Ad eos revocantur, qui de interpretandi genere, deque nonnullis specialibus Scripturæ difficultatibus tractatus ediderunt: revocantur etiam, & Conciliatores locorum in speciem pugnantium, & qui quæstiones in eam rem instituunt; uno verbo, qui scribunt in Scripturam, nec habent textum, quem exponent.

Catenarum confectores sunt, qui de suo nihil afferunt, ad explanandam Scripturam Sacram, sed laboriosa tantum diligentia ad singulos textus, sententias Patrum locos suis in operibus interpretantium, conquirunt & describunt.

Interpretes sunt, qui cum textum Scripturæ exponant, habent præterea collectim, quæ divisim Glossatores, Critici, & Tractatores.

Interpretes, aut in utrumque Testamentum scripserunt, aut in unum dumtaxat: quare distribuuntur in tres classes, quarum prima complectitur eos, qui utrumque Testamentum, aut magnam utriusque partem; secunda eos, qui vetus; tertia, qui novum exposuerunt.

Qui utrumque Testamentum exposuerunt, ordine fere Hierarchico censentur, ut Cardinales, Episcopi, Prælatique præcedant; sequantur pro ordine familiarum Religiosi; tum Presbyteri; deinceps alii Sæculares, etiam Laici: sunt enim qui hoc in argumento versati sint non illaudabiliter.

Inter eos, qui vetus Testamentum exposuerunt, præcedunt, qui scripserunt in totum, vel in maiorem partem; sequuntur, qui in singulos libros, servato, quem libri habent in Bibliis Sacris, ordine.

Huic parti subjuncta est Appendix, qua continentur libri ad Hæbræos spectantes, sive qui ab ipsis, sive qui de ipsis, confecti sunt: sunt autem illi, Scripturales, Talmudici, Caballistici, Judiciales.

Inter eos, qui Novum Testamentum exposuerunt, præcedunt pariter, qui totum, vel maiorem partem commentariis illustrarunt; sequuntur qui singulas partes, Matthæum, Marcum, Lucam, Joannem, Acta, Epistolas Pauli, Epistolas Canonicas Jacobi, Petri, Joannis, Judæ & Apocalypsim.

Inter Interpretes Epistolarum Pauli, ordo aliquis statuitur: nam qui omnes exposuerunt, præcedunt; sequuntur, qui pauciores, præsertim Hierarchicas, cujusmodi sunt, quæ ad Timotheum & ad Titum.

Inter Catenarum confectores idem ordo constituitur, qui inter Interpretes, eadem enim pro utrisque facit ratio.

Explanatores igitur Sacræ Scripturæ, octo in classes dispositi sunt.

In prima sunt *Glossatores, Scholiasta, Paraphrasta.*

In secunda, *Critici.*

In tertia, *Tractatores.*

In quarta, *Catenarum effectores.*

In quinta, *Interpretes utriusque simul Testamenti.*

In sexta, *Interpretes solius veteris Testamenti.*

In septima, *qui de rebus Judaicis tractarunt.*

In octava, *Interpretes solius Novi Testamenti.*

CAPUT IV.

Dispositio Collectionum, quæ Bibliothecæ Patrum dicuntur.

SCRIPTORES, quotquot nomine Patrum censentur, saltem quorum habentur opera, aut Græce, aut Latine, aut Syriace scripserunt, sed Græce & Latine plurimi, Syriace pauci; quare pluribus pauci illi Syriaci accensentur, sed Græcis potius, propter vicinitatem regionum.

Qui typis mandarunt Patrum opera, aut singula separatim per se ediderunt, aut plura collectim. Cum separatim, Patrum opera simpliciter dicuntur; cum collectim, collectiones illæ vulgo Bibliothecæ Patrum vocantur. In eas vero conferuntur aut certe conferri debent opera Patrum, quos minores nominant, id est, quorum opera justum volumen implere nequeunt, quamquam peccavit sæpe hanc in legem Editorum incogitantia.

Ejusmodi Bibliothecæ dividuntur in generales & particulares. Generales sunt, quarum non alius finis est, quam opera minorum Patrum in unum corpus colligere. Particulares quatuor sunt generum: nam aliæ ad Fidem defendendam, aliæ ad concionatores instruendos factæ sunt, aliæ continent variarum gentium, aliæ variarum Societatum Scriptores Sacros.

Generales aliæ ordinem quemdam doctrinæ, aliæ sæculorum servant. Illæ primum Parisiis editæ sunt, istæ Colonia, unde acceperunt nomen. Generales disponuntur inter se pro temporibus, quibus prodierunt, modo minores, modo audiores. Particularium ordo partim à fine petitur, partim à gentibus & societatibus.

Ad Generales revocantur Auctaria, Antiquæ Lektionen, Spicilegia, Analecta, & alia ejusmodi.

Patrum igitur Bibliothecæ dividuntur in septem classes.

Prima continet *Bibliothecas Parisienses, Auctaria, Antiquas Lectiones, Spicilegia, Analecta, &c.*

Secunda, *Bibliothecas generales Patrum ordine temporum dispositas.*

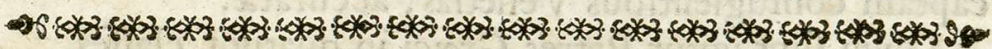
Tertia, *Bibliothecas, quarum finis est fidem adversus Hæreticos defendere.*

Quarta, *Bibliothecas, quarum finis est concionatoribus materiam præbere.*

Quinta, *Bibliothecas gentium singularum.*

Sexta, *Bibliothecas Ordinum Religiosorum.*

Septima, *Bibliothecas secularium Societatum.*

CAPUT V.

Dispositio librorum à Patribus Græcis Syrisque compositorum.

PATRES Græci ordine ætatis disponuntur, ab ortu scilicet Ecclesiæ ad Schisma Photianum, aut etiam ad nostra usque tempora. Nam Scholastica methodus non invaluit apud Græcos, sed eodem fere modo recentiores, quo antiquiores, de rebus Theologicis scribunt.

Græcorum Patrum distingui possunt ætates quatuor; Adolescens, quæ ante Concilium Nicænum, quæque tria priora sæcula tenuit; Adulta sive erudita, quæ tria consequentia, usque ad septimum Concilium; Profecta, quæ à septimo Concilio ad Schisma usque Photianum; Senescens, quæ inde ad nostra usque tempora.

Subjuncti sunt singulis Patribus, sive commentarii, sive tractatus, qui cum ad ipsorum opera confecti sint, non sunt tamen cum operibus editi. In his commentariis & tractatibus disponendis servatus est ordo Linguarum, ut Græci Latinis, Latini vernaculis præponerentur. Adhibita quoque hæc cautio, ut inter ejusdem Lin-

quæ Commentatores & Tractatores servaretur ordo operum, quæ illustrantur.

Cautum est similiter, in disponendis unius Patris Græci operibus, ut pura Græca primo ponerentur, tum Græco-Latina, postea pura Latina, denique versa in linguas vernaculas, servato linguarum seu gentium ordine.

Ea etiam adhibita est diligentia, ut antiquissimæ omnes editiones colligerentur, maxime quæ Venetiis factæ; habent enim rationem aliquam manuscriptorum codicum, si quando desint: habent vero, tum propter ætatem, tum quia à Græcis ipsis, post Constantinopolim captam confugientibus Venetias, accuratæ.

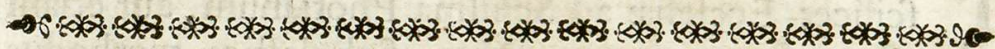
Divisi sunt igitur Patres Græci in quatuor classes.

In prima sunt *Patres primi, secundi, & tertii sæculi.*

In secunda, *Patres quarti, quinti, & sexti.*

In tertia, *Patres septimi, octavi, & noni usque ad Photium.*

In quarta, *qui à Photio ad nostrum usque sæculum scripserunt, sive Catholici, sive Schismatici.*

CAPUT VI.

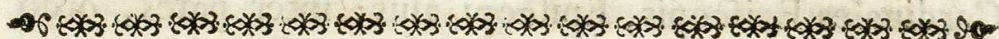
Dispositio librorum à Patribus Latinis scriptorum.

PATRES Latini, perinde ac Græci, ordine ætatis disponuntur, hoc uno discrimine, quod ad nostra usque tempora non perveniant, sed ad finem duodecimi dumtaxat sæculi, quo tempore nata est Schola, Petro Lombardo, ut vulgo dicitur, parente.

Sunt inter Latinos Scriptores Theologi, qui etsi post hæc tempora vixerint, nihilominus inter Patres censentur, ut Guillelmus Parisiensis, Joannes Gerson, & alii, qui quia scholastica methodo non sunt usi, inter Scholasticos non numerantur.

Sunt inter Latinos Patres, quorum vel autoritas præcipua est in Controversiis de Religione, ut Augustini, &c.

vel lectio videtur vulgo singularis cujusdam doctrinae fons, ut Tertulliani, Cypriani, &c. Horum haberi plures, quæ conferri possint, editiones juvat: quare Patrum, qui prioribus quinque sæculis vixerunt, nulla editio, quæ diversi aliquid habeat, non est diligenter conquistata.

C A P U T V I I.

Dispositio librorum, quibus Scholastica Theologia continetur.

IN Scholasticis rite & apte, ad informandam hujusce doctrinae Chronologiam & quasi Historiam, ordinandis, collocari debent, primo loco totius gentis duces quatuor, Augustinus, Joannes Damascenus, Robertus Pullus, Petrus Lombardus. Augustinus & Damascenus Theologiam in unum corpus ordine redactam tradiderunt, ille in Enchiridio, iste in libris quatuor de Fide Orthodoxa. Pullus & Lombardus formam ac materiam consequentibus præmonstrarunt.

Secuti sunt tantos duces alii, quos inter vix ac ne vix quidem melior alter ordo statui potest, quam qui partim ab ætate, partim à multitudine petitur: quare Religiosi Sæcularibus præeunt, quoniam de Theologia & in Sententias, aut plura, aut prius quam Sæculares scripserunt.

Inter Religiosos præcedunt, qui censentur in familiis Scriptorum fecundioribus; sequuntur qui in aliis.

Inter Religiosos singularum familiarum Doctoribus abundantium, servatur ordo ætatis; nisi quod inter æquales collocantur primi, quorum opera citius in lucem prodierunt.

Dubitatum est diu, an inter ejusmodi æquales servaretur ordo alphabeticus, veluti commodior invenien-

dis libris; sed vicit ineruditum ordinem eruditus, cum alphabetico Catalogo commoditas præfata facile suppleatur.

Inter Sæculares Doctores servatur ordo Academia-
rum, in quibus floruerunt; & inter eos, qui ejusdem Aca-
demiæ sunt, ordo dignitatis Ecclesiasticæ, ut præeant
Cardinales Episcopis, Episcopi aliis: inter pares, ordo
ætatis.

Distributi sunt igitur Scholastici in classes octo.

In prima sunt *Principes quatuor.*

In secunda, *Theologi Ordinis Sancti Francisci.*

In tertia, *Theologi Ordinis Sancti Dominici.*

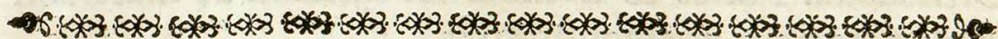
In quarta, *Theologi Societatis Jesu.*

In quinta, *Hieronymiani & Augustiniani, tum Canonici,*
tum Eremitæ.

In sexta, *Carthusiani, Cistercienses, Carmelitæ.*

In septima, *Minimi, de Mercede, & recentiores alii.*

In octava, *Doctores sæculares* pro Academiis in quibus
floruerunt, Gallicis primùm, quas inter eminet Parisien-
sis; deinde Italicis, Hispanicis, Germanicis, &c.

C A P U T V I I I.

*Dispositio librorum, quibus Theologia Polemica
continetur.*

THEOLOGI Polemici, ut hic spectatur, officium
est, Religionem Christianam & Catholicam defen-
dere adversus hostes, qui post Patrum tempora extite-
runt; nam qui antea, à Patribus confutati sunt.

Hostes Religionis veræ, Christianæ, Catholicæ, &
Apostolicæ, aut Infideles sunt, qui Christum non nove-
runt; aut Hæretici, qui Christiano nomine censentur.
Ambo Religionem oppugnant, sed illi, ut veram &
Christianam, isti ut Catholicam & Apostolicam.

Infideles

Infideles sunt, qui aut verum Deum non colunt, aut Christum non noverunt: quamquam illi potius Impii, isti Infideles vocari solent.

Impii, aut Athei sunt, qui nullam Religionem volunt; aut Politici, qui arbitrariam & rationibus Politicis accommodatam; aut Gentiles, qui debitum Deo cultum creaturis exhibent; aut Magi, qui daemones colunt; aut Libertini vulgo dicti, qui Religionis fundamenta duo, Providentiam Dei & Immortalitatem animorum, convellunt.

Infideles sunt, aut Judæi, aut Mahometani.

Hæretici dividuntur ratione ætatis, in antiquiores, qui ante ducentos annos; & recentiores, qui exinde ad nos usque extiterunt. Inter antiquiores, Schismatici, Sacramentarii, Hussitæ censentur; inter recentiores Lutherani, Zwingliani, Calviniani, Sociniani, Recentissimi.

Quinque illæ quasi principales hæreses, ita famosæ sunt, ut ad ipsas aliæ ignobiliores facile revocentur.

Atque hæc ratio est, cur Polemici distributi sint à nobis in octo classes.

In prima, qui adversus Infideles sive Impios.

In secunda, qui adversus omnes Hæreses.

In tertia, qui adversus Antiquiores.

In quarta, qui adversus Zwinglianos.

In quinta, qui adversus Lutheranos.

In sexta, qui adversus Calvinianos.

In septima, qui adversus Socinianos.

In octava, qui adversus Recentissimos.

Sed prima classis subdividitur in octo partes, prout nempe Autores pugnant.

Cum Atheismo.

Cum Politicismo.

Cum Gentilismo.

Cum Magia.

Cum Libertinis, & Præadamis.

Cum Mahometismo.

Cum Judaismo.

Secunda classis subdividitur in partes omnino tres, prout nimirum Autores suppeditant pugnaturis.

Aut *formam sive artem dimicandi.*

Aut *materiam, sive arma quibus dimicetur.*

Aut *dimicandi exemplum.*

Tertia classis rursus in præcipuas tres partes dividitur, prout Autores scripserunt.

Aut contra *Græcos.*

Aut contra *Sacramentarios.*

Aut contra *Hussitas.*

Octava classis dividitur in partes quatuor; disputant enim Recentissimi illi.

Vel de *Gratia, &c.*

Vel de *Pœnitentia, &c.*

Vel de *Autoritate Ecclesiæ in definiendis Controversiis.*

Vel de *Autoritate Augustini & Patrum.*

C A P U T I X.

Dispositio librorum, quibus Theologia Moralis continetur.

THEOLOGI Morales, qui Casuitæ vocantur, pro-
pago quædam sunt Scholasticorum & Canonista-
rum; habent enim cum utrisque commune argumen-
tum; differunt verò methodo: à Scholasticis, rationem,
qua utuntur; à Canonistis, autoritatem Canonum, qua
se maxime tuentur, desumunt.

Pars illa Theologiæ, cum Scholasticæ adhæsisset du-
centis ferme annis, ab ea divulgata est, ante annos fere to-
tidem, quo tempore scilicet Canonistarum Scientia erat
in pretio: tunc enim primum prodierunt Summulæ, quæ
prima quasi rudimenta Theologiæ Moralis, ut nunc se
habet.

Inter hujusce Theologiæ Scriptores vix ullus ordo com-
modior institui potest, quam quo disponuntur Scholasti-

ci: alii enim ordines suum habent grave incommodum; siquidem, vel Autorum opera divellunt in partes, ut qui ordo materiarum dici solet; vel doctrinæ & artis nihil habent, ut alphabeticus; vel confusionem non tollunt, sed augent magis, ut qui ætatis: omnes enim, aut certe plurimi, Casuitæ, sunt ejusdem fere ætatis.

Disponuntur ergo ratione familiarum perinde ac Scholastici in classes omnino septem.

In prima censentur, *qui ex familia S. Francisci.*

In secunda, *qui ex Dominicana.*

In tertia, *qui ex Societate Jesu.*

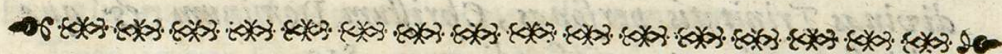
In quarta, *Clerici Regulares, qui plurimi in hoc scribendi genere versati sunt.*

In quinta, *qui ex aliis familiis religiosis, servato ætatis ordine inter familias.*

In sexta, *Episcopi.*

In septima, *seculares Doctores, pro suis singuli Academiis.*

In singularum classium Autoribus disponendis servatur ordo ætatis, ut antiquiores recentioribus præeant.

C A P U T X.

Dispositio librorum, quibus Theologia Mystica sive Ascetica continetur.

THEOLOGI Ascetici, seu Mystici, tantam habent cognationem argumenti cum Moralibus, quanta est inter præcepta & consilia pie vivendi: ambo enim mores instruunt, sed dispari methodo; illi siquidem maxime demonstrant viam, qua declinetur à malo, idque faciunt disputando; isti ostendunt viam, qua perveniatur ad perfectionem vitæ Christianæ, quod præstant potissimum exhortando.

Ostendunt Ascetici perfectionis viam omnibus, omnium ætatum, statuumque, & conditionum fidelibus; nemo enim à perfectionis evangelicæ studio rejicitur.

D ij

Evangelica perfectio posita est in officiis virtutum sancte obeundis. De officiis autem aliqui, & in communi, & in particulari libros ediderunt. Sunt enim virtutum officia alia omnibus communia, alia propria singulis ætatibus, statibusque, & conditionibus.

His de causis visi sunt Theologiæ Mysticæ Scriptores commode posse disponi in classes undecim.

In prima sunt, *qui de tota vita spirituali.*

In secunda, *qui de vita religiosa, votisque evangelicis.*

In tertia, *qui de oratione & orationis partibus.*

In quarta, *qui de praxi virtutum in genere.*

In quinta, *qui de pueritia, adolescentia, virili ætate, senectute rite instituenda, ac de preparatione ad mortem.*

In sexta, *qui de Episcoporum, Parochorum, Clericorum, conjugatorum, virginum, viduarum, perfecta vita.*

In septima, *qui perfectionis regulas præscribunt principibus, aulicis, iudicibus, militibus, mercatoribus, artificibus, agricolis, dominis, servis, divitibus, pauperibus.*

In octava, *qui de cultu, & ut loquuntur, devotione erga divinas Trinitatis personas, Christum Dominum, & quæ ad ipsum attinent, cujuscumque crux, &c.*

In nona, *qui de cultu Deiparæ Virginis, & iis quæ attinent, cujuscumque Rosarium, Congregationes, &c.*

In decima, *qui de cultu Angelorum.*

In undecima, *qui de cultu Sanctorum, & iis quæ attinent, cujuscumque Reliquiæ, &c.*

In singulis classibus præcedunt, qui Græce scripserunt, sequuntur qui Latine, Gallice, Italice, Hispanice, & aliis Linguis, pro sua quisque ætate.

CAPUT XI.

Dispositio librorum, quibus continetur Concionatoria pars Theologiae.

QUI docent in Ecclesia fideles, illi & adultos & rudes docent; qui adultos, Concionatores vulgo appellantur; qui rudes, Catechistæ.

Concionatores debent primo artem concionandi calere, deinde habere materiam concionum apparatus, denique materia ex arte uti, ad fideles instituendos de rebus ad pietatem pertinentibus.

Docentur fideles tunc maxime, cum habentur synaxes: habentur vero, omnibus Dominicis diebus, per Annum, & per Quadragesimam, & per Adventum, & per Octavas, & in Memoriis Sanctorum.

Catechistarum libri, quibus prima Religionis rudimenta traduntur; alii sunt generales, de omnibus articulis; alii particulares, de nonnullis tantum.

Tota igitur Concionatoria Bibliotheca distribuitur merito undecim in classes.

In prima sunt, qui artem concionandi & quasi formam concionum tradunt.

In secunda, qui materiam subministrant, vel ex Scriptura, vel ex Patribus, vel ex Historiis, vel ex seipsis.

In tertia, qui conciones scripserunt per annum totum.

In quarta, qui per Quadragesimam, sive totam, sive partem precipuam, quod tempus Passionis Christi.

In quinta, qui per Adventum.

In sexta, qui per Octavam Corporis Domini.

In septima, qui per Octavam Assumptionis B. Virginis.

In octava, qui de Mysteriis, ut loquuntur.

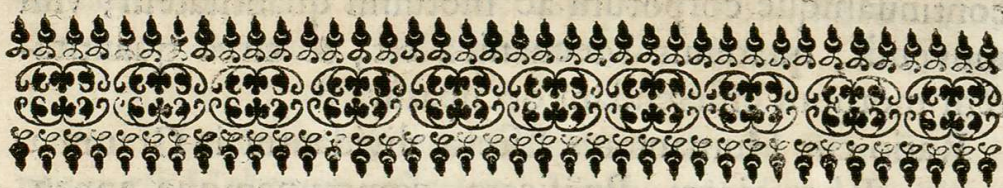
In nona, qui de Sanctis.

In decima, qui aliis quibuscumque occasionibus.

In undecima, qui Catecheses ediderunt.

In singulis classibus ordo linguarum observatur, atque
ita primo collocantur, qui Latine, deinde qui Gallice,
postea qui Italice, denique qui Hispanice, aliave lingua
scripserunt.

PHILOSOPHIA.

II. CATALOGUS.

CAPUT PRIMUM.

*Divisio Philosophiæ apta ad constituendam
Bibliothecam.*

DOCTRINA, cujus origo est humana ratio, à Græcis Philosophia dicitur, à Latinis Literarum nomen accepit. Ejusmodi Literæ partim Severiores, partim Humaniores sunt; illæ pertinent magna ex parte ad contemplationem & actionem ex virtute; istæ ad hominum socialem vitam.

Eam ob causam Philosophia dividitur primo in Literas Severiores & Humaniores: Severiores rursus, in Philosophiam strictius sumptam, Mathematicam, & Medicinam: Humaniores in Grammaticam, Rhetoricam, Poëticam, & communem trium appendicem, quæ Philologia.

Ratio, cur Severiores Literæ debeant dividi in partes illas tres, ex eo petitur, quod ejusmodi doctrinarum officium sit, hominis & animum & corpus perficere: perficiunt animum Philosophia & Mathematica; corpus Medicina.

Sed in animo sunt facultates quatuor, mens, voluntas, vis imaginandi, & vis movendi. Perficit priores duas Philosophia, mentem quatenus contemplativa est; voluntatem quatenus activa. Perficit posteriores Mathematica, vim imaginandi, quatenus versatur circa discretam

continuumque corporum ac motuum quantitatem; vim movendi, quatenus Mechanica est, & circa quantitatem motuum efficiendam occupatur.

Ratio cur Humaniores Literæ dividantur in Grammaticam, Rhetoricam, Poëticam, communemque appendicem Philologiam, inde sumitur. Literæ ejusmodi totæ sunt in excolenda hominis illa vi, quam Socialem diximus; societas vero per se posita est in communicatione conceptuum & affectuum; fit autem communicatio hæc loquendo & scribendo: perfecte loquitur, qui eleganter, eloquenter, & delectabiliter. Docet Grammatica eleganter loqui, Rhetorica eloquenter, Poëtica delectabiliter. Docet Philologia, quomodo Scriptorum libri, & emendatius, & intelligibilius, & utilius legantur.

Septem igitur in classes generales Philosophiæ Scriptores merito distribuuntur.

In prima sunt, *Philosophi proprie dicti.*

In secunda, *Mathematici.*

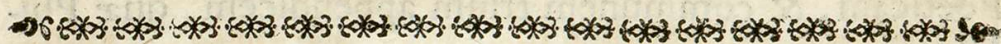
In tertia, *Medici.*

In quarta, *Grammatici.*

In quinta, *Oratores.*

In sexta, *Poetae.*

In septima, *Philologi.*

C A P U T I I.

Dispositio librorum, quibus Philosophia stricte sumpta continetur.

ET si nata est cum homine Philosophia, de ipsa tamen non habentur libri ab omni ævo: sive non semper fuerint, qui scriberent; sive quæ scripta sunt à primis hominibus, perierint. Cum ergo à certis temporibus Philosophia literarum monumentis tradita sit, apte
ad

ad constituendam Bibliothecam pro ratione ætatis dividitur in *Antiquam*, *Platonicam*, *Aristotelicam*, *Arabicam*, *Scholasticam*, & *Recentem*.

Ut Philosophia omnium Gentium est; sic de ipsa scriptum est Hebraice, Græce, Latine, Arabice, Gallice, Italice, Hispanice, aliisque excultis linguis.

Philosophiam primi omnium excoluerunt Hebræi: tum antiquissimi Græci, Pythagoras, Democritus, alique, quorum Aristoteles meminit: deinde Plato, Aristoteles, & cæteri deinceps bene multi, ad nostra usque tempora.

Antiqua Philosophia partim Hebræorum ac Pythagoræorum fuit, partim Democriticorum, quibus accensendi Epicuræi. Non est una, nam præterquam quod mystica Hebræorum & Pythagoræorum erat, Democriticorum naturalis: intercessit aliud etiam discrimen; Hebræi siquidem symbolis, Pythagoræi numeris; Democritici atomis, Epicuræi spatiolis vacuis, utebantur.

Platonica, quæ à parente nomen accepit, maximam partem Moralis est ac Theologica: nam Plato differendi artem delibavit tantum, res naturales vix attigit.

Quæ Aristotelica vocatur ab Autore, Peripatetica à loco, in quo versata est, omnes partes complectitur, Logicam, Ethicam, Physicam, Metaphysicam, & Theologiam.

Differunt Philosophiæ illæ duæ, Platonica & Aristotelica, methodo, nam Idealem Platonica sequitur; sensibilem Aristotelica: quare illa ab insensilibus ad sensibilia descendit, unde sapientia est: ista à sensibilibus ad insensibilia descendit, ideoque proprie scientia dicitur.

Scholastica est, quæ continetur cursibus, ut loquuntur, dividiturque fere pro sectis Thomistarum, Scotistarum, Nominalium & Averroistarum. Ad hanc revocantur tractatus Logici, Morales, Physici, Metaphysici & Theologici.

Recens est, quæ nostris fere temporibus inæcepit, & circa res naturales tota ferme versatur, dividiturque in Spagyricam seu Sensibilem, Cartesianam, & Arbitrariam. Prima Chymistarum est, dissolutione corporum aliisque circa ipsa operationibus utens: altera suum habet ab autore famosum nomen: tertiam profitentur, qui nullum sequuntur ducem, nullique sectæ sunt addicti.

Atque hæc causa est, cur Philosophi nostra in Bibliotheca distribuuntur in novem præcipuas classes.

In prima censentur *Antiqui Philosophi, cum commentariis & tractatibus, ad ipsos illustrandos, postmodum editis.*

In secunda *Plato, cum textu omnium editionum, commentariis Græcis, Latinis, Vernaculis, & tractatibus pariter Græcis, Latinis, Vernaculis.*

In tertia, *Aristoteles, cum textu omnium editionum commentariis Græcis, Arabicis, Latinis, Vernaculis, & tractatibus pariter Græcis, Arabicis, Latinis, Vernaculis.*

In quarta *Averroes, cum textu & tractatibus.*

In quinta, *Scholastici Universales, id est, qui Philosophiam, quomodo traditur in scholis, universalem tractarunt, & cursus confecerunt. Censentur vero pro suis quique familiis, singulorumque unius familie ætate.*

In sexta, *Scholastici particulares, id est, qui versati sunt in Scholastica particulari, edideruntque tractatus Logicos, Morales, Physicos, Metaphysicos, & Theologicos, ut aiunt, naturales.*

In septima, *Spagyricæ Philosophiæ Scriptores, & ejusdem conciliatores cum Peripatetica.*

In octava, *Cartesius, cum suis & sectariis & impugnatoribus.*

In nona, *Arbitrarii, qui nullum ducem sequuntur, suoque arbitrio Philosophiam tractant.*

CAPUT III.

*Dispositio librorum, quibus Mathematica
continetur.*

MATHEMATICA doctrina perficit hominis vim imaginandi, cujus objectum est quantitas: est autem quantitas, vel discreta quæ numerorum, vel continua quæ magnitudinum.

Consideratur utraque, aut in corporibus, aut in motibus: consideratur etiam, aut propter se, ut cognoscatur tantum; aut propter opus, ut efficiatur. Inde petuntur omnes Mathematicæ divisiones.

Factæ sunt à veteribus partes quatuor, Arithmetica, Geometria, Astrologia, & Musica. Additæ sunt à posterioribus totidem aliæ, Optica, Mechanica, Architectura, Strategetica. Verum octo illæ partes suas habent etiam partes minores, siue quæ in ipsis contineantur, siue quæ ad ipsas revocentur.

Arithmetica alia communior, quæ Arithmeticæ nomen retinuit; alia reconditior, quæ Algebra dicitur. Ad Arithmeticam revocatur ars Computistica, siue Calculatoria.

Geometria alia speculativa, quæ affectiones corporum contemplatur; alia practica, quæ eadem corpora metitur: sed speculativa, aut in rectilineis occupatur, aut in curvilineis.

Astrologia dividitur in Astronomiam, quæ leges motuum cælestium exponit; & Astromanteiam, quæ ex astrorum inspectione divinat.

Astronomiæ sunt partes duæ, speculativa & operativa: illa Sphæram cælestem & motum Planetarum explicat, ad eamque revocatur Comerologia. Ista efficit Sphæram armillarem, Astrolabium, & alia Instrumenta Astronomica: ad ipsam revocatur Gnomonica.

Ad Astromanteiam revocantur omnes artes divinatoriæ eventuum humanorum, omnesque artes effectrices figurarum cælestium, Annulorum, Talismanorum, &c.

Utrique parti Astrologiæ serviunt, Sinuum scientia, & Ephemerides, ac Tabulæ.

Considerat Mathematica præterea quantitatem, prout affectio est, tum objectorum, tum operationum utriusque eruditi sensus, visus & auditus, & inde accepit Opticæ ac Musicæ nomen.

Musica duplex: una, quæ harmonicas proportionales vocum, præsertim humanarum, considerat; altera, quæ Musica quælibet instrumenta fabricatur.

Optica pariter duplex: Speculativa, quæ complectitur Opticam proprie dictam, Dioptricam, & Catoptricam: & Practica, quæ comprehendit Perspectivam, Thaumaturgicam, & Picturam; ad quam revocatur ars omnis imitatrix corporum, ut Statuaria, &c.

Mathematica, quæ versatur circa motus corporum sublunarium, dividitur in Cineticam, quæ motus naturales, atque violentos, motuumque utriusque generis principia contemplatur; & Mechanicam, quæ motus artificiosos efficit, motuumque instrumenta fabricatur.

Architectura triplex, Civilis, Nautica, & Militaris. Ad Architecturam revocatur ars omnis fabrilis, sive lignaria sit, sive ferraria, &c.

Strategetica dividitur in artem Imperatoriam, Tacticam, & Opleticam. Imperatoria dat præcepta gerendi belli; Tactica ordinandæ aciei; Opletica conficiendi arma, atque etiam machinas bellicas.

Ad Strategeticam revocantur Equestris, & Tormentaria, seu Pyrotechnica.

Quotquot igitur Autores Mathematico nomine censentur, distribuuntur in triginta classes.

Ad primam pertinent, *qui de tota Mathefi, vel maxima ipsius parte scripserunt.*

Ad secundam, qui de *Arithmetica*, tum *speculativa*, tum *practica*, quæ ars *Computistica* sive *Calculatoria*.

Ad tertiam, qui de *Algebra*.

Ad quartam, qui de *Geometria speculativa*, tum quæ in *rectilineis figuris* & *corporibus* versatur, tum quæ in *curvilineis*; ubi *Scriptores plurimi* de *quadratura Circuli*, &c.

Ad quintam, qui de *Geometria practica*.

Ad sextam, qui de *Astronomia*, sive quæ *Sphæram caelestem*, sive quæ *motus Planetarum* explicat: illa dicitur *Scientia primi mobilis* seu *Cosmologia*; ista, *Theoria Planetarum*.

Ad septimam, qui de *Cometis*.

Ad octavam, qui de *Sinuum scientia*.

Ad nonam, qui de *Ephemeridibus*.

Ad decimam, qui de *Gnomonica*.

Ad undecimam, qui de *instrumentis Astronomicis*, *Sphæra nempe armillari*, *Astrolabio*, &c.

Ad duodecimam, qui de *Astrologia Judiciaria*.

Ad decimam-tertiam, qui de *aliis Artibus divinatoriis*, ut *Chiromanteia*, *Geomanteia*, &c.

Ad decimam-quartam, qui de *Musica*.

Ad decimam-quintam, qui de *Instrumentis Musicis*.

Ad decimam-sextam, qui de *Optica speculativa ejusque partibus*, *Optica simpliciter dicta*, *Dioptrica* & *Catoptrica*.

Ad decimam-septimam, qui de *Perspectiva* & *Thaumaturgia optica*.

Ad decimam-octavam, qui de *Pictura*.

Ad decimam-nonam, qui de *Statuaria*, & *ceteris artibus corporum imitatricibus*.

Ad vigesimam, qui de *ponderibus corporum solidorum* & *humidorum*, sive de *re Statica*.

Ad vigesimam-primam, qui de *Mechanica*.

Ad vigesimam-secundam, qui de *Architectura Civili*.

Ad vigesimam-tertiam, qui de *Architectura Nautica*; ad quam revocatur *Ars navigandi*.

Ad vigesimam-quartam, qui de *Architectura militari, sive arte muniendarum Arcium, & Castrorum.*

Ad vigesimam-quintam, qui de *Arte fabrili, lignaria, ferraria, & artibus ceteris Architecturae inservientibus.*

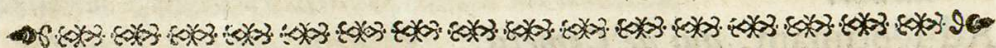
Ad vigesimam-sextam, qui de *arte Imperatoria.*

Ad vigesimam-septimam, qui de *arte Tactica.*

Ad vigesimam-octavam, qui de *machinis bellicis, &c.*

Ad vigesimam-nonam, qui de *arte Equestri & Equorum cura.*

Ad trigessimam, qui de *arte Tormentaria & Pyrotechnica, ad quam revocatur ars de agendis cuniculis, &c.*

C A P U T I V.

Dispositio librorum; quibus Medicina continetur.

DE Medicina, quæ doctrina curandi corporis humani, primi, quorum quidem opera ad nos pervenerint, scripserunt Antistites artis duo parentesque Hippocrates & Galenus. Si qui enim alii iisdem temporibus scripssisse dicantur, ipsorum opera, vel utrique præfato parenti supposita sunt, vel certe operibus utriusque addita.

Duos principes consecuti sunt Græci, Arabes, Latini, aliarumque gentium plurimi; quanquam inter Latinos Galenum anteivit Cornelius Celsus, atque etiam Plinius, qui & ipse Medicos inter cenferi posset, nisi mallet esse Historiæ naturalis Princeps.

Qui consecuti sunt duos illos Principes, tanto præstantiores habiti sunt, quanto pressius vestigiis Hippocratis & Galeni institerunt: eaque opinio obtinuit, donec arbitraria quædam Medicina prodiit, partim ex hortis Arabum, partim ex Chymistarum fornacibus, partim ex musæis Novæ Philosophiæ; quæ nihil non ausa est tentare contra veterum decreta: quanquam Arabes aliis minus audaces videntur.

Doctrinam porro curandi corporis humani Græci *Ἱατρικὴν* dixerunt, ejusque fecerunt partes quinque, *Φυσιο-λογικὴν*, *Παθολογικὴν*, *Περγνωσιτικὴν*, *Υγιεινὴν* & *Θεραπευτικὴν*, quarum priores quatuor *Θεωρητικὴν* constituunt, quinta *πρακτικὴν*; sed hæc ipsa rursus tres in species divisa est, *Διατετικὴν*, *Φαρμακευτικὴν* & *Χειρουργικὴν*.

Sunt qui Physiologiæ nomine comprehendant ipsam quoque *βοτανικὴν*, imo totam Historiam naturalem. Id vero faciunt propter utilitatem utriusque ad Medicinæ finem: oportet enim Medicum nosse, quidquid Historia naturalis docet, cujusmodi nempe sit hominis corpus, quibus foveatur & alatur, unde alimenta & morborum Alexipharmaca sumantur, quibus incorporeis potestatibus obnoxium sit, propter decantatum illud *θεῶν π*, quod in morbis aliquando reperitur.

Verum Historia naturalis, propter suam amplitudinem & dignitatem, proprium titulum meretur; & propter cognationem facultatis animi quam perficit, ad Historiam pertinet, saltem velut appendix, ut in loco dicetur.

Inter Medicos Scriptores, quidam Medicinam totam, id est, contemplativam & practicam attigerunt, quidam partem tantum unam. Illi, ut res nunc se habent, cursum dicuntur integrum edidisse; isti particulares tractatus, quorum alii sunt de sola Physiologia, alii de sola Pathologia, &c. imo sunt qui de unius tantum, aut sexus, aut ætatis, aut gentis, aut membri morbis, atque etiam de unico morbo, uniusque morbi symptomate scripserunt.

Hic observandum, tractatus particulares, ut in omni re literaria magni faciendi sint, in hac diligenter conquirendos, continent enim quidquid eximium, curiosumque potest à viro docto in unam rem incumbente effici.

Ad disponendos in Bibliotheca generaliter Medicorum libros, sola fere utilis est vulgaris illa rudisque partitio in

Medicinam stricte sumptam, Pharmacopæam & Chirurgiam, quas qui profitentur, nunc divisi, olim non erant. Valet eruditior divisio ad Tractatus particulares rite ordinandos.

Si Medicina igitur suis nativis terminis coerceatur, ut certe debet, nullus ordo melior generalis statui posse visus est, quam qui petitur ex tribus Medicinæ partibus: nullus aptior inter unius partis Autores, quam qui ab eorum ætate & dignitate: oportet tamen ut inter æquales, illi qui totam Medicinam tractarunt, iis præeant, qui partem tantum: & inter istos tractatum particularium Scriptores, collocentur priore loco, quorum tractatus minus particulares fuerint.

Atque hæc causa est, cur apud nos Medici quindecim in classes distributi sint.

In prima, *Hippocratis textus omnium editionum, commentarii, & tractatus.*

In secunda, *Galenii textus omnium editionum, commentarii, & tractatus.*

In tertia, *veterum omnium Græcorum textus, commentarii & tractatus.*

In quarta, *Arabes cum commentariis & tractatibus.*

In quinta, *Latini veteres.*

In sexta, *Cursuum Scriptores, sive qui totam Medicinam attigerunt.*

In septima, *qui de morbis omnium sexuum, & ætatum, gentiumque generaliter scripserunt.*

In octava, *qui de sexibus sexuumque affectionibus.*

In nona, *qui de ætatibus ætatumque affectionibus.*

In decima, *qui de gentium singularibus morbis.*

In undecima, *qui de morborum speciebus singulis, animi scilicet & corporis, cordis, capitis, pulmonis, stomachi, articulorum, cutis, &c.*

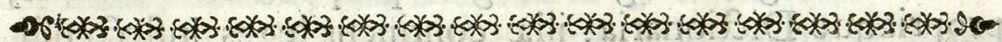
In duodecima, *Chirurgi, primum, qui in genere de tota Chirurgia; tum qui in particulari de singulis operationibus Chirurgicis scripserunt.*

In

In decima-tertia, *Pharmacopai, sive qui de tota Pharmacopaa, sive qui de parte libros ediderunt: ad hos referuntur Unguentarii, Fucatores, Pigmentarii, & qui de venenis scripserunt, atque Antidotis.*

In decima-quarta, *Medici Chymici.*

In decima-quinta, *Medici, qui novam excogitaverunt methodum, propter opinionem, vel de materia crassiore & subtiliore, vel de Circulatione sanguinis, &c.*

CAPUT V.

Divisio Literarum Humaniorum, & ratio dispositionis generalis librorum, quibus continentur.

LITERÆ Humaniores perficiunt hominem, quatenus in societate existit; atque ita docent, quomodo loquendum sit emendate, eloquenter, & delectabiliter. Primum pertinet, ut dictum est, ad Grammaticam, secundum ad Rhetoricam, tertium ad Poeticam.

Ad has tres partes accedit quarta, velut appendix quædam communis, Philologia, quæ non tantum tradit, quomodo emendate, & utiliter legantur libri, sed etiam in autores editoresque & lectores iudicium exercet, unde & Critica vocatur.

Quare pars hæc posterior Doctrinæ Humanæ complectitur ordines quatuor generales.

In primo sunt *Grammatici.*

In secundo, *Rhetores sive Oratores.*

In tertio, *Poetae.*

In quarto, *Philologi.*

CAPUT VI.

Dispositio librorum, quibus Grammatica continetur.

UT aliæ gentes aliis utuntur linguis, aliisque vocibus, ita varias habent, de inflectendis connectendisque vocibus, leges.

Suæ sunt igitur singulis linguis propriæ Grammaticæ, propriæque Dictionaria: illæ continent leges inflectendi, connectendique vocabula; ista vocabulorum copiam potestatemque & vim significandi docent.

Hinc fit, ut aptior nullus possit inter Grammaticos ordo constitui, quam qui linguarum est; linguarum vero nativus ordo sumi debet à dignitate, ætate, & affinitate.

Propter dignitatem, Sanctæ alias præcedunt; propter ætatem, quæ mortuæ dicuntur vivas; quæ vivunt Europææ Peregrinas.

Inter Europæas vivas præcedit, quoad nos, quæ domestica: sequuntur aliæ secundum ordinem affinitatis initio constitutum.

Inter peregrinas servatur ordo idem gentium, qui peregrinam Historiam distinguit.

Singulis Grammaticis sua Dictionaria subjuncta sunt, tanquam materia formæ. Subjuncti & tractatus, qui de lingua Grammaticæ propria compositi sunt.

Dictionaria Polyglotta ad linguam principem pertinent; princeps dicitur, ad cujus voces aliarum linguarum voces referuntur.

Ubi plures sunt Grammaticæ, pluraque Dictionaria singularum linguarum, servatus est ordo ætatis; ut intelligatur facilius, quomodo per gradus perfectio linguis accesserit.

Quatuordecim igitur in classes Grammaticæ dispositæ sunt.

In prima sunt, *Tractatus de linguis, literis & notis literarum in genere.*

In secunda, *Grammatica Hebraica, cum suis Dictionariis, & tractatibus.*

In tertia, *Orientales reliquæ, quarum usus est in sacris Bibliis, cum suis pariter Dictionariis & tractatibus.*

In quarta, *Græcæ, cum suis Dictionariis & tractatibus.*

In quinta, *Latinae, cum Dictionariis & tractatibus.*

In sexta, *Gallicæ, cum Dictionariis & tractatibus.*

In septima, *Italica, cum suis pariter Dictionariis & tractatibus.*

In octava, *Hispanica, &c.*

In nona, *Germanica, &c.*

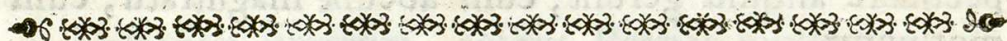
In decima, *Anglicæ, &c.*

In undecima, *Sclavonica, &c.*

In duodecima, *Polonica, &c.*

In decima-tertia, *Turcica & aliarum gentium, quæ Turcis serviunt, qualis est Armenica, Coptica, &c.*

In decima-quarta, *peregrinae reliquæ, quarum est usus in aliis orbis partibus, & præsertim in novo Mundo.*

CAPUT VII.

Dispositio librorum, quibus Rhetorica continetur.

QUAM Artem Græci Rhetoricam dicunt, Latini Oratoriam vocant. Ars autem Oratoria, ut hic sumitur, in orationibus habendis, & conscribendis epistolis posita est; nam aliæ partes duæ, Historica & Doctrinalis, suum habent singulæ proprium locum.

Prima igitur divisio Autorum, qui ad Artem Oratoriam pertinent, complectitur Magistros artis, Oratores, & Epistolares; ita ut inter Autores singulorum ejusmodi trium generum servetur ætatis ordo, quo nempe antecedant Græci, sequantur Latini, postea Vernaculi, linguarum ordine.

Præponuntur recentioribus veteres, sed recentiores disponuntur pro genere dicendi, in quo versantur, demonstrativo scilicet, judiciali, & deliberativo.

Verum immensa multitudo orationum, quæ in genere demonstrativo à recentioribus scriptæ sunt, non potest meliorem in ordinem redigi, quam qui petitur ab iis, quæ laudantur: laudantur vero, & personæ, & virtutes, & res.

Personæ quæ laudantur, vel ad ordinem divinum pertinent, vel ad Ecclesiasticum, vel ad Politicum.

Pertinent ad divinum, Christus, Deipara, Sancti: qui laudari solent, cum beneficia conferunt, cum insigni aliquo honore coluntur.

Pertinent ad Ecclesiasticum, Summi Pontifices, Cardinales, Episcopi, & alii secundum Hierarchicos gradus: qui & ipsi laudantur, cum adeunt dignitatem, cum præclaras actiones obeunt, cum moriuntur.

Pertinent ad Politicum, Reges, Principes, virique illustres, & militia, & toga, & literis, & beneficentia: laudantur autem, cum nascuntur aut eliguntur, cum peculiare aliquid gerunt, cum abeunt magistratu, cum moriuntur.

Virtutes quæ laudantur, aut mentis sunt, ut scientiæ, artes, &c. aut voluntatis, ut religio, amicitia, &c. aut corporis, ut vires, pulchritudo, &c.

Res quæ laudantur, aut sacræ sunt, cujusmodi Ecclesiæ, Templi, &c. aut profanæ, ut regna, provinciæ civitates, palatia, &c.

Inter Epistolares non alius commode potest ordo constitui, quam qui linguarum est; quare primo Græci, tum Latini, postea Gallici, & alii deinceps aliarum linguarum collocantur: epistolæ porro doctrinales, ad suas doctrinarum facultates referuntur.

Oratores igitur novem classibus censentur. In prima, *Magistri Artis, Græci, Latini, Vernaculi, cum commentariis, tractatibus, & versionibus Græcorum & Latinorum.*

In secunda, *Oratores veteres Græci, omnium editionum insignium, cum commentariis, tractatibus, & versionibus.*

In tertia, *Oratores veteres Latini, omnium pariter nobilium editionum, cum commentariis, tractatibus, & versionibus.*

In quarta, *Oratores recentiores, qui versati sunt in genere Judiciali, ad quod, quia accusatorium ex parte est, revocantur, ordinis gratia, qui invectivas, vituperationes, libellos famosos, &c. scripserunt.*

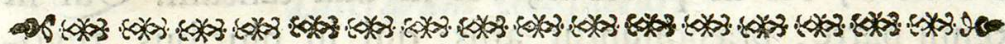
In quinta, *Oratores recentiores, qui versati sunt in genere deliberativo. Ad quod revocantur, qui paraneticos & didacticos sermones ediderunt.*

In sexta, *Recentiores, qui versati sunt in genere exornativo personarum.*

In septima, *qui laudarunt virtutes.*

In octava, *qui laudarunt res.*

In nona, *Epistolares.*

C A P U T V I I I.

Dispositio librorum, quibus Poetica continetur.

CUM magna sit inter Oratoriam Artem & Poeticam cognatio, vix alius ordo generalis in libris ad Poeticam pertinentibus servari potuit, quam qui in oratoriis, is nempe, quo magistri artis præcedant, sequantur qui in Arte se exercuerunt.

Inter Magistros Artis Poeticæ, veteres duo excelluerunt, Aristoteles inter Græcos, Horatius inter Latinos: excelluerunt etiam consequentibus sæculis bene multi, & præsertim nostra patrumque ætate.

Inter hos Magistros primus collocatur Aristoteles, & qui ad Aristotelis Poeticam commentarios & tractatus ediderunt, secundum ordinem Linguarum. Secundus Horatius, cum iis pariter, qui ipsius Poeticam commen-

rariis & tractatibus illustrarunt, secundum ordinem similiter Linguarum. Reliqui deinceps, qui tractatus composuerunt, de Poetica in genere, de Epopæia, de Tragedia & Comœdia, de Epigrammate, de aliis partibus.

Poetices Latinæ tres fuerunt ætates, prima, media, & postrema. Prima in Claudiano finitur, id est, in fine quarti Sæculi: media ex eo protenditur ad decimum-sextum: postrema ex eo tempore ad nos usque. Prima purioris est Latinitatis, secunda corruptioris, tertia resplendentis.

Ad mediam ætatem pauci admodum pertinent, præter nonnullos sacros, ad quos, propter cognationem argumenti, recentiores etiam Sacri bene multi revocantur: revocantur quoque Morales & Physici.

Qui postrema ætate Latine scripserunt, distribuuntur in novem ordines: versati sunt enim, vel in omni parte Poetices, vel in pluribus, vel in una tantum. Qui in omni parte, præponuntur aliis: qui in pluribus, revocantur ad partem præcipuam: qui in una, sunt aut Dramatici, aut Epici, aut Elegiaci, aut Lyrici, aut Epigrammatistæ, aut Sylvas composuerunt.

Dramatici dividuntur in Satyricos, Comicos, & Tragicos: sunt enim qui merito putent, Satyram fuisse Comœdia, Comœdiam Tragedia priorem.

Sylvis comprehenduntur Bucolica, Georgica, Epithalamia, Genethliaca, Soterica, Epinicia, Eucharistica, Epicedia, & Ludicra varia.

Inter unius gentis Poetas, qui idem argumenti genus tractarunt, servatur ordo ætatis: nec enim melior alter potest, nec aptior disponendæ Bibliothecæ, si modo constans aliquis retineatur, ut certe debet.

Novem igitur in classes distribuuntur libri ad Poeticam spectantes.

In prima sunt, *Magistri Artis*.

In secunda, *Poeta Græci, sive collecti sive singuli, omnium*

nobilium editionum, cum commentariis Græcis, Latinis, Vernaculis, & tractatibus, ac versionibus.

In tertia, Poeta Latini veteres, collecti & singuli, omnium nobilium editionum, cum commentariis, & tractatibus, ac versionibus.

In quarta, Poeta sacri sive mediæ ætatis.

In quinta, Poeta Latini recentiores.

In sexta, Poeta Galli, id est, qui Gallica lingua scripserunt, tum veteres, qui usque ad Ronsardum; tum recentiores, qui exinde.

In septima, Poeta Itali.

In octava, Poeta Hispani.

In nona, Poeta aliarum gentium.

C A P U T I X.

*Dispositio librorum, quibus Philologia Humaniorum
Literarum continetur.*

PHILOLOGICÆ nomen à variis Autoribus varia significatione usurpatur, à quibusdam scilicet strictissima, ab aliis amplissima, ab aliis mediocri.

Strictissima significatione usurpant, qui nomen hoc tribuunt soli Criticæ librorum ad Grammaticam, Oratoriam, & Poeticam pertinentium.

Mediocri, qui præter Criticem, eos etiam significari volunt tractatus, qui sunt de rebus arte humana inventis, respondentque Historiæ Naturali, seu rerum à natura factarum.

Amplissima, qui præterea comprehendunt Polygraphos quosdam, cujusmodi Lipsius, &c. & qui ad alios ordines commode revocari non possunt.

Omitto dicere de iis, qui nomine Philologiæ complectuntur omnes doctrinas, quæ ex ratione humana ortæ sunt: atque ita Philologiam cum Philosophia late sumpta confundunt.

Verum quoniam Philologia aliud revera nihil est, præter singularum doctrinarum appendicem; cumque omnes doctrinæ sint, vel divinæ vel humanæ, necesse est Philologiam eadem partitione, qua doctrinæ dividi; quare cum pro more sit sua Theologiæ Severioribusque Literis & Historiæ ac Eunomiæ subjuncta Philologia, restat, ut ad hunc locum ea tantum pertineat, quæ ad alias doctrinæ partes spectat. Visum est igitur, Philologorum nomine complecti eos tantum, qui dicti sunt Polymathi, & Critici.

Polymathi nominantur, qui vel de omnibus, vel de pluribus artibus liberalibus scripserunt: ad Polymathos revocantur Polygraphi.

Critici sunt, qui iudicium exercent de librorum Autoribus, editoribus, & lectoribus: quique librorum locos corruptos emendant, obscuros illustrant, lectiones variantes ostendunt: ad hunc ordinem pertinent ii tantum, qui in varios simul Autores scripserunt; qui enim in singulos, Autoribus suis accensentur.

Atque ita duas in classes Philologiæ libri distribuuntur.

In prima sunt, *Polymathi sive Polygraphi, qui scripserunt de Artium liberalium ordine, variisque permixtim ad liberales Artes spectantibus.*

In secunda, *Critici, qui composuerunt illustrationes, adversaria, castigationes, variantes lectiones, in varios Autores.*

HISTORIA.

III. CATALOGVS.

CAPUT PRIMUM.

Distributio generalis librorum ad Historiam pertinentium.

UT sine prudentia nemo est vir bonus, sic prudens nemo sine experientia: quare, cum singula experiri nemini permittat ætas vitæque conditio & occasio, necesse fuit remedium huic malo afferri: affert autem Historia, quippe quæ merito ab Oratore dicitur, *testis temporum, lux veritatis, vita memorie, magistra vitæ, nuntia vetustatis*, atque adeo prudentiæ parens.

Historiæ officium est, perficere primum hominis memoriam, tum ipsius ope mentem instruere, ad prudentiam morumque rectitudinem comparandam; idem enim præstat narrationibus, quod Philosophia ratiociniis, Eloquentia exhortationibus. Nam sui studiosum reddit *isoey*, id est, humanarum rerum scientem; unumque aliquem hominem omnium gentium omniumque temporum, & experientiis erudit, & periculis absterret à malo, & præclaris facinoribus incendit ad bonum.

Sua sunt Historiæ principia, quæ supponit; suæ partes, ex quibus constat; suæ appendices, à quibus supponitur; suæ cognatæ doctrinæ, quæ eandem hominis facultatem eodem modo perficiunt: sua denique velut umbra, quæ fictis narrationibus idem efficit, quod illa veris.

Principia duo sunt, Geographia & Chronologia: ista ostendit ubi res gestæ sunt; hæc, quo tempore.

Corpus Historiæ tribus constat partibus : nam dividitur in Universalem , Sacram , & Profanam. Sacra est rerum ad Religionem pertinentium , Profana cæterarum , Universalis omnium. Sacra appellatur vulgo Ecclesiastica ; Profana , si ferret usus , Civilis & Humana dici posset.

Tres sunt appendices , Historia Gentilitia , Historia Literaria , Historia Iconologica. Ostendunt posteriores duæ , quibus monumentis consignatæ sint res gestæ : prima , quanta ex rebus præclare gestis orta sit familiarum nobilitas : omnes , rerum præclare gestarum memoriam conservant.

Cognatæ doctrinæ duæ , Historia naturalis , seu rerum arte divina creatarum ; & Historia velut artificialis , rerum arte & ratione humana factarum.

Umbra denique est fabulosa Historia , quæ suis & ipsa figmentis humanos mores ad virtutem erudit , si modo pretiosum separetur à vili , utile à noxio.

Historia Universalis divisiones nullas patitur , nisi quæ petantur à Scriptorum vel ætate , vel lingua. Suas habet Sacra & Prophana , easque bene multas , quarum ratio reddetur postea : nunc sufficiat ponere velut in prospectu Historicorum librorum titulos viginti - tres.

Sub primo est *Geographia*.

Sub secundo , *Chronologia*.

Sub tertio , *Historia Universalis*.

Sub quarto , *Historia Ecclesiastica veteris Testamenti , sive quæ Universalis , sive quæ Particularis*.

Sub quinto , *Historia Ecclesiastica novi Testamenti , quæ Universalis sive totius Ecclesie*.

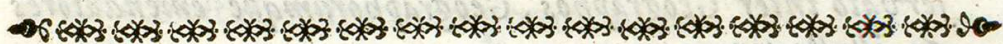
Sub sexto , *Historia particularium sive nationalium Ecclesiarum*.

Sub septimo , *Historia Religiosorum Ordinum*.

Sub octavo , *Historia Sanctorum*.

Sub nono , *Historia Græca ; vetus , quæ proprie Græca ; media , quæ Byzantina ; & nova , quæ Turcica*.

- Sub decimo, *Historia Romana; vetus, qua proprie Romana; media, quæ Augusta; & nova, quæ Italica.*
- Sub undecimo, *Historia Gallica, antiqua & nova.*
- Sub duodecimo, *Historia Hispanica, antiqua & nova.*
- Sub decimo-tertio, *Historia Germanica, ad quam revocantur Belgica & Batavica.*
- Sub decimo-quarto, *Historia Anglica, ad quam revocantur Scotica & Hibernica.*
- Sub decimo-quinto, *Historia Septentrionalis, Daniæ, Norvegiæ, Sueciæ, &c.*
- Sub decimo-sexto, *Historia Europæ Orientalis, sive Provinciarum Turcis conterminarum, id est, Polonica, Hungarica, Moscovitica, &c.*
- Sub decimo-septimo, *Historia peregrina, sive novi Orbis, Orientalis & Occidentalis.*
- Sub decimo-octavo, *Historia Gentilitia.*
- Sub decimo-nono, *Historia Literaria.*
- Sub vigesimo, *Historia Iconologica, ad quam revocantur numismata, &c.*
- Sub vigesimo-primo, *Historia Naturalis.*
- Sub vigesimo-secundo, *Historia artificialis, sive Philologica.*
- Sub vigesimo-tertio, *Historia fabulosa.*

C A P U T I I.

Dispositio librorum, quibus Geographia continetur.

GEOPGRAPHIA est Scientia Orbis terrarum, & describendi, & suas in partes apte distribuendi, & subjiciendi oculis doctrinæ cupidis.

Hanc nemo ferme veterum ante Plinium & Strabonem excoluit. Redegit Ptolemæus, ut & Arabes quidam, in nonnullam formam, sed valde rudem. Perfecerunt, postquam novus Orbis detectus est, viri laboriosi,

atque relationibus pluribus instructi, & adeo absolverunt suis omnibus numeris, ut Universali vix quidquam, Particulari pauca deesse videri queant.

Propter hos quasi gradus, quibus promota est Geographia ad hodiernam perfectionem, & propter ætatem Scriptorum, videtur apte ad constituendam Bibliothecam dividi posse in Veterem & Novam. Vetus est cujus Autores ad tempora usque detecti novi Orbis vixerunt. Nova cujus Scriptores plurimi exinde ad nostram usque ætatem extiterunt.

Nova rursus dividitur in Universalem, quæ totum Orbem, & Particularem, quæ Orbis partem duntaxat describit.

Particularis rursus dividitur in Sacram seu Ecclesiasticam, & Profanam seu Civilem. Sacra Ecclesiarum Diœceses, aliaque hujusmodi; Civilis aut partes orbis, aut regna, aut provincias, aut ditiones & civitates depingit.

Ad Geographiam porro Hydrographia pertinet. Pertinent etiam Itineraria & Nauticæ Tabulæ.

Octo igitur in classes Geographi distributi sunt. In prima censentur *veteres universales, prout à variis editoribus, aut emendati sunt, aut illustrati, ordine temporis servato inter Geographos, Geographorumque emendatores & illustratores.*

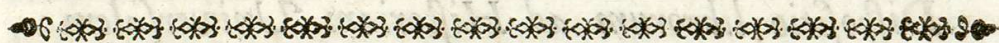
In secunda, *Recentiores universales, qui totum Orbem descripserunt, servato ætatis ordine.*

In tertia, *Sacri, id est, qui Terræ Sanctæ & Ecclesiasticarum Diœceseon, aliorumque ejusmodi tabulas depinxerunt, servato ordine dignitatis inter Ecclesias.*

In quarta, *Prophani, id est, qui partes aliquas orbis, quique regna, provincias, &c. descripserunt, servato ordine, tum partium orbis, tum dignitatis, intra eandem orbis partem.*

In quinta, *qui Athlantem, ut loquuntur, cum reliquis ejusmodi ediderunt.*

In sexta, *qui Itineraria, vetera primum, deinde nova.*
 In septima, *qui Hydrographiam maritimasque Tabulas.*
 In octava, *Tabularum Geographicarum collectiones.*

C A P U T I I I.

Dispositio librorum, quibus Chronologia continetur.

QUI doctrinam temporum attigerunt, alii tradiderunt rationem revocandi res gestas ad certas quasdam epochas, sive naturales, cujusmodi eclipses, &c. sive humanas, ut imperia, mortes celebrium virorum, pugnae, foundationes urbium, &c. alii tradita ratione usi res gestas rite digesserunt: illi proprie dici debent Chronologi, quia temporum rationes docent; isti Chronographi, quoniam Chronica conscribunt: obtinuit tamen usus, ut utriusque generis Scriptores alterutro nomine indiscriminatim appellentur.

Chronicorum Scriptores dividuntur, propter tempora quibus res gestas ex arte digerunt, in tres partes; prout nempe, aut utriusque Testamenti, aut veteris solius, aut solius novi tempora decurrunt: solemnis enim est apud Christianos hæc temporum ratio.

Illi vero, non res tantum Ecclesiasticas narrant, quod Testamenti religiosa vox suadere posset; sed alias etiam, quæ, quibus temporibus Ecclesia sub alterutro Testamento servit Deo, contigerunt.

In nostra igitur Bibliotheca Chronologi in quatuor classes distribuuntur.

In prima sunt *Chronologi proprie dicti, sive artis Magistri, veteres primum, deinde recentiores, ordine ætatis.*

In secunda, *qui utriusque simul Testamenti Chronologiam attingere.*

In tertia, *qui solius veteris.*

In quarta, *qui solius novi.*

CAPUT IV.

*Dispositio librorum ad Historiam Universalem
pertinentium.*

HISTORIA dici potest Universalis tribus modis;
1. ratione temporum, si res utriusque Testamenti;
2. ratione locorum, si res totius Orbis terrarum; 3. ra-
tione rerum ipsarum, si res Ecclesiasticas simul & pro-
fanas complectatur. Cum agitur de disponendis libris,
spectatur omnibus quidem modis, sed secundo maxime,
& tertio.

Eam ob causam Historiæ Universalis Scriptores me-
rito distribuuntur in tres classes.

In prima sunt *qui Historiam rerum Sacrarum simul & Pro-
fanarum totius terrarum Orbis scripserunt.*

In secunda, *qui Historiam ejusmodi rerum, in Europa sola
gestarum.*

In tertia, *qui Historiam earundem rerum in Asia olim ges-
tarum.*

Res, quæ in Africa, & in Orbe novo actæ sunt,
pertinent ad Historiam Peregrinam, siue Sacram siue
Profanam.

CAPUT V.

*Dispositio generalis librorum pertinentium ad
Historiam Sacram.*

HISTORIA Sacra, quæ & Historia Ecclesiæ dici
solet, dividitur primo in Veterem & Novam. Hæc
divisio petitur ex parte Scriptorum, quorum alii ante
Centuriatores, alii postea libros ediderunt. Illorum me-

diocris est multitudo, istorum immensa. Priores Veterum nomine censentur; posteriores, Recentium.

Posteriorum in fronte collocari deberent Centuriatores, si religio sineret: primi enim Historiam Ecclesiæ scripserunt, si tamen scripserunt, & non potius adulterarunt. Hos alii meliores secuti sunt, & libris refutarunt.

Secunda divisio pertinet ad novam Historiam Ecclesiæ: alia enim solius veteris Testamenti; alia solius novi; alia utriusque res prosequitur. Divisionis ratio ex eo petitur, quod Ecclesia Christi, quæ una eademque semper sub quacumque lege exitit, fuerit velut infans sub lege naturæ; adolescens, sub lege Mosæica; adulta, sub Evangelio.

Tertia divisio partitur Historiam Ecclesiasticam novi Testamenti in Universalem & Particularem: ut enim Ecclesia est corpus quoddam Sacrum, ita considerari potest, vel in se tota, vel in partibus. Si in se tota, argumentum est Historiæ Universalis; si in partibus, Particularis.

Historia Ecclesiæ Universalis appendices quinque sortita est; Historiam nempe Summorum Pontificum, Historiam Cardinalium, Historiam Conciliorum præsertim generalium, Historiam hostium Ecclesiæ, & Collectionem dissertationum de rebus in Historia Ecclesiastica controversis.

Partitionis hujus ratio aperta est ex eo, quod Ecclesia morale quoddam corpus sacrumque sit, in quo proinde considerari debet, primum Caput, qui Summus Pontifex, Christi Vicarius; deinde primus quidam & universalis Clerus, qui Cardinales; postea Sacra Comitia, quæ Concilia; denique Universales tres hostes, Idololatria, à qua persecutionem passa est olim ubique, & etiamnum patitur in orbe novo; Hæreses, quæ unitatem fidei labefactare conantur; & Schismata, quæ vinculum caritatis petunt.

Historia Particularis tres habet partes. Prima est Historia Nationalium Ecclesiarum: secunda, Historia Familiarum religiosarum; tertia, Historia Personarum.

Partitio hæc nascitur ex eo, quod Ecclesia, cum sit sacrum quoddam corpus, diversis constet quasi membris, quæ sunt, aut nationes, quæ suas habent particulares Ecclesias suis moribus servientes Deo; aut Familiae, quæ suo singulæ speciali instituto Evangelica consilia observant; aut Personæ, quas inter eminent sanctitate nobiles.

Atque ex his partitionibus rationibusque aperta est causa, cur in Bibliotheca nostra Historia Ecclesiastica titulis quinque distincta sit.

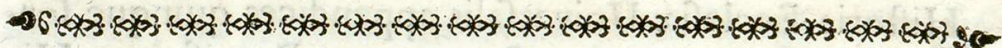
Sub primo est *Historia Ecclesiæ sub vetere Testamento, sive quam Veteres, sive quam Recentiores scripserunt.*

Sub secundo, *Historia Ecclesiæ universæ sub novo Testamento, cum suis quinque appendicibus.*

Sub tertio, *Historia Ecclesiarum nationalium.*

Sub quarto, *Historia religiosarum familiarum.*

Sub quinto, *Historia Sanctorum.*

C A P U T V I.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia Ecclesiæ universæ.

PR O P T E R rationes antea allatas, oportuit, ut Scriptores librorum, quibus Historia Ecclesiæ universæ continetur, in undecim omnino classes distribuantur.

In prima censentur *veteres primum, tum recentiores, qui Historiam veteris Testamenti scripserunt.*

In secunda, *veteres, qui Historiam universalem novi Testamenti confecerunt.*

In tertia, *Cardinalis Baronius, cum suis Annalibus omnium editionum, cumque suis Continuatoribus, Breviatoribus, Impugnatoribus, Defensoribus, ordine quique suo.*

In

In quarta, qui *Historiam novi Testamenti, aut totius, aut ex parte confecerunt.*

In quinta, *Historia Summorum Pontificum, tum universalis omnium, tum particularis singulorum, servato ordine temporis, quo vixerunt.*

In sexta, *Historia Cardinalium, eodem ordine.*

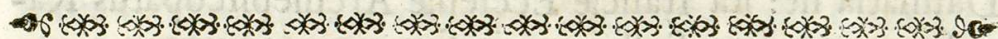
In septima, *Historia Conciliorum, eodem ordine.*

In octava, *Historia Idololatriæ.*

In nona, *Historia hæreseon, eodem ordine.*

In decima, *Historia Schismatum, eodem ordine.*

In undecima, *collatio dissertationum de rebus in Ecclesiastica Historia controversis.*

C A P U T V I I.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia particularium Ecclesiarum.

ECCLESIÆ partitio in Orientalem & Occidentalem inutilis est ad constituendam hanc Bibliothecæ partem: Historia enim Ecclesiæ Orientalis, aut in Byzantina comprehenditur, aut nullos fere habet Scriptores.

Non est inutilis partitio Ecclesiæ Occidentalis in quinque Nationales, Italicam, Germanicam, Gallicam, Hispanicam, & Anglicam, quæ suas in Conciliis generalibus congregationes habuerunt; ad ipsas enim reliquæ revocantur, ut ad Germanicam Belgica Danica Suecica Polonica Hungarica; ad Anglicanam Scotica & Hibernica, &c.

Verum post detectum novum Orbem, & fundatas in eo Ecclesias, necesse est addere ad quinque prædictas, Indicam, Sinicam, Japonicam, Peruanam, Mexicanam, & Canadensem.

Censentur in singulis Ecclesiis nationalibus, & Archiepiscopatus & Episcopatus; sed Archiepiscopatus per

se, Episcopatus vero sub suis singuli Archiepiscopatibus, quo solent ordine à Scriptoribus Ecclesiasticis, v. g. ab Ughello in Italia Sacra, à Roberto in Gallia Christiana, &c.

Nunc sunt in Gallia Archiepiscopatus septemdecim; ad quindecim enim priores accessere tres, Albienſis erectione, Vesuntionensis & Cameracensis jure belli.

Italia, Gallia, Germania iis visæ sunt definiendæ limitibus, quos fere linguæ constituunt: unde fit, ut Italiæ Longobardia tota; Galliæ Avenio & Camberium adjungatur.

Ut Italiæ accensetur Respublica Ragusina, licet in Dalmatia sit: ita Italicæ Ecclesiæ Archiepiscopatus Ragusinus cum suis Suffraganeis sex annumeratur.

Ex his factum est, ut novem in classes Historia Ecclesiarum particularium tribueretur.

In prima est *Historia Ecclesiæ Italicæ, & adjacentium Insularum, Siciliæ, Melitæ, Sardinia, Corsica, Balearium.*

In secunda, *Historia Ecclesiæ Gallicanæ.*

In tertia, *Historia Ecclesiæ Hispanicæ.*

In quarta, *Historia Ecclesiæ Germanicæ, sub qua Belgica censetur: nec enim auditi sunt, qui Gallicæ malint adjungi.*

In quinta, *Historia Ecclesiæ Anglicanæ, sub qua Scotica, & Hibernica.*

In sexta, *Historia Ecclesiæ Septentrionalis, quæ Danicam, Suecicam & Moscoviticam complectitur.*

In septima, *Historia Ecclesiæ Orientalis Europæ, quæ Polonicam, Hungaricamque continet.*

In octava, *Historia Ecclesiæ Indicæ, Sinicæ, Japonicæ.*

In nona, *Historia Ecclesiæ Americanæ, tum Meridionalis, quæ Peruana; tum Septentrionalis, quæ Mexicana & adjacentium Insularum, ac Canadensis.*

CAPUT VIII.

*Dispositio librorum, quibus continetur Historia
Religiosarum Familiarum.*

RELIGIOSI dicuntur, qui observatione consiliorum Christi, & peculiari instituto, perfectionem Evangelicam votis profitentur: profitentur vero & viri & feminae.

Sunt autem Religiosi vel Eremitæ, vel Cœnobitæ. Inter Cœnobitas alii dicuntur Monachi, alii Canonici, alii Mendicantes, alii Clerici Regulares, alii Milites, alii Hospitalarii.

Monachi orationi soli per se vacant: Canonici Mendicantes & Clerici, actioni soli per se spirituali: Milites & Hospitalarii, soli per se actioni corporali.

Est tamen discrimen inter Canonicos & Mendicantes: nam Canonici veniunt in partem regiminis Ecclesiæ; Mendicantes in solam per se partem prædicationis verbi Dei, & quidem velut auxiliares.

Inter Milites & Hospitalarios id etiam discriminis intercedit, quod illi Fidem armis defendunt; isti corpora ægrorum curant: his accenseri debent, qui captivos redimunt.

Qui de Religiosis Familiis sive Ordinibus Historice scripserunt, alii universales Historias composuerunt, id est, omnium Ordinum; alii particulares, sive singulorum Ordinum. Universales particularibus præponi jubet naturæ lex.

Particulares non melius possunt, ad eruditionem pariendam, disponi, quam secundum ordinem temporis, quo singulæ Familiæ vulgo dicuntur ortæ.

Singulis Familiis suæ illustres personæ accensentur.

Monialium aliæ sunt antiquioris instituti, aliæ recentioris: illæ, ut sunt ejusdem ordinis cum viris, Benedictinæ, Bernardinæ, Franciscanæ, Dominicanæ, Carmelitanæ, &c. sic una eademque classe continentur.

Excipiendæ tamen Augustinianæ illæ moniales bene multæ, quæ non sunt Canonice. Nam Regula S. Augustini, ut admodum generalis est, ita variis Constitutionibus contrahitur, eoque pacto in differentes Ordines distrahitur.

Solæ Ordinum porro Historiæ hoc in loco considerantur; nam regulæ regularumque interpretationes ad jus Ecclesiasticum particulare pertinent.

Has ob causas oportuit Historiam Religiosam distribui in classes viginti-quatuor.

In prima est *Historia universalis omnium Ordinum.*

In secunda, *Historia Patrum, qui dicuntur Antiqui.*

In tertia, *Historia Ordinis Sancti Basilii.*

In quarta, *Historia Ordinis Hieronymitani.*

In quinta, *Historia Ordinum à Sancto Augustino institutorum, Canonorum Regularium primum, deinde Eremitarum.*

In sexta, *Historia Ordinis Benedictini.*

In septima, *Historia Ordinis Cisterciensis.*

In octava, *Historia Ordinis Cartusiani.*

In nona, *Historia Ordinis Guillelmitani.*

In decima, *Historia Ordinis Præmonstratensis.*

In undecima, *Historia Ordinis Fontebraldensis.*

In duodecima, *Historia Ordinis Carmelitani.*

In decima-tertia, *Historia Ordinis de Redemptione Captivarum, tum SS. Trinitatis, tum Mercedis.*

In decima-quarta, *Historia Ordinis Franciscani, Minorum, Recollectorum, Capucinatorum, Pœnitentium, &c.*

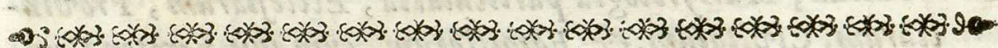
In decima-quinta, *Historia Ordinis Dominicani.*

In decima-sexta, *Historia Ordinis Servitarum.*

In decima-septima, *Historia Ordinis Jesuatarum.*

In decima-octava, *Historia Ordinis Cælestinorum.*

- In decima-nona, *Historia Ordinis Minimorum.*
 In vigesima, *Historia Societatis Jesu.*
 In vigesima-prima, *Historia Clericorum Regularium, Theatinorum, Barnabitarum, &c.*
 In vigesima-secunda, *Historia variarum Congregationum, ut Oratorii D. Jesu, &c.*
 In vigesima-tertia, *Historia Ordinum Militarium, Teutonici, Templariorum, Sancti Joannis Hierosolymitani, Sancti Jacobi, Calatravae, Alcantarae, &c.*
 In vigesima-quarta, *Historia Monialium recentiorum, Sancti Sepulchri, Immaculae Conceptionis, Visitationis, Sanctae Ursulae, Sancti Sacramenti, &c.*

C A P U T I X.

Dispositio librorum, quibus Historia Sanctorum continetur.

SANCTORUM nomine comprehenduntur omnes, qui cum Evangelicae perfectionis laude excelluerint, ideo singulari honore afficiuntur ab Ecclesia, sive universali, sive particulari aliqua, & fidelibus ad imitationem proponuntur.

Libri quibus ejusmodi Sanctorum Historia continetur; alii nomina tantum singulorum recensent, cum brevissima memoria, aut loci, in quo coluntur, aut gradus, quo in Ecclesia floruerunt, aut laude, qua claruerunt: alii narrationes etiam passionis vitaeque complectuntur; illi dicuntur Menologia & Martyrologia, isti vulgo Vitae.

In Menologiis sive Martyrologiis nomina Sanctorum censentur ordine mensium, aut dierum; sunt vero Martyrologia aut universalis, aut particularis. In universalibus nomina Sanctorum Ecclesiae totius. In particularibus nomina unius dumtaxat, aut Ecclesiae, aut Provinciae, aut Civitatis, aut Societatis memorantur.

Vitarum libri alii sunt universales, alii particulares, alii singulares. Universales complectuntur vitas Sanctorum cujuscunque Ecclesiæ, Provinciæ, Civitatis & Societatis, dicunturque Legendæ, Flores, & Acta Sanctorum. Particulares habent vitas Sanctorum unius alicujus, aut Ecclesiæ, aut Provinciæ, aut Civitatis, aut Societatis. Singulares, aut unius alicujus personæ, aut certe paucarum, vitas continent.

Oportuit idcirco distribui libros, quibus continetur Historia Sanctorum, in quinque classes.

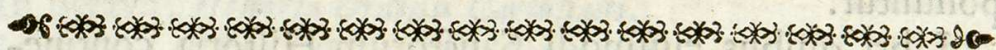
In prima collocantur *Martyrologia universalia, cum Commentariis & Dissertationibus.*

In secunda, *Martyrologia particularia, Ecclesiarum, Provinciarum, Civitatum, & Familiarum, cum suis pariter Commentariis & Dissertationibus.*

In tertia, *Collectiones vitarum, quæ dicuntur Legendæ, Flores, & Acta Sanctorum totius Ecclesiæ, servato temporis, quo editæ sunt, ordine.*

In quarta, *Acta Sanctorum unius alicujus Ecclesiæ, nationis, &c.*

In quinta, *Singulares vitæ Sanctorum, servato ordine Ecclesiastico, quo Apostoli primum, tum Martyres, &c. recensentur.*

CAPUT X.

Dispositio generalis librorum, quibus continetur

Historia Profana.

HISTORIA profana continetur per se narrationibus rerum Sæcularium, quatenus Sæculares ab Ecclesiasticis discernuntur. Per se dixi, quoniam propter mutuam utriusque generis connexionem fieri non potest, quin & Ecclesiasticis Sæculares multæ, & Sæcularibus Ecclesiasticæ res inferantur.

Ut Historia profana dividatur, quemadmodum rationi consentaneum est; atque adeo libri, quibus continentur, rite disponantur, observandum est ubi terrarum, quo tempore, à quibus res gestæ sint, & à quibus scriptæ.

Quare dividi debet, primo ex parte loci, in Historiam Orbis veteris & Historiam novi. Orbis vetus est, qui notus ante navigationem Lusitanorum in Indias Orientales & Castellanorum in Occidentales, sive in Americam. Orbis novus, qui post navigationes innotuit.

Historia veteris Orbis dividi debet secundo, ex parte temporis & rerum gestarum, in Græcam & Romanam, si modo utrumque nomen lata significatione sumatur, & ad pristina tempora, eruditæque linguas duas referatur.

Comprehendit Historia Græca sic accepta Historias tum veterum omnium Monarchiarum, quæ primum in Oriente extiterunt; tum recentiorum, quæ veteribus illis ibidem terrarum successerunt.

Romana comprehendit pariter Historias aliarum omnium gentium, quibus Romana excelluit, atque etiam olim dominata est.

Tertia divisio sumitur ex parte eorum, qui res gestas monumentis literarum mandarunt. Nam primi omnium Græci Historias, quæ quidem habeantur præter Sacras, sua lingua scripserunt: hos Latini secuti sunt, & sua pariter lingua Historias composuerunt; alii deinceps singularum gentium Autores suis vernaculis linguis Historicos libros ediderunt.

Posset etiam veteris Orbis, & maxime Europæi, Historia dividi secundum nationes, penes quas summum quoddam imperium est, cujusmodi Gallia, Hispania, Anglia, &c.

Visum est, ad rite collocandos Historiæ profanæ libros, unam aliquam divisionem non sufficere, sed omnes erudita ratione permiscendas, ideoque apud nos

decem titulis omnes hujusce generis libri comprehensi sunt.

Sub primo est *Historia Græca*.

Sub secundo, *Historia Romana*.

Sub tertio, *Historia Italica*.

Sub quarto, *Historia Gallica*.

Sub quinto, *Historia Hispanica*.

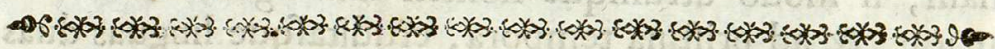
Sub sexto, *Historia Germanica*.

Sub septimo, *Historia Anglica*.

Sub octavo, *Historia Septentrionalis*.

Sub nono, *Historia Orientalis Europæa*.

Sub decimo, *Historia Peregrina, seu novi Orbis*.

CAPUT XI.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia Græca.

SI habeatur ratio dispositionis librorum, non aptior ullus ordo adhiberi potest, quam qui temporis; nam *Historia Græca*, alia vetus merito dicitur, alia mediæ ætatis, alia recens.

Quæ vetus dicitur, à primis temporibus ad constitutum Constantinopoli Imperium extenditur: quæ mediæ ætatis, à condita Constantinopoli ad expugnationem à Turcis: quæ recens, ab expugnatione Constantinopolis ad hunc usque diem.

Vetus *Historia* nomen Græcæ retinuit; quæ mediæ ætatis, Byzantina dicitur; recens, Turcica est.

Turcicæ *Historiæ* visa est adjungenda Saracenica, propter originem Turcarum: posset etiam Persica, propter cognationem religionis; sed ut nunc res se habent, aptius revocatur ad Peregrinam, quemadmodum & *Historiæ* aliarum gentium Mahumetanarum.

Fecit ea ratio, ut in nostra Bibliotheca *Historia Græca* distributa sit in quatuor classes.

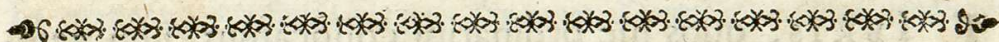
In

In prima est *Historia vetus, seu Græca simpliciter dicta, servata Scriptorum ætate.*

In secunda, *Byzantina, servato ordine, quem exhibet Apparatus à P. Labbeo editus.*

In tertia, *Turcica, servata ætate & lingua Scriptorum.*

In quarta, *Saracenica.*

C A P U T XII.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia Romana.

HISTORIA Romana dividi debet perinde ac Græca; in veterem, mediæ ætatis, & recentiorem.

Vetus ab Urbe condita ad Imperatores; mediæ ætatis, ab Imperatoribus ad translationem Imperii; recentior, à translatione Imperii ad nostra usque tempora extenditur.

Prima, propria est Romanæ Reipublicæ; secunda, Imperii Romani; tertia, Imperii Occidentalis.

Prima retinuit nomen Historiæ Romanæ, secunda dicitur Augusta, tertia Imperii simpliciter.

Servatur ordo temporis, tum inter Scriptores, à quibus idem argumentum tractatur; tum inter res, quæ scribuntur; tum denique inter personas, quarum res narrantur.

Quare distributi sunt libri, quibus continetur Historia Romana tres in classes.

In prima sunt, *qui de Historia Reipublicæ Romanæ.*

In secunda, *qui de Historia Imperii Romani.*

In tertia, *qui de Historia Imperii Occidentalis.*

CAPUT XIII.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia Italica.

LIBRIS, quos hîc ordinatim collocamus, non veteris Italiæ, cujuscmodi fuit ante translatum Imperium; sed recentis, qualis nunc est, Historia comprehenditur.

Italia vero recens considerata est ab Historiæ Scriptoribus, vel in se tota, vel in singulis partibus; unde factum, ut ab aliis totius Italiæ, ab aliis partium Historia conscripta sit.

Partes Italiæ sunt, Status Ecclesiasticus, Regnum Neapolitanum, Ducatus quinque; Principatus quidem plures, sed unus præ cæteris eximius; quatuor Respublicæ, & adjacentes quinque nobiliores insulæ.

Ducatus censeri solent hoc ordine, Etruria, Parma, Mantua cui Monsferratus adjungitur, Mediolanum, & Mutina.

Unus ille præ cæteris eximius Principatus est Pedemontium, cui accensetur Sabaudia, quamvis extra Italiam posita, propterea quod paret Principi, qui sedem suam in Italia constituit.

Respublicæ sunt, Veneta, Genuensis, Lucensis & Ragusina, quæ licet extra Italiam sit, recenseri tamen debet inter Italicas propter viciniam, cognationem, &c.

Adjacentes insulæ nobiliores, Sicilia, Sardinia, Corsica, Melita, Baleares, &c.

Quoniam igitur Italici Historiæ libri magna copia suppetunt (nulla enim natio suæ patriæ rebus scribendis, aut propensius studet, aut felicius incumbit) hos in octodecim classes distribui oportuit.

In prima est *Historia universalis Italia*, hac cautione, ut

descriptio primum Historica, tum rerum gestarum narrationes, denique virorum illustrium elogia collocentur.

In secunda, Historia Status Ecclesiastici, servata Provinciarum, quas complectitur, dignitate, urbibusque ad suas Provincias adjectis.

In tertia, Historia Regni Neapolitani, eadem ordinis cautione.

In quarta, Historia magni Ducatus Etruriæ, eadem ordinis cautione; quare eo refertur Historia Senensis.

In quinta, Historia Parmensis & Placentina.

In sexta, Historia Mantuæ & Montisferrati.

In septima, Historia Mediolanensis.

In octava, Historia Mutinensis.

In nona, Historia Pedemontii & Sabaudia.

In decima, Historia Veneta.

In undecima, Historia Genuensis.

In duodecima, Historia Lucensis.

In decima-tertia, Historia Ragusina.

In decima-quarta, Historia Siciliæ.

In decima-quinta, Historia Sardinia.

In decima-sexta, Historia Corsica.

In decima-septima, Historia Melita.

In decima-octava, Historia Balearium & aliarum minorum Insularum.

C A P U T X I V.

Dispositio librorum, quibus Historia Gallica continetur.

HISTORIA Gallica non perinde potest, atque Græca & Romana, dividi in veterem, mediæ ætatis, & recentiore; si nomine veteris intelligatur ea, quæ ab antiquissimis temporibus ad foundationem Regni Francorum in Galliis protenditur; si mediæ ætatis, quæ à foundatione Regni, ad tertiæ Regum prosapiæ initia; recentioris, quæ exinde ad nostra tempora. Res enim foundatione Regni priores nemo literis mandavit, qui vel

Romanam Historiam aliamve non scripserit, vel rerum ejusmodi finibus ita se continuerit, ut ad posteriora tempora non sit provectus.

Quare Historiæ Gallicæ visum est duas tantum partes generales constituere, veterem & recentiorem. Vetus narrat, quæ gesta sunt à Francis à fundatione Regni ad tertiæ prosapiæ Imperium; Recentior, quæ postea.

Recentior dividitur in universalem & particularem. Illa mixtim res totius Regni; ista separatim res partium prosequitur.

Gallica enim Monarchia, cum de gubernatione politica sermo est, ut hoc loco esse debet, considerata est velut corpus quoddam morale suis constans partibus; cui pro capite, Rex; pro membris, Majores, ut loquuntur, Præfecturæ; pro viribus & nervis, Officia & Magistratus; pro ornamento, Viri illustres. Quæ ad corpus integrum pertinent, universalis Historia; quæ ad alia, particularis complectitur.

Qui de Regibus Francorum scribunt, quinque omnino prosequuntur. 1. Dignitatem seu prærogativas, & Jura Regiæ Majestatis. 2. Singulorum Regum vitas. 3. Bella tum externa tum interna ab unoquoque gesta. 4. Legationes ac tractatus pacis. 5. Commentarios, vel, ut loquuntur, monimenta memoriæ.

Majores Præfecturæ, ad quas reliquæ minores revocantur, ita vulgo censentur, Parisiensium propter Caput Regni, Burgundionum, Normannorum, Aquitanorum, Occitanorum, Britonum, Campanorum, Picardorum, Delphinatum, Provincialium, Lugdunensium, Andegavorum. Campanis Lotharingi, Picardis populi adjacentes mari accensentur.

Gallicum porro Imperium in Præfecturas, cum de gubernatione; in Archiepiscopatus, cum de rebus sacris; in supremas Curias seu Parlamenta, cum de Jure dicundo agitur, distributum est.

Officia Gallici Imperii, alia ad Coronam pertinent,

alia ad domum Augustam, alia ad jus dicendum, alia ad ærarium, alia denique ad commercia.

Etsi vero Gallia multos aluerit viros omni gloriæ genere illustres, hoc tamen in loco non alii censentur, quam qui Militiæ Togæque gloria claruerunt: qui enim Sanctitate & Ecclesiastica dignitate præstiterunt, ad Historiam Ecclesiæ Gallicanæ; qui literis aut artibus, ad Historiam literariam reducuntur; Familiæ illustres ad Historiam Gentilitiam pertinent.

Historia igitur Gallica distributa est in nostra Bibliotheca, propter amplitudinem non communem, in classes omnino viginti-tres.

In prima censetur *vetus Historia*.

In secunda, *Historia recentior universalis*.

In tertia, *Tractatus de juribus, prærogativis & dignitate Regum Franciæ*.

In quarta, *Historia singulorum Regum tertiæ prosapiæ, servata successionis & temporis ordine*.

In quinta, *Historia Bellorum internorum & externorum*.

In sexta, *Historia Legationum & Tractatum Pacis*.

In septima, *Historici Commentarii rerum sub uno quoque Rege gestarum*.

In octava, *Historia Parisiorum*.

In nona, *Historia Burgundionum*.

In decima, *Historia Normanorum*.

In undecima, *Historia Aquitanorum & Biturigum*.

In duodecima, *Historia Occitanorum*.

In decima-tertia, *Historia Navarrearum & Benearnensium*.

In decima-quarta, *Historia Britonum*.

In decima-quinta, *Historia Campanorum*.

In decima-sexta, *Historia Picardorum*.

In decima-septima, *Historia Delphinatum*.

In decima-octava, *Historia Provincialium*.

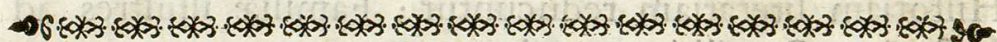
In decima-nona, *Historia Lugdunensium*.

In vigesima, *Historia Aurelianorum, Andegavorum & Turonensium*.

In vigesima-prima, *Historia Officiorum Militia, Domus Augusta, & Toga, Iustitia, Aerarii, Commerciorum.*

In vigesima-secunda, *Historia Virorum Militia & Toga gloria illustrium.*

In vigesima-tertia, *Miscellaneorum codices, qui plurimi è libellis volaticis compacti sunt, cum suis singuli contentorum indicibus.*

C A P U T X V.

Dispositio librorum, quibus Historia Hispanica continetur.

HISPANIÆ nomine intelligitur in præsentī pars illa Europæ, quæ ad Septentrionem, Pyrenæis montibus; ad Orientem & Meridiem, Mari Mediterraneo; ad Occidentem, Oceano clauditur.

Habuit olim, Romanis temporibus arque etiam Barbaricis & Saracenis, Reges plures, quæ causa extitit, cur omnes fere Provinciæ, in quas dividitur, Regnorum nomen retinuerint. Regnorum vero alius ordo quærendus non est ad rem nostram, quam quo recensentur in Diplommatibus Regis Hispaniæ.

Regna hæc omnia in unam Monarchiam coaluerunt, regnante Philippo II. sed non ita pridem Lusitania cum Algarbiis se sui juris fecit; nihilominus Castellæ Rex nomen Hispaniæ Regis cum aliis Regnis retinuit. Quare libros, quibus Historia Hispanica comprehenditur, in duos ordines partiri oportuit, quorum alter Lusitanicam, alter Castellanam Regnorumque reliquorum Historiam complecteretur.

Quamvis autem uterque Rex, non in Europa tantum, sed in Africa etiam Asiaque & America late dominetur, solius tamen hoc in loco Europæi Dominiū ratio habetur; alia enim suum habent proprium locum in Historia novi Orbis.

Scripserunt vero de rebus Hispanicis plures olim, quorum scripta simul collecta sunt: scripserunt & recentiores plurimi. Hæc enim natio suas res curiosius monumentis literarum mandare satagit.

Recentiores dicuntur, qui res post Regnum à Burgundis initum gestas; veteres, qui priores prosecuti sunt.

Quare Hispanicam Historiam in quatuordecim classes distribuimus.

In prima est *Historia vetus, sive antiquorum Scriptorum collectiones.*

In secunda, *Historia recentior universalis.*

In tertia, *Historia particularis de juribus & prerogativis Regum Hispania.*

In quarta, *Historia singulorum Regum Castellæ, &c.*

In quinta, *Commentarii Historici & Legationes.*

In sexta, *Historia tumultuum & Bellorum.*

In septima, *Historia singulorum Regnorum Castellæ Regibus parentium.*

In octava, *Viri illustres predictorum Regnorum.*

In nona, *Historia Lusitana universalis.*

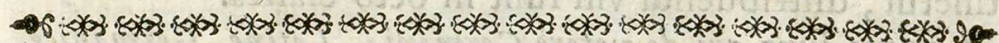
In decima, *Historia singulorum Regum Lusitania.*

In undecima, *Historia bellorum & expeditionum.*

In duodecima, *Commentarii Historici & Legationes.*

In decima-tertia, *Historia Provinciarum & Civitatum Lusitania.*

In decima-quarta, *Historia Virorum illustrium Lusitania.*

C A P U T X V I.

Dispositio librorum, quibus Historia Germanica continetur.

GERMANIA spectari potest, & cujusmodi extitit, antequam ad ipsam transferretur Imperium, & qualis fuit postea. Unde fit, ut Historia Germanica dividi

debeat in eam, quæ veteris Germaniæ, & eam, quæ Imperii Germanici.

Sed posterior rursus gemina est, universalis & particularis. Universalis foundationem Imperii, Juraque Imperatoris & Electorum in genere complectitur.

Particularis rursus dividitur in tres partes; prior ad singulos Imperatores, servato successionis ordine; posterior ad Circulos; tertia ad Viros illustres pertinet.

Quæ pars ad Circulos pertinet, iterum dividitur in universalem, qua res omnium simul Circulorum, & particularem, qua res singulorum continentur.

De Circulis observanda quatuor. 1. Vulgo decem numerari, Franconiæ, Baviaræ, Austriæ, Sueviæ, Alsatia seu Rhæni superioris, Electorum ad Rhenum, Westphaliæ, Saxonie superioris, Saxonie inferioris, Burgundiæ. Sed hic postremus, ut est à Carolo V. additus, quo tutelam Imperii procuraret suis ditionibus, atque idcirco vix inter Circulos censetur, nec habet fere quidquam communis juris, ita ipsius Historia in suum nativum locum revocata est. 2. In Circulis censendis servari ordinem, qui in Comitibus solet. 3. Singulis accenseri contributas ditiones, Civitatesque liberas, &c. pro Comitiorum pariter ordine. 4. Regnum Bohemiæ & Helvetiam Germaniæ propter cognationem linguæ accenseri, quamvis sui sint supremi juris.

His de causis libri, quibus Historia Germanica continetur, distribuendi visi sunt in octo classes.

In prima sunt *qui de vetere Germania, Latine, Germanice, Gallice, aliisque deinceps linguis scripti sunt.*

In secunda, *qui de Imperii Germanici foundatione, juribusque Imperatorum, atque Electorum.*

In tertia, *qui de Imperatoribus singulis, servato ætatis ordine.*

In quarta, *qui de Circulis generatim atque etiam Comitibus.*

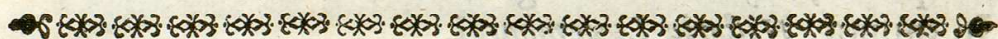
In quinta, *qui de singulis novem Circulis, servato Comitiorum ordine.*

In sexta, *qui de Bohemia.*

In

In septima, *qui de Helvetia, servato ordine pagorum, ut loquuntur.*

In octava, *qui de Viris illustribus Germania.*

C A P U T X V I I.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia Belgica.

GERMANIA inferior, sive Belgica, aliter aliis temporibus divisa est: prioribus pars fiebat Gallia; posterioribus discreta est, tributaque septemdecim in Provincias, in quibus sunt quatuor Ducatus, Brabantia, Limburgi, Luxemburgi, & Geldria; septem Comitatus, Flandria, Artesia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Namurci, Zutphania. Unus Marchionatus S. Imperii, ubi Antuerpia. Quinque Dominia, Frisia Occidentalis, Mechlinia, Ultrajecti, Transisalanica, Groninga.

A nonnullis nunc pro dominantium numero dividitur in Hollandicam, Gallicam, & Hispanicam. Hollandi maximam partem possident, Galli non parvam, Hispani mediocrem vix retinent. Huic partitioni occasionem dederunt tumultus & bella.

Nec prima divisio, nec tertia multum habet commoditatis ad Historiam partiendam, librosque disponendos; habet plurimum secunda, quippe qua usi sunt Historiarum Scriptores: res enim singularum Provinciarum urbiumque prosequi solent: quanquam sunt etiam, qui universalem totius Belgii Historiam texuerunt, quique veteres Autores in unum corpus collegerunt.

Apud nos, propter secundam potissimum divisionem, Historia Belgica in novemdecim classes tribuitur.

In prima est *Historia universalis.*

In secunda, *Historia tumultuum & bellorum, unde orta unitarum Provinciarum divisio.*

In tertia, *Historia Brabantie.*

In quarta, *Historia Limburgi.*

In quinta, *Historia Luxemburgi.*

In sexta, *Historia Geldrie.*

In septima, *Historia Flandrie.*

In octava, *Historia Artesie.*

In nona, *Historia Hannonie.*

In decima, *Historia Hollandie.*

In undecima, *Historia Zelandie.*

In duodecima, *Historia Namurci.*

In decima-tertia, *Historia Zutphanie.*

In decima-quarta, *Historia Marchionatus S. Imperii.*

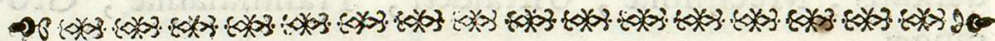
In decima-quinta, *Historia Frisie Orientalis.*

In decima-sexta, *Historia Mechlinie.*

In decima-septima, *Historia Ultrajeeti.*

In decima-octava, *Historia Transisalanie.*

In decima-nona, *Historia Groningae.*

C A P U T X V I I I.

*Dispositio librorum, quibus continetur Historia
Majoris Britannie.*

BRITANIÆ Majoris nomine nunc comprehenduntur Regna tria, Anglia, cum adjacentibus Insulis: Scotia cum Orcadibus, & Hibernia: uni enim Regi parent.

Res trium ejusmodi Regnorum prosecuti sunt veteres recentioresque plures, sed generaliter fere cuncti, si modo excipiantur, tum ii qui de rebus Ecclesiasticis & Academicis, tum qui Anglice scripserunt: Ecclesiasticis & Literariis Historiis suus est proprius locus, & libri Anglica lingua scripti vix mare transmittunt.

Veteres rerum Anglicarum Scriptores merito dici possunt, qui ante discessionem ab Ecclesia Romana libros composuerunt. Recentiores qui postea. Facta est discessio ante annos ferme 150.

Quare visa est Britanniae Majoris Historia classibus sex distinguenda.

Prima continet *veteres Anglica Historiae Scriptores.*

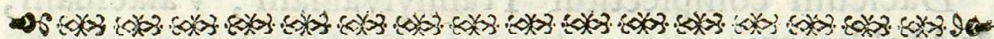
Secunda, *Recentiores.*

Tertia, *veteres Scotica Historiae Scriptores.*

Quarta, *Recentiores.*

Quinta, *veteres Hibernica Historiae Scriptores.*

Sexta, *Recentiores.*

C A P U T X I X.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia Septentrionalis.

AD Septentrionem posita sunt Regna tria, quorum Historia non incongrue Septentrionalis vocetur, Dania, Norvegia, & Suecia. Sed Regi Daniae paret Norvegia, cum Islandia & Groenlandia, saltem ex parte. Regi Sueciae subsunt ditiones plures in continente Germaniae.

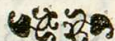
Inde fit ut Historia Septentrionalis quatuor tantum habeat classes.

In prima est *Historia universalis Daniae, Norvegiae, & Islandiae.*

In secunda, *Particularis.*

In tertia, *generalis Sueciae, Gothiae, Vandaliae, &c.*

In quarta, *Particularis.*

CAPUT XX.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia Europæ Orientalis, seu Regnorum Turcis conterminorum.

REGNA, quæ Turcis adjacent, quinque omnino sunt, Moscoviticum, Polonicum, Hungaricum, Sclavonicum, Dacicum.

Moscoviticum late patet in ipsa quoque Asia. Polonicum plures habet Provincias, quas inter eminet Lithuania, unde solet dividi in Poloniam & Lithuaniam.

Dacicum complectitur Transsylvaniam, Valachiam, & Moldaviam.

Non alia potuit aptior reperiri distributio librorum, quibus hæcce Historia continetur, quam quæ petitur ex parte Scriptorum; pauci enim res singularum Provinciarum uniuscujusque Regni scripto profecuti sunt.

Quare sex classes hujusce Historiæ factæ sunt.

In prima est *Historia Moscoviæ generalis & particularis.*

In secunda, *Historia Poloniæ generalis & particularis.*

In tertia, *Historia Lithuaniæ.*

In quarta, *Historia Hungariæ generalis & particularis.*

In quinta, *Historia Sclavoniæ.*

In sexta, *Historia Daciæ seu Transsylvaniæ, Valachiæ & Moldaviæ, generalis & particularis.*

CAPUT XXI.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia Peregrina.

PEREGRINÆ Historiæ nomine non illa tantum intelligitur, quæ novi Orbis est; sed ea etiam, quæ relationibus Peregrinationum in partes Orbis ab Europa diversas constat.

Novi Orbis partes aliæ sunt in Asia, aliæ in Africa, aliæ in America. Factæ sunt etiam plurimæ peregrinationes, & in Asiam, & in Africam, & in Americam, habentque omnes, unde propter peregrinam, ut ita loquar, novitatem, lectoris animum oblectent, atque erudiant.

In Asia sunt populi bene multi, de quibus antiquitas fere nihil novit; aut si novit aliqua, eorum memoria pene oblitterata est, moribus gentium in aliam formam converfis.

Sunt autem Asiæ populi plures, Syri, Persæ, Mogoles, Indi, Tartari, Sinæ, Japonæ, & affines alii. Quare Peregrina Asiatica Historia in octo partes distribuitur, nempe in universalem, Syriacam cum Cyprica, Persicam, Mogolensem, Indicam, Tartaricam, Sinicam, cum Tunguiniana Cocinfinica, & Japonica.

In Africa sunt etiam populi plures: nunc celebriores censentur, qui Barbariam incolunt, Marochiani, Fezzani, Algeriani, &c. quique Ægyptum & Æthiopiam, qui denique oras & partes Africæ remotiores, ut Nigritæ, &c.

Inde factum, ut Historia Peregrina Africana divisa sit in Barbaricam, Ægyptiacam, Æthiopicam, & remotiorum sive orarum sive insularum.

Americam Geographi in Meridionalem, Septentrionalem, & Insulas, diviserunt; in quo secuti sunt naturam, quæ Americam multis insulis cinxit; eamque duas in Peninsulas, Isthmo septemdecim leucarum conjunctas, partita est; una Peninsularum Polum Arcticum respicit; altera, Septentrionem.

Eandem naturam imitati Historiam Americæ eodem, quo Geographi, modo partiti sumus in Meridionalem, Septentrionalem, & quæ Insularum est.

Sunt etiam à nonnullis in corpus unum collectæ peregrinantium narrationes, quæ propter suam multiplicitem, vix ac ne vix quidem ad unam propriam quasi

gentem reduci possunt. Sunt & Itineraria, atque etiam Navigationes, quæ suum ordinem implere queant.

Quare peregrina nostra Historia primum in partes sex divisa est; in Asiaticam, Africanam, Americanam, Peregrinationum Collectiones, Itineraria, & Navigationes.

Verum quoniam librorum ejusmodi Historicorum incredibilis est copia, idcirco sub generalibus tribus prioribus partibus speciales plures constituendæ fuerunt, atque ita totum Historiæ Peregrinæ corpus distribuendum in classes septemdecim.

In prima est *Historia universalis novi Orbis*.

In secunda, *Historia Syriaca & Cyprica*.

In tertia, *Historia Persica nova*.

In quarta, *Historia Indica*.

In quinta, *Historia Mogolensis*.

In sexta, *Historia Sinica & adjacentium regnorum Tungini, Cocinsina, &c.*

In septima, *Historia Japonica*.

In octava, *Historia Tartarica*.

In nona, *Historia Ægyptiaca & Æthiopica*.

In decima, *Historia Barbarica*.

In undecima, *Historia remotiorum Africæ orarum & Insularum*.

In duodecima, *Historia Americana Meridionalis, Brasiliæ, Peruviana, &c.*

In decima-tertia, *Historia Americana, Septentrionalis, Mexicana, Canadensis, &c.*

In decima-quarta, *Historia Insularum adjacentium Americæ*.

In decima-quinta, *Variarum Peregrinationum Collectiones*.

In decima-sexta, *Itineraria varia terrestria*.

In decima-septima, *Itineraria nautica*.

CAPUT XXII.

De appendicibus tribus Historiæ in communi.

MEMORIA rerum olim gestarum tribus maxime conservatur, atque etiam immortalis fit, Genealogiis familiarum Illustrum, Literarum monumentis, & Iconibus, sive quæ pictæ, sive quæ lapidibus aut metallis incisæ, sive quæ alio quocumque modo inscriptæ.

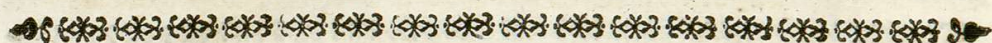
Idcirco Historiæ tres appendices fecimus, Genealogicam, Literariam, & Iconologicam.

Genealogica ostendit, qui Viri res præclaras egerint, & quibus in posteris vixerint, aut etiamnum vivant. Docet Literaria, quinam scripserint, & de Historia, & de aliis omnibus doctrinis. Iconologica ipsos etiam imperitos, si modo oculis non careant, de rebus præteritis, & de aliis quibuscumque docet.

Unaquæque trium fert merito Historiæ nomen. Siquidem & memoriam perficit ut Historia, & quædam est temporum doctrina: nam eruditum est scire, ex quibus orti sint, qui nobiles existunt; & quo tempore scripta monumenta Literarum, in quibus immortalem vitam heroes vivunt; & videre oculis subjectas res multis retro sæculis peractas, defunctorumque heroum vultus adhuc in metallis & marmoribus spirantes, &c.

Dicuntur tamen appendices tantum, quoniam implent Philologiæ Historicæ partes; Philologia vero est doctrinarum appendix.

Tres duntaxat constitutæ sunt; quoniam quæ quarta videri poterat addenda, Historia Heraldica, sive Tessellarum gentilitiarum scientia, subjungi debet Genealogicæ, siquidem Tessellæ, & ut loquitur vulgus, Arma, familiarum sunt insignia & insignes notæ. Signa vero rebus significatis adjungi par est.

CAPUT XXIII.

*Dispositio librorum, quibus Historia Gentilitia
continetur.*

HISTORIÆ Gentilitiæ nomine comprehenditur etiam, quæ Successionum est: magna enim est Genealogias inter & Successiones affinitas, adeo ut series illæ duæ hoc uno fere differant, quod Genealogiæ sint à natura; Successiones, ab instituto; illæque proinde sint gentis; hæ, dignitatis.

Eodem nomine comprehenditur etiam Historia herōica, scientiaque, ut aiunt, Heraldica, qua & Fecialis sive Heraldus suum munus docetur, & hominum virtute præstantium tessera insigniaque describuntur.

Quare tota hæc prior Historiæ appendix dividitur primo in Historiam Genealogicam, & scientiam Heraldicam.

Dividitur deinde Genealogica in universalem, quæ pertinet ad præcipuas totius Orbis Monarchias ac Familias; & particularem, quæ contractior.

Dividitur tertio particularis in veterem, quæ Romanarum veterum familiarum; & recentiorem.

Hæc ipsa recentior rursus ratione gentium dividitur quarto in Gallicam, Italicam, Hispanicam, Germanicam, Belgicam, Anglicam, & Septentrionalem.

Doctrinæ Heraldicæ duæ sunt partes, Scientia & Historia; illa non tantum præcepta describendi tesseras, sed etiam descriptarum à veteribus causas tradit; ista recenset tantum, quæ cujuscumque sint gentis, aut societatis, & ordinis.

In disponendis hujusce tituli libris, servari debuit ordo triplex. Primus naturæ, quo substantia prior est appendice, universalia particularibus. Secundus temporis, quo

quo vetera recentioribus præeunt. Postremus nationum, quo Gallia Italia aliisque de more præponitur.

Historiæ igitur Gentilitiæ Scriptores visi sunt tribuendi in classes decem.

In prima censentur *qui de Historia Genealogica præcipuarum totius Orbis Monarchiarum libros ediderunt.*

In secunda, *qui de Historia Genealogica antiquorum Romanorum.*

In tertia, *qui de Historia Genealogica Familiarum Gallie, servato dignitatis ordine, quo Regia Familia aliis præit.*

In quarta, *qui de Historia Genealogica Familiarum Italiae, servato ordine solito, quo dividitur Italia in Statum Ecclesiasticum, Regnum, Principatus, Ducatus, Respublicas, & Insulas.*

In quinta, *qui de Historia Genealogica Familiarum Hispanie, servato Regnorum ordine.*

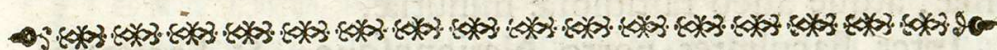
In sexta, *qui de Historia Genealogica Familiarum Germanie & Belgii, servato Circulorum & Provinciarum ordine.*

In septima, *qui de Historia Genealogica Familiarum Angliæ.*

In octava, *qui de Historia Genealogica Familiarum Daniae, Sueciæ, &c.*

In nona, *qui de Scientia Heraldica.*

In decima, *qui de Historia Heraldica.*

C A P U T XXIV.

Dispositio librorum, quibus Historia Literaria continetur.

ALTERUM illud, quo conservatur rerum gestarum memoria, complectitur monumenta Literarum, quibus qui res gestas mandarunt, Historici dicuntur: id vero dum præstant, rem ipsi quoque gerunt dignam

memoria, atque ita ipsius Historiæ cujusdam argumentum evadunt.

Hanc vero Historiam noncupamus Literariam, fecimusque Bibliothecæ partem, neque parvam, neque spernendam: quoniam magni interest scire, qui, quando, quibus de rebus, ubi scripserint, quorumque ope & typis libros ediderint.

Ad hanc partem pertinent Catalogi Autorum (Bibliothecas vulgo vocant) quorum alii sunt universales, alii particulares. Universales dicuntur, in quibus recensentur sine discrimine Autores omnium Facultatum, omnium Nationum, omnium Ordinum, omniumque Academicarum, &c. Particulares sunt, in quibus appellantur Autores unius alicujus, vel Facultatis, vel Nationis, vel Ordinis, vel Academiae, &c.

In Bibliothecis universalibus disponendis servatus est ordo ætatis, ut antiquiores recentioribus præponerentur. Poterat & servari ordo methodi, itaut quæ continent censuram librorum, qualis Bibliotheca Photii, præferrentur iis, quæ censura carent: sed id visum scrupulosius, nec admodum utile ad finem, propter quem libri disponuntur, qui Literatorum opportunus usus.

Bibliothecæ particulares, neque possunt, nec si possint, debent tamen in plures aut pauciores, quam sex partes distribui, sine periculo vel confusionis, vel nimiae, atque adeo fastidiosæ minutiae.

Inter Facultates porro Nationesque, & Societates, servatus est ordo, qui frequenter dictus. Academiae, Bibliothecæ, & Bibliopolia ordinem servant Nationum, ad quas spectant.

Huc pertinent elogia Virorum literis illustrium: quibus in elogiis servatus est ordo Facultatum, quibus excelluerunt.

Pertinent quoque elogia, tum nobilium Artificum, ut Pictorum, tum Foëminarum quarundam; habent enim & ipsæ locum inter Literatos & Artifices.

Pertinet etiam Historia, tum Academiarum, quæ Societates Literatorum; tum Typographiæ, quæ Literatis servit; nam Typographi successerunt Librariis, eorumque ope Autorum scripta publicantur.

Ad Historiam Typographiæ referuntur omnia, quæ ad hanc nobilem Artem attinent.

Quare apud nos Historia Literaria quinque præcipuis partibus constat.

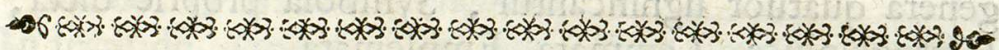
Prima *Bibliothecas universales Autorum complectitur.*

Secunda, *Bibliothecas particulares sex classibus distinctas, Facultatum scilicet, Nationum, Ordinum, Academiarum, Bibliothecarum, sumpto hoc nomine pro loco, in quo asservantur libri, & Bibliopoliorum, cujusmodi sunt Nundinae Francofordienses, Officinæ illustrium Bibliopolarum, &c.*

Tertia, *Elogia Virorum literis insignium, Artificumque & Fæminarum.*

Quarta, *Historiam Academiarum.*

Quinta, *Historiam Typographiæ.*

C A P U T X X V.

Dispositio librorum, quibus Icones Historicae continentur.

TERTIUM illud, quo rerum gestarum memoria conservatur, nomen Iconum Historicarum accepit, quia continet quæ depicta sunt in Tabulis, quæque metallis aut lapidibus insculpta, ad posteritatem de rebus præteritis docendam.

Hæc omnia Iconum nomine appellantur, maxime si personarum vultus exhibeant: quanquam & inscriptiones eo referri debent, quoniam & pinguntur, & insculpuntur, & memoriam rerum conservant.

Referri debent etiam pompæ, sive funebres, sive triumphales, sive heroicæ, imo & ludicræ; quia & Ico-

nibus per se refertæ sunt, & ad memoriam posteritati transmittendam depinguntur.

Tota hæc Historiæ appendix distribuitur primum in quinque partes, Iconologicam proprie dictam, Symbolicam, Nummariam, Epigraphicam, & Pomparum.

Iconologica illustrium Personarum vultus & res aliquando præclare gestas, sive penicillo in tabulis, sive cælo in statuis expressas exhibet.

Exhibet etiam Symbolica eruditas rerum eximiarum adumbrationes: Nummaria Numismata & Monetas: Epigraphica, Historicas inscriptiones. Historia Pomparum, ea quæ ad populorum, vel admirationem, vel oblectationem fiunt.

Illustres Personæ, vel divini sunt ordinis, vel humani: divini dico, sive ficti, cujusmodi Ethnicorum numina; sive veri, qualis vera religione colitur; ad hunc ordinem revocantur Sancti.

Symbolorum voce, quando ampla potestate sumitur, genera quatuor significantur, Symbola proprie dicta, Hieroglyphica, Lemmata, Emblemata.

Priora duo figura sola constant; posteriora, præter figuram, quæ veluti corpus est, habent etiam voces, quasi pro anima figuræ.

Symbola differunt ab Hieroglyphicis, quod cum ambo pertineant ad res arcanas, Symbola extenduntur latius, Hieroglyphica contrahuntur fere ad res sacras solas.

Inter Lemmata, quæ ab Italis *Imprese*, à Gallis *Devises*, dicuntur, & Emblemata hoc est discrimen, quod illa comparationibus quibusdam rerum notarum sensum tegant, ista non item.

Nummorum duo sunt genera: fiunt enim alii ad conservandam alicujus, aut personæ, aut facti, aut utriusque memoriam; alii ad commercii utilitatem: utrumque genus ad eruditionem confert, sed prius plurimum, posterius minus. Qui primi generis, propriæ nunc Nu-

misinata vocantur; qui posterioris, retinuerunt commune Nummorum nomen.

Inscriptiones dividuntur, prout Marmoribus, Gemmis, Vasis, Obeliscis, Arcubus triumphalibus, Sepulchris, &c. insculptæ sunt.

Pompæ denique sunt, vel triumphales, vel exequiales, vel ludicræ, ut hastiludia, &c.

Huc videri possent referendæ nobilium Familiarum tesserae, habent enim magnam cum Symbolis cognationem: verum aptiorem locum obtinent in Historia Gentilitia, siquidem sunt Familiarum notæ quasi distinctivæ.

Propter ea quæ præmissa sunt, visum est debere Historiam Iconologicam in sexdecim partes distribui, sed tamen ita, ut ad quinque ordines partes omnes redigerentur.

In primo est *Iconologica*, quæ sive pictos, sive statuis expressos exhibet vultus falsorum Deorum, sacrarum personarum, & Hominum illustrium.

In secundo, *Symbolica*, quæ complectitur Symbola, Hieroglyphica, Lemmata, & Emblemata eodem dispositionis, quo appellationis, ordine.

In tertio, *Nummaria*, quæ continet Numismata vetera & recentia, & Monetas: ad quas revocantur, propter commercii usum, pondera & mensuræ.

In quarto, *Epigraphica*, quo nomine appellantur inscriptiones omne genus insculptæ, Marmoribus & Gemmis, Vasis & Urnis, Obeliscis & Arcubus triumphalibus, Sepulchris & aliis monumentis.

In quinto, *Historia Pomparum*, sive quæ triumphales, sive quæ exequiales, sive quæ ludicræ: ad Triumphales referuntur, Exceptiones Principum & illustrium Personarum.

CAPUT XXVI.

*Dispositio librorum, quibus Historia Naturalis
continetur.*

NOVISSE interest ad eruditionem, non ea tantum, quæ gesta sunt ab hominibus; sed etiam, quæ natura naturæque ars imitatrix effecit.

Utriusque generis effectuum doctrina, perinde ac rerum ab hominibus gestarum scientia, memoriam hominis perficit, qua de causa Historiæ nomen merito fert. Perficit tamen dispari fine; illa enim ad prudentiam prodest; ista partim ad admirationem artificis, partim ad utilitatem vitæ.

Opera naturæ duobus quasi oculis contemplari licet, Historico, si fas ita loqui, & Philosophico seu Medico: ille intuetur tantum & admiratur, iste rationes & utiles scrutatur; inde factum ut Historiam naturalem alii ad Medicinam revocarent, alii ad Philosophiam, alii ad Historiam: Medicus enim rebus Naturalibus utitur; Philosophus earundem admirabilem effectum exponit; Historicus, quid factum sit, narrat.

Quoniam vero Scriptores vix unquam, inter tractandum, Medici Philosophique & Historici partes discreverunt; idcirco ad unam, quæ potissima sit, omnes convenit referre: potissima vero est Historica, quippe quam aliæ duæ supponant.

Potissima etiam videri debet, quæ nomen dedit. Dedit vero, eruditis omnibus approbantibus, Historia: sic enim Plinius suum illud varium opus *Historiam naturalem*; sic Aristoteles suam de Animalibus tractationem *Historiam Animalium*; sic Botanici suos libros *Historiam Plantarum*; sic & Medici varias de partibus hominis elucubrationes Historias inscribunt.

Naturalium rerum summa genera sex omnino existunt, Elementa, Fossilia, Plantæ, Animalia, Homo, & Spiritus, quibus accedit septimum, Monstra; imo & octavum, Prodigia atque Ostenta: habet enim natura sua etiam tum peccata, quæ Monstra; tum miracula, quæ Prodigia, &c.

Verum nullum fere de sex generibus summis quæ diximus, sua non habet subalterna genera; sic Elementa sunt quatuor; sic Fossilium plura sunt genera, Metalla, Gemmæ, Lapides, Succī, &c. quinimo in varias species singula hæc subalterna genera rursus dividuntur.

Facit hæc ratio, ut si suis singulis hujus argumenti libris obtingere locus debeat, summis generibus subalterna, subalternis species ordine dignitatis subjici oporteat. Neque enim ulla fere species existit, quæ speciales non habeat tractatus, & quidem numerosos.

Ad Historiam naturalem reduci debuit Anatomia corporis humani, quam sibi Medici usurpare solent, sed jure non admodum merito; cum ipsimet Anatomiam, tum universalem, tum particularem, nomine *Historiæ corporis humani* appellare soleant. Quod si Historia est, cujusmodi tandem, nisi naturalis?

Indigent quidem vel maxime Medici hac Historiæ Naturalis parte, ut Corpus humanum sanent: sed non idcirco jus in eam, velut in Medicinæ partem, obtinent; ipsis enim opus est pariter Historia Plantarum, quam tamen in Medicinæ partibus non numerant, docti scilicet discrimen, quod intercedit, inter id quod est, doctrinas alias aliis esse utiles, & eas in unum corpus conflare.

Propter hæc, quæ dicta sunt, Scriptores Historiæ Naturalis, quorum est copiosa multitudo, distribuimus in novem quasi generales classes, sub quibus speciales multæ existant.

In prima censentur *qui de tota Historia Naturali scripse-*

runt, ut *Plinius*, *cujus omnes omnium linguarum editiones curiose collectæ sunt, cum commentariis & tractatibus.*

In secunda, *qui de Elementis, & quæ ex Elementis sunt, Terra, Aqua, Aere, Igne, servato hujus appellationis ordine inter collocandos libros, quod in sequentibus etiam fit.*

In tertia, *qui de Fossilibus, Metallis scilicet, Gemmis, Lapidibus, Succis, &c.*

In quarta, *qui de Plantis, sive quæ communes sunt, sive quæ regionis alicujus propriæ: illis accensentur, qui de re Rustica, de Hortis & Floribus, libros proprios ediderunt.*

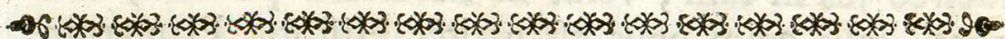
In quinta, *qui de Animalibus, sed primum, qui de omnibus simul, tum qui de Quadrupedibus separatim, Piscibus, Volucris, Serpentibus, & Insectis.*

In sexta, *qui de hominis corpore, primum, qui de toto, postea qui de singulis partibus, eo quo ab Anatomicis ordine tractari solent.*

In septima, *qui de Spiritibus, præsertim malis; nam bonorum tractationem sibi Theologia assumit. Eo revocantur, qui de Energumenis & Spectris libros ediderunt.*

In octava, *qui de Monstris.*

In nona, *qui de Prodigis & Ostentis, quæ visa sunt in Elementis, præsertim in Aere, Fossilibus, Plantis, Animalibus, Hominibus.*

CAPUT XXVII.

Dispositio librorum, quibus continetur Historia Artificialis.

HISTORIÆ Naturali respondet altera, quæ Artificialis merito dici potest: ut enim illa est rerum à Natura productarum, sic ista rerum humana arte factarum.

Utraque

Utraque versatur circa res, quæ homini tanquam fini serviunt, in quo cum affinibus quibusdam doctrinis conveniunt: utraque memoriam per se perficit, in quo Historiæ rerum gestarum cognatæ sunt, nomenque commune fortiuntur.

Utraque in narratione sola consistit, in quo naturalis quidem à Physica causarum indagatrice; artificialis ab Ethica ratiocinatrice differt.

Artificialis præterea discernitur ab Artibus liberalibus hominum utilitati adlaborantibus, quod hæ doceant quid sit agendum & quomodo; illa potissimum, quid olim factum à veteribus.

Ut est amplissima hujusce Historiæ materies, ita Scriptorum ingens multitudo: revocari tamen possunt omnes ad quatuor ordines, prout nempe homo consideratur à Philosophis, vel per se solus: vel in societate imperfecta, tum naturali, quæ familia, tum artificiali, quæ sodalitas, &c. vel in societate perfecta, quæ civitas & regnum.

In primo igitur ordine censentur *qui scripserunt de iis, quæ hominem per se spectant, ut de die natali, de vita & ætatibus, de cibis, vestibus & domo, de morte, de funere.*

In secundo, *qui de pertinentibus ad hominem existentem in familia, ut de conjugio, de marito, de uxore, de liberis, de servis.*

In tertio, *qui de pertinentibus ad hominum societates alias imperfectas, ut de sodalitatibus, amicitis, & commerciis, &c.*

In quarto, *qui de pertinentibus ad hominum societatem perfectam, ut de civitate, de regno, de sacris ritibus, de judiciis.*

Ad hoc caput referuntur, quæ traduntur de præmiis & pœnis, de militia, de mercimoniis, de artificis, de agricultura, de ærario, de annonæ, de ludis, de triumphis, &c.

CAPUT XXVIII.

*Dispositio librorum, quibus Historia Fabulosa
continetur.*

FIERI potest, ut quemadmodum ex Apologis Parabolisque & aliis ejusmodi constat, idem fictis aliquando narrationibus præstetur, quod solet veris, nempe ut perficiatur hominis vis reminiscendi, varia rerum humanarum exempla suppeditentur, prudentia ingeneretur, & mores informentur. Doctrina quæ id efficit, Historia merito Fabulosa dici debet.

In narratione septem modis figmenta fiunt: nam quia narratio quælibet est alicujus actionis, & in actione spectantur tria, causæ effectrices seu personæ, substantia actionis sive actio ipsa, & circumstantiæ: idcirco, aut omnia hæc tria fingi possunt; aut bina tantum, quod tribus modis contingit; aut unicum duntaxat, quod tribus itidem modis: ex hac utraque notione consecutaria undecim existunt.

Primum, Fabulosum hoc genus scribendi merito ferre Historiæ nomen: nam & ad eandem hominis facultatem pertinet, ad quam vera Historia, & eundem modum eloquentiæ sequitur, & ad eundem finem conducit, & veræ Historiæ respondet velut umbra corpori.

Secundum, Historiam Fabulosam, perinde ac veram, Philosophiæ Morali subesse; nam ipsa etiam, ut dictum est, ad finem Philosophiæ conducit, unde Aristoteles Philosophum asseruit Fabularum esse amatorem.

Tertium, hanc eandem Historiam esse Poeticæ aut partem quamdam, fingit enim ut Poetica; aut affinem tantum; Poetica enim, & metro addicta est, & latius patet, quam quæ narrat tantum.

Quartum, differre quoque à Mythologia; *μύθος*

enim, id est Fabulas, narrat, quarum allegorias & myſteria Mythologia exponit.

Quintum, Historiam ejusmodi moribus hominum informandis utilem eſſe poſſe: delectabiliter enim præcepta vitæ bene instituendæ tradit, ſiquidem homines admirabilibus tanguntur, quæ plurima ſunt in Fabulis.

Sextum, ex eo genere doctrinæ rejici debere libros omnes, qui mores corrumpunt, & cupiditatem hominum exemplis ac ingenioſis imaginibus proritant. Ejusmodi ſunt amatorii, lenonii, meretricii, &c.

Septimum, non eſſe audiendos, qui Historias omnes Fabuloſas velint eſſe amatorias; illi enim notionem Historiæ Fabuloſæ anguſtius, quam par eſt, contraxerunt, & exemplo veterum quorundam illuſi ſunt, & circumſtantias pro actione ipſa ſumpſerunt. Maluerunt certe Artem multitudine hominum, qui eam corruperunt per ſuum ſcelus, æſtimare, quam in Ariſtotelis ſententiam de Fabula concedere.

Octavum, hoc titulo contineri libros, tum proſa, tum metro ſcriptos: utroque enim elocutionis modo fictæ narrationes, & à veteribus, & à recentioribus compoſitæ ſunt.

Nonum, nomine Fabuloſæ Historiæ comprehendere debere omnia Poemata Epica, omnes Tragædias, atque etiam Comædias, ſi ad artis præcepta exactæ ſint, id eſt, ſi moribus informandis ſerviant; figmentis enim tria hæc abundant.

Decimum, manifèſtam eſſe cauſam, cur gentes omnes hoc genere Historiæ uſæ ſint: uſi ſunt certe, & Hebræi, & Græci, & Latini, & Arabes, & Galli, & Hiſpani, alique.

Undecimum, non eſſe rejiciendum à Bibliotheca, quæ abſoluta eſſe debeat, genus hoc Historiarum, ſi cautiones mox allatæ ſerventur, id eſt, ſi quod multi faciunt, venenum pro medicamento non aſſumatur.

Libri, quibus hæc Historia continetur, non meliori potuerunt, quam Linguarum ordine, disponi: quare in classes octo apud nos tributi sunt.

In prima collocantur *Tractatus*, quibus *Historia Fabulosa*, vel illustratur, vel impugnatur, vel defenditur.

In secunda, *Historici Libri Fabulosi Græci*, *prosa primum*, deinde *versu*, & *servata Autorum ætate*.

In tertia, *Latini prosa & versu*, &c.

In quarta, *Arabes*.

In quinta, *Gallici prosa & versu*, &c.

In sexta, *Italici prosa & versu*, &c.

In septima, *Hispani prosa & versu*, &c.

In octava, *aliarum Linguarum*.

E U N O M I A.

I V. C A T A L O G U S.

C A P U T P R I M U M.

Divisio Eunomia in suas generales partes.

EUONOMIA, quæ Latinis æqui rectique Scientia, seu Jurisprudentia dicitur, ambitu suo complectitur Jura omnia, quibus hominum societates continentur.

Sunt autem hominum societates in universum duæ, una cujus finis æterna felicitas, altera quæ pro fine habet felicitatem temporalem: illa dicitur Ecclesiastica, ista Politica.

Quot societates sunt, totidem jura existunt; suum est enim unicuique societati. Jus ergo primo dividitur in Ecclesiasticum & Civile: quare duplex est Prudentia Juris, Ecclesiastici nempe & Civilis, duæque partes Eunomiæ totius.

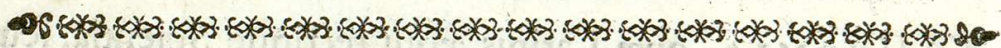
Ad Juris Ecclesiastici Prudentiam pertinent tria, principia, corpus Juris, & appendix. Principia sunt omnino quinque, Scriptura, Patres, Concilia Ecclesiæ, Decreta Pontificum, & usus Ecclesiarum: sed Scriptura & Patres suum habent proprium locum; usus Ecclesiarum, si distinguatur à Synodis particularibus, vix libris mandatus est.

Corpus Juris Ecclesiastici constat Decreto Gratiani, libris quinque Decretalium Gregorii IX. libro sexto Bonifacii VIII. Extravagantibus Joannis XXII. Clementinis, & Communibus.

Appendices sunt libri Rituales.

• Jus Civile dividitur in quinque genera, quæ sunt Jus antiquum, Jus Romanum, Jus Gallicum, Jus Externum, & Jus Gentium.

Antiquum est, partim Græcum partim Latinum, quodcumque fuit ante Codicem Theodosianum editum: Romanum est, quod Imperatorum sanctionibus continetur: Gallicum, quo Galliarum Imperium regitur. Juris externi nomine comprehenduntur omnium aliorum regnorum aliarumque rerumpublicarum propria Jura: Jus Gentium denique est, quod est omnibus Gentibus benemoratis commune.

C A P U T II.

Dispositio librorum, quibus continentur principia Juris Ecclesiastici.

PRIMA pars Juris Ecclesiastici, ex qua aliæ oriuntur tanquam ex principio, complectitur, prout hic spectatur, Ecclesiæ Concilia, & Decreta Summorum Pontificum.

Concilia sunt, aut generalia, quæ vulgo novemdecim numerantur; aut particularia, è quibus nonnulla, nempe antiquiora, propterea quod recepta sunt in usum totius Ecclesiæ, habent parem fere cum generalibus auctoritatem.

Decreta Summorum Pontificum dividuntur apte, ad constituendum ordinem Bibliothecæ, in Literas & Bullas ac Constitutiones. Literæ dicuntur, quæ ab antiquioribus scriptæ sunt, Bullæ ac Constitutiones, &c. quæ à recentioribus. Antiquiores dicuntur Pontifices, qui ante duodecimum aut etiam decimum-tertium sæculum; recentiores, qui postea vixerunt.

Eam ob rem à nobis prima pars Ecclesiastici Juris in classes novem distributa est.

In prima sunt qui de Conciliorum autoritate, convocatione, & forma scripserunt.

In secunda, Collectiones antiquiores Conciliorum & Literarum Summorum Pontificum, quæ nempe factæ sunt prioribus temporibus, hoc est, ab Isidoro Mercatore usque ad Crabbum.

In tertia, Collectiones recentiores Conciliorum omnium, & Epistolarum Summorum Pontificum, quæ factæ sunt posterioribus temporibus, hoc est, à Crabbo ad Labbeum & Cossartium.

In quarta, Concilia singula generalia, servato temporis, quo habita sunt, ordine.

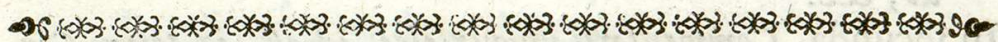
In quinta, Tractatus ad Concilia generalia pertinentes, sive Historici, sive Didactici sint, atque etiam Scholastici.

In sexta, Breviatores Conciliorum generalium, sive Summarum confectores.

In septima, Collectores & Interpretes Canonum generalium, sive qui Græci, sive qui Latini.

In octava, Collectiones Conciliorum Nationalium, id est, variis in Nationibus habitorum, servato ordine Gentium, inter quas primum locum tenet Italica propter caput Religionis, tum Gallica, &c.

In nona, Literæ & Bullæ Summorum Pontificum, servato ordine temporis.

CAPUT III.

Dispositio librorum, quibus continetur Jus Ecclesiasticum.

SECUNDA pars Juris Ecclesiastici complectitur tria, nimirum corpus ipsum Juris, Commentarios, & Tractatus, qui de humanis officiis scripti sunt: nam qui de divinis, tertiam partem Juris constituunt, sequunturque secundam, ut pars totum, vel appendix corpus.

Divina dicuntur officia, quibus Dei cultus, præsertim publicus, continetur; humana sunt, quibus fideles alii ad alios rite se habent.

Jus Canonicum ita disponi debuit, ut Textus primum, deinde Commentarii, sive qui in totum, sive qui in partes scripti sunt, denique Tractatus collocarentur.

Sed Tractatum ingens est sylva: sunt enim eorum Collectiones variæ, aliæ aliis copiosiores: sunt & singuli Tractatus, & illi quidem, vel de ipso Jure, Jurisperitis, & tractandi modo; vel de Ecclesia, de Summis Pontificibus, & de Cardinalibus; vel de Episcopis, de Abbatibus, de Parochis, de Canonicis, de aliis Clericis; vel de Religiosis in genere primum, deinde in specie, de Mendicantibus, de Monachis & Monialibus, & de Ordinibus Militaribus, vel de Hospitalibus, Confraternitatibus, &c.

Jus ergo illud, quod modo Pontificium dicitur, propter summum Ecclesiæ caput; modo Canonicum, propter principia, quibus innititur; modo Ecclesiasticum, propter sacram societatem, quæ eo regitur, distribui debuit in duodecim classes.

In prima est *Corpus Juris Canonici, non unius tantum editionis, sed omnium probabilium, sive quæ totum exhibent, sive quæ partem. Eo revocantur Decreta Ivonis, Burchardi, &c.*

In secunda, *Commentarii universales, id est, in totum Corpus Juris Canonici.*

In tertia, *Commentarii particulares, id est, in partem aliquam singularem Juris, servato ordine, quem partes habent in corpore, & servato tempore, quo plures singulorum partium Interpretes vixerunt.*

In quarta, *Tractatus de Jure ipso, Jurisperitis, Juris tractandi modo, atque etiam de nonnullis questionibus spectantibus ad quosdam Canones.*

In quinta, *Tractatus de Ecclesia, Summis Pontificibus, Cardinalibus, Legatis, & Curia Romana.*

In

In sexta, *Tractatus de Episcopis, Parochis, Canonicis, & aliis Clericis, atque Beneficiatis.*

In septima, *Tractatus de Abbatibus & Religiosis in genere.*

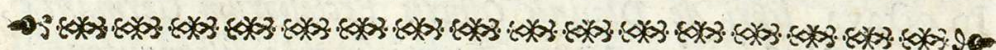
In octava, *Tractatus de Religiosis Mendicantibus, vel qui fruuntur privilegiis Mendicantium.*

In nona, *Tractatus de Monachis & Monialibus.*

In decima, *Tractatus de Ordinibus Militaribus.*

In undecima, *Tractatus de Confraternitatibus & Sodalitiis.*

In duodecima, *Tractatus de Hospitalibus & pauperibus curandis.*

C A P U T I V.

Dispositio librorum, quibus continentur Divina Officia.

CUM pars hæc tertia Juris Canonici plures habeat Scriptores, qui vel generales vel particulares tractatus de Divinis Officiis ediderunt, initium statuendi ordinis inter libros Rituales duci debuit à generalibus Tractatibus.

Cum deinde libri de Divinis Officiis non sint iidem apud omnes Ecclesias, quia nec iidem sunt apud omnes Ritus Sacri, oportuit libros hujusmodi pro Ecclesiarum diversitate & ordine disponi.

Cum denique tria sint potissimum Rituum Sacrorum genera, Preces, Administratio Sacramentorum, & Celebratio Missæ; cumque hæc tria, Breviariis, Ritualibus proprie dictis, & Missalibus contenta sint: nam ad Breviaria revocantur Preces cujuscumque modi; ad Ritualia, quæcumque pertinent ad Sacramenta & Sacramentalia, ut loquuntur, id est Consecrationes, Benedictiones, &c. Oportuit nomine librorum de Divinis Officiis comprehendere saltem Breviaria, Ritualia, & Missalia: oportuit etiam partem istam Canonici Juris, in undecim classes distribui.

In prima censentur *Tractatus generales de Divinis Officiis.*

In secunda, *Tractatus particulares de iisdem Officiis.*

In tertia, *libri de Divinis Officiis Græcæ Ecclesiæ.*

In quarta, *libri de Divinis Officiis Ecclesiæ Romanæ.*

In quinta, *libri de Divinis Officiis Ecclesiarum Italiæ, præsertim Mediolanensis.*

In sexta, *libri de Divinis Officiis Ecclesiarum Galliæ, quæ sub suis singulæ Metropolitanis disponuntur.*

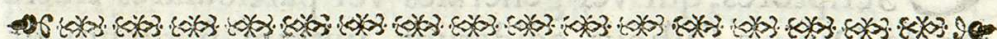
In septima, *libri de Divinis Officiis Ecclesiarum Hispaniæ, quæ sub suis pariter singulæ Metropolitanis disponuntur.*

In octava, *libri de Divinis Officiis Ecclesiarum Germaniæ, quæ sub suis etiam Metropolitanis singulæ disponuntur.*

In nona, *libri de Divinis Officiis proprii aliarum Ecclesiarum, sive quæ antiqui, sive quæ novi orbis.*

In decima, *libri de Divinis Officiis proprii Religiosorum Ordinum, qui suum & ipsi ætatis ordinem servant.*

In undecima, *libri Cantuum, sive Musici sint, sive non sint.*

C A P U T V.

Dispositio librorum, quibus continetur Jus Civile Antiquum & Romanum.

JURIS Civilis quinque partes statutz sunt antea; priores duæ complectuntur Jus antiquum, Græcum, & Latinum: sed Græcum, ut paucos habet libros, ita fere pro nullo habetur, ut & Latinum ante Codicem Theodosianum.

Juris Civilis nomine vulgo intelligitur Imperatorium, cui antiquum quidem præponitur, propter ætatem; sed ipsum Juri aliarum gentium præfertur, partim propter ætatem, partim propter majestatem Imperii & perfectionem: & propter ætatem quidem, quia præter Sacrum, quod Sacris Scripturis mandatum est, nullum consignatum est libris, quorum major sit copia; propter majesta-

tem vero Imperii, quia toti fere Orbi dominatum est, propter perfectionem denique, quia solet esse exemplum, aliaque vel dirigere, vel emendare.

Jus illud easdem habuit ætates, quas Romana res: sub Regibus natum est; crevit sub Consulibus & Imperatoribus nondum Christianis; adolevit sub Imperatoribus Christianis, donec formam absolutam consecutum est sub Justiniano: sed videtur quasi consenuisse sub consequentibus, à quibus editæ Basilicæ, quæ licet ad Græcos tantum spectent, huc tamen pertinent, sed velut extrema pars Juris Romani: nam Constitutiones Imperiales Germanorum ad Jus varium sive externum referuntur, siquidem sola in Germania vim habent, eamque fere precariam.

Imperatorum Christianorum, qui prioribus temporibus vixerunt, Leges in Codicem Theodosianum collectæ sunt anno c c c c x x x v. Justinianæ Corpus Juris anno d x x i x. primum prodiit. Basilicæ leges consequentibus temporibus, usque ad excisum à Turcis Imperium.

Juris ergo Civilis priores duæ partes dividi debuerunt in octo classes.

In prima reponuntur *Leges Græcorum, cum commentariis & tractatibus.*

In secunda, *Tractatus de Civitate, Republica, Magistratibus, Imperio, Jure ipso Romano.*

In tertia, *Jus antiquum Romanum, cum commentariis & tractatibus.*

In quarta, *Codex Theodosianus, omnium editionum, cum commentariis & tractatibus.*

In quinta, *Corpus Juris à Justiniano editum, cum commentariis & tractatibus, servato ordine partium corporis.*

In sexta, *Basilicæ Leges, cum tractatibus.*

In septima, *Jurisperiti veteres, id est, qui scripserunt ante xvj. Sæculum.*

In octava, *Jurisperiti recentiores, qui scripserunt hoc & superiore Sæculo.*

CAPUT VI.

Dispositio librorum, quibus continetur Jus Gallicum.

GALLICUM Imperium, cum agitur de Jure, visum est dividi debere ratione Supremarum Curiarum, in quibus Jus dicitur: sunt autem illæ nunc temporis duodecim, nimirum Parlamenta decem, & Consilia duo Suprema.

Inter Provincias Gallici Imperii, aliquæ utuntur Jure scripto, ut loquuntur, seu Romano Imperiali; reliquæ suo proprio, quod Gallicum dicimus.

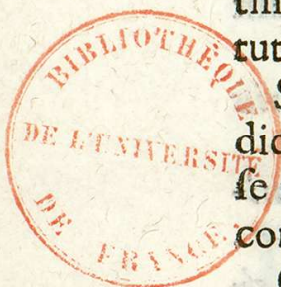
Jus illud Gallicum tertiam partem Juris Civilis constituit. Præponitur vero cæterarum Gentium Juribus, primo propter Regni præcellentiam; deinde, quia nostræ Gentis; denique, quoniam majore copia librorum comprehenditur.

Continetur autem, partim Sanctionibus Regum, partim Moribus provinciarum, partim Comitiorum Statutis, partim Senatusconsultis.

Sanctiones Regum partim collectæ sunt in varios Codices, variorum Regum nomine inscriptos, partim per se singulæ editæ sunt. Ad has præstantissimi Jurisconsulti commentarios, & tractatus scripserunt.

Consuetudines Provinciarum jussit mandari scriptis Franciscus I. Doctissimi Jurisconsulti omnes in unum corpus collectas inter se contulerunt, & singulas commentariis atque tractatibus illustrarunt. Conquisitæ sunt à nobis singulæ diligenter, tum quæ typis mox à reductione, ut loquuntur, impressæ sunt; tum quæ postea, cum commentariis in lucem prodierunt.

Disponi vero debuerunt, Consuetudines quidem ordine Provinciarum, ad quas pertinent; Provinciæ vero ordine Supremarum Curiarum, quibus subsunt; Supremæ Curiae ordine temporis, quo constitutæ sunt.

Comitiorum Statuta, etsi possint merito ad Sanctiones Regum revocari, propter absolutam Regiæ Majestatis potestatem, visa sunt nihilominus, majoris distinctionis gratia, separanda.

Senatusconsulta, seu Res Judicatæ, pro suis Parliamentis disponi debuerunt: neque enim res ipsæ possunt idoneum ordinem præbere, cum sint variæ & immensæ prope multitudinis.

Ad illud etiam Jus pertinent tria, Pragmatica sive Styli, actiones Forenses, & insigniora causarum Instrumenta.

Insigniora dicuntur, quæ exponunt factum aliquod perplexum & celebre, Genealogias illustrium Familiarum, Jura dubia Principum, Leges ambiguas vel obscuras, insigniorum personarum Accusationes aut Defensiones, cæteraque ad Historiam illustrandam conducunt.

Gallicum porro Imperium non suo tantum Jure Civili proprio utitur, sed etiam Canonico. Habet enim Ecclesia Gallicana suos mores, quibus si quæ contraria in dies oriantur, adversus ea suis se Immunitatibus defendit.

Utrumque vero Jus Gallicum, sed Civile præsertim, præstantissimi Viri scriptis illustrarunt, quibus quasi corpus quoddam Juris Gallici conflarunt.

Eam ob rem distributum est Jus Gallicum in novem classes.

Prima complectitur *Opera illustrium Gallici Juris Scriptorum.*

Secunda, *Jus Regium, sive antiquum sit, quod Lege Salica & Capitularibus; sive recentius, quod Regum Edictis, Ordinationibus, & Declarationibus continetur, cum suis Commentatoribus & Tractatoribus.*

Tertia, *Jus Provinciarum omnium, quod Consuetudinibus continetur, cum suis pariter Commentatoribus & Tractatoribus.*

Quarta, *Comitiorum Statuta, cum suis Commentatoribus & Tractatoribus.*

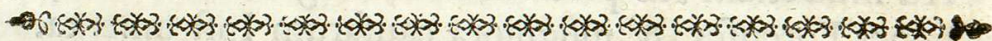
Quinta, *Senatusconsulta, vel collecta in corpus, vel per se edita, cum suis Commentatoribus & Tractatoribus.*

Sexta, *Pragmatica, vel ut loquuntur, Praxes, Stylos, & Processus.*

Septima, *actiones Forenses, sive Magistratum, sive Advocatorum.*

Octava, *insigniora causarum Instrumenta.*

Nona, *Jus Canonicum ad normam Imperii Gallici.*

C A P U T V I I.

Dispositio librorum, quibus continetur Jus externum.

QUARTA pars Juris Civilis complectitur Jura omnium, præter Galliam, Europæ Gentium.

Quare dividitur in classes undecim, pro dignitate Gentium, quarum sunt Jura. Dignitas hoc in loco petitur ab affinitate cum antiqua Roma.

In prima igitur est *Jus Romanum hodiernum.*

In secunda, *Jus Italicum, quod varium ac multiplex, pro variis ditionibus, quarum ordo in Historia Italica expositus est.*

In tertia, *Jus Germanicum, antiquum, & recens.*

In quarta, *Jus Hispanicum, antiquum, & recens.*

In quinta, *Jus Anglicum, antiquum, quod Gallico Northmannico affine, & novum.*

In sexta, *Jus Belgicum, quod Germanico affine.*

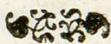
In septima, *Jus Hollandicum, vetus, & novum.*

In octava, *Jus Danicum & Norvegicum.*

In nona, *Jus Suecicum.*

In decima, *Jus Polonicum.*

In undecima, *Jus Hungaricum.*

CAPUT VIII.

Dispositio librorum, quibus continetur Jus Gentium.

NONNULLA est omnium hominum ratione viventium societas, eaque licet Orbe toto pateat, suas tamen leges habet, quibus continetur. Leges illæ constituunt Jus Gentium.

Juris hujus causa quadruplex; finis, pax populorum cui bellum opponitur; materies, commercia, hospitia, & auxilia; forma, confederationes; vis effectrix, Legationes & Tractatus, ut loquuntur.

Constat vero Jus Gentium Legibus duûm generum, sic tanquam corpus partibus: nam aliæ sunt universales, aliæ particulares. Universales, ipsamet hominum natura & ratio; particulares, contrahentium Gentium voluntas facit.

Scripti sunt ea de re libri, tum universales, qui spectant omnes simul Juris hujus causas Legesque universales; tum particulares, qui singulas in particulari causas, ut de Jure belli, Legati, &c. particularesque Leges, ut Pacta conventa, vel ut loquuntur, Tractatus, inter eos maxime, qui suprema potestate pollent.

Pars ista Juris, qua vix ulla curiosior, apud nos dividitur in duodecim classes.

Prima continet *Tractatus de Jure Gentium, universales, & particulares.*

Secunda, *Fœdera Pactaque Summi Pontificis, cum aliis temporalibus Principibus.*

Tertia, *Fœdera Pactaque Imperatoris, cum aliis Regibus, Principibus, Rebuspublicis, & Civitatibus.*

Quarta, *Fœdera Pactaque Regis Christianissimi cum aliis Regibus, &c.*

Quinta, *Fœdera Pactaque Regis Catholici cum aliis Regibus, &c.*

Sexta, Fædera Pactaque Regis Majoris Britannia cum aliis Regibus, &c.

Septima, Fædera Pactaque Regis Dania, &c. cum aliis Regibus, &c.

Octava, Fædera Pactaque Regis Suecia, &c.

Nona, Fædera Pactaque Regis Polonia, &c.

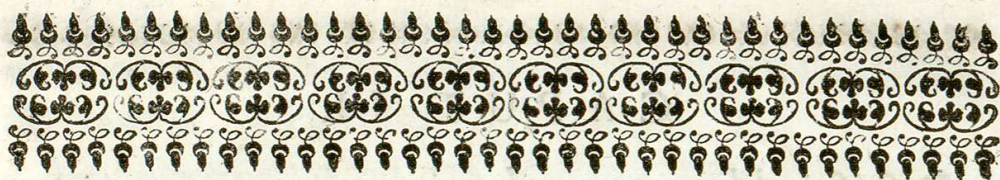
Decima, Fædera Pactaque Provinciarum Unitarum, &c.

Undecima, Fædera Pactaque Rerumpublicarum, Helvetiarum, &c.

Duodecima, Pacta Principum Christianorum cum Turcis & Mahometanis aliis.

HETERO-

H E T E R O D O X I A.

V. C A T A L O G U S.

C A P U T P R I M U M.

*Dispositio generalis librorum, quibus Heterodoxia
continetur.*

IN Musæum interius, sic tanquam in carcerem, conclusi sunt libri, qui vulgo prohibiti vocantur.

Vocantur autem, qui Doctrinæ Ecclesiæ adversantur, id est, pietati erga Deum, justitiæ erga Superiores, & castitati vitæ: docet enim Ecclesia, nos *sobrie, juste, & pie vivere in hoc seculo, expectantes beatam spem, & adventum magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi.*

Quatuor igitur in ordines distributi sunt Scriptores librorum, qui propter perniciosam doctrinam interdicti sunt.

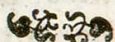
In primo censentur *qui veram pietatem impugnant.*

In secundo, *qui convellere nituntur utramque potestatem, qua Ecclesia regitur, Sacerdotalem & Regiam.*

In tertio, *qui adversus Religiosos Ordines scripserunt.*

In quarto, *qui Societati Jesu calumniati sunt.*

Non fuit addendus quintus, eorum nempe, qui de rebus sanctitati morum contrariis libros ediderunt: libri enim ejusmodi flammis potius tradendi sunt, quam ad usum servandi; nisi forte sint aliqui, quorum, propter antiquitatem, venenum magna ex parte evanuerit.

CAPUT II.

*Dispositio librorum, quibus impugnatur vera pietas
erga Deum.*

VERA pietas erga Deum continetur Religione, Christiana, Catholica, & Apostolica seu Romana: habet igitur hostium quatuor genera, nam impugnatur, vel qua Religio est, vel qua Christiana, vel qua Catholica, vel qua Apostolica seu Romana.

Impugnant Religionem, quatenus præcise Religio est, Impii; quatenus Christianam, Infideles; quatenus Catholicam, Hæretici; quatenus Romanam, Schismatici, Anarchi, & Irreligiosi.

Impii vocantur, tum qui convellunt Religionis omnis fundamenta quatuor, Dei existentiam, rerum humanarum providentiam divinam, immortalitatem animorum, libertatem arbitrii humanæ voluntatis: tum qui nullam Religionem volunt, nisi rationibus politicis accommodatam: qui tandem debitum Deo cultum dæmonibus exhibent. Quare Impiorum nomine censentur, Athei, Politici, Magi, Providentiæ divinæ, immortalitatis animorum, & liberi arbitrii impugnatores.

Infideles sunt, qui non cognoscunt *verum Deum, & quem misit Jesum Christum*. Ejusmodi sunt Idololatæ, Deistæ, Præadamitæ, Judæi, & Mahometani.

Hæretici alii sunt veteres, alii recentiores. Veteres hæc dicuntur, qui turbas moverunt ante Joannem Hus & Wiclefum; Recentiores, qui postea: Veterum scripta non solent includi.

Recentiorum primi sunt, quos Hussitas dicunt, quorumque Duces extiterunt, in Bohemia quidem Joannes Hus, in Anglia vero Joannes Wiclefus: secuti sunt Lutherani, Zwingliani, Anabaptistæ, Calviniani, Protestan-

tes Angli, Sociniani, & Recentissimi quidam: sed Calvinianorum alii sunt Genevenses seu Gallici sermonis; alii externi, ut Hollandi, Palatinenses, &c.

Schismatici dicuntur hoc in loco, non ii tantum, qui se à Communione Ecclesiæ Romanæ, Sedisque Apostolicæ separant, sive Græci, sive alii; sed illi etiam qui utramque Potestatem, qua Ecclesia regitur, Pontificiam & Regiam, convellere, aut etiam committere nituntur: nituntur vero qui utriusque auctoritati detrahunt.

Inter Sectas omnes Hæreticorum, inter ejusdem Sectæ Hæreticos, inter ejusdem Hæretici libros, inter ejusdem libri editiones, ordo fere temporis observatur: quare Joannes Hus, Lutherus, Zwinglius, Calvinus, & alii agmen suum ducunt, &c.

Ita collocantur unius Sectæ libri, ut Biblia primum, quæ Sectarii corruerunt; tum Commentarii in Sacram Scripturam; postea Tractatus Theologici; deinde Synodi seu Colloquia; denique Historiæ collocentur.

Scriptores igitur librorum, quibus vera pietas erga Deum impugnatur, decem in classes tribuuntur.

In prima censentur *Impii, id est, Athei, Politici, Magi, Præadamitæ, & Immortalitatis animorum, ac Providentiæ Divinæ impugnatores.*

In secunda, *Infideles, id est, Idololatra, Deista, Judæi, Mahometani.*

In tertia, *Hussitæ & Lutherani.*

In quarta, *Zwingliani.*

In quinta, *Anabaptistæ.*

In sexta, *Calvinistæ Genevenses, sive Gallici nominis.*

In septima, *Calvinistæ externi, Hollandi scilicet, Palatinenses, &c.*

In octava, *Protestantes Angli.*

In nona, *Sociniani.*

In decima, *Recentissimi, qui scripserunt adversus communem in Ecclesia Doctrinam, de Gratia, de Eucharistia, de Pœnitentia, de moribus, &c.*

CAPUT III.

*Dispositio librorum, quibus impugnatur utraque à Deo
constituta potestas.*

SUNT qui Potestatibus à Deo constitutis non tantum
resistunt; sed etiam alios nefandis libris seditiose vo-
cant in suas partes.

Ex iis alii adversus Summum Pontificem & Episcopa-
lem gradum ac Clerum; alii adversus Reges, atque Ma-
gistratus scripserunt.

Totum hoc genus dividi oportuit in duos ordines,
quorum primus complectatur eos, qui adversus Sacer-
dotalem; secundus, qui adversus Secularem Potestatem,
libros ediderunt.

Verum quoniam & Sacerdotalis potestas gemina est,
& Secularis pariter potestas duplex, idcirco quatuor in
classes Anarchorum (sic merito vocantur homines Po-
testatum hostes) libri disponuntur.

In prima sunt *qui adversus Papam, Cardinales, & Roma-
nam Curiam.*

In secunda, *qui adversus Episcopos & Clerum.*

In tertia, *qui adversus Reges, Supremosque Principes.*

In quarta, *qui adversus Magistratus & Potestates inferiores.*

CAPUT IV.

*Dispositio librorum, qui adversus Religiosos Ordines
calumniose scripti sunt.*

RELIGIOSIS Ordinibus, non Hæretici tantum ca-
lumnias struxerunt, sed alii etiam, qui Catholico
nomine cenferi volunt, quosque vel illusor zelus, vel

cæcus aliquis alter affectus, in transversum egit: merito dicuntur Irreligiosi.

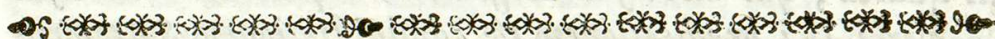
Hæreticorum libri famosis Irreligiosorum libellis præferuntur, ut qui plus habeant veneni odiique in Catholicam Ecclesiam, cujus pars non contemnenda in religiosis familiis, consilia Evangelica sanctioremque vitam professis, elucet.

Vesania porro Scriptorum ejusmodi eousque prorupit, ut Religiosos Ordines, non tantum omnes in communi, nec singulos tantum in particulari; sed etiam singulorum privatas personas libellis famosis contumeliosisque maledictis traduxerint.

Totus hic maledicorum librorum numerus visus est ita tribuendus in plures classes.

In prima, *qui adversus Religiosos Ordines in communi.*

In consequentibus, *qui adversus singulos Ordines, singularesque Ordinum personas, scripti sunt.*

C A P U T V.

*Dispositio librorum, quibus continentur Calumnie
adversus Societatem Jesu scriptæ.*

SOCIETAS JESU sortem eandem experta est, quam Franciscana & Dominicana Familia. Orta est, crevit, & adolevit inter calumniantium procellas: utque pietatem & doctrinam profitetur, ita Hæreticorum pietati adversantium, & aliorum doctrinæ invidentium, dictis scriptisque impetita est.

Calumniati sunt eam homines varii gradus variæque conditionis & religionis, poteratque ex parte calumniantium non incommode peti libellorum famosorum distributio; sed caritas quæ in Christo est, jubet parcere nomini eorum, pro quibus Deum orari vult.

Non incommode poterat etiam, pro Nationibus institui partitio; nam Societas Jesu perinde ac Christi fides,

cui propagandæ se devover, nusquam non passa est adversantium maledicentiam. Verum eadem huic, quæ præcedenti, ratio partitioni obstitit.

Satius igitur visum est, sex in classes confusam hanc Babyloniamque libellorum multitudinem cogere, prout nempe impugnant, vel institutum & instituti parentem, vel jura & privilegia, vel doctrinam, vel missiones & prædicationem Verbi divini, ac Sacramentorum administrationem, vel mores, vel personas.

In prima igitur sunt qui adversus *Institutum institutique parentem S. Ignatium scripti sunt, ab hæreticis primum, tum ab Irreligiosis.*

In secunda, qui adversus *Privilegia, sive quæ à Summis Pontificibus, sive quæ à Principibus, propter fideles juvandos, concessa sunt.*

In tertia, qui adversus *Doctrinam, sive in genere, sive in specie, sed præsertim adversus Moralem.*

In quarta, qui adversus *Missiones, atque etiam adversus verbi Dei prædicationem & administrationem Sacramentorum.*

In quinta, qui adversus *mores, tum domesticos, tum qui ad externos spectant.*

In sexta, qui adversus *personas singulares, personarumque singulares libros.*

C I M E L I U M.

V I. C A T A L O G U S.

C A P U T P R I M U M.

Expositio generalis eorum, quæ Cimelio continentur.

IN Musæo, quod Cimelium vocamus, recondita sunt, quæ ab eruditis solent haberi in pretio: solent vero manuscripti Codices, tum antiqui tum recentiores nondum editi; peregrini libri inusitatae formæ atque materiæ; numismata, & antiquitatis reliquiæ, nobilium Sculptorum & Pictorum Imagines impressæ, &c.

Codices manuscripti quatuor sunt generum; siquidem sunt alii Hebraici, cæterarumque aliarum Orientalium Linguarum; alii Græci veteres; alii Latini veteres; alii Recentiores, qui prælum expectant.

Peregrini libri, partim impressionis modo placent, ut Sinenses; partim materiæ qualitate, ut qui vel in cera exarati sunt, vel in palmarum foliis betularumque cortice descripti, &c.

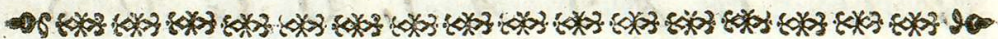
Numismatum partim à P. Jacobo Sirmondo collectorum, partim postea additorum magna copia Bibliothecam ornamento non mediocri nobilitat.

Antiquitatis plures sunt reliquiæ, gemmæ sculptæ, urnæ, lucernæ, statuæ, aliaque hujuscemodi, quæ ad eruditionem eatenus conferunt, quatenus, quæ in libris memorantur, subjiciunt oculis.

Imagines impressæ, quia non curiositati soli serviunt, sed etiam Historiæ profunt, qua parte vultus illustrium virorum, præclarasque nonnullas actiones oculis & me-

moriæ repræsentant, non contemnendo studio collectæ sunt, ut & obsidionum & pugnarum delineationes.

Igitur Cimelium totum tres in partes divisum est. In prima sunt libri Manuscripti; in secunda Abacus Nummarius; in tertia Antiquitatis reliquiæ, & Imagines impressæ.

M U C A P U T I I.

Dispositio Librorum Manuscriptorum.

SEPTEM omnino ad titulos Manuscripti omnes Codices reducti sunt.

Sub primo continentur *Manuscripti Codices, Hebraici, Arabici, Syriaci, Armeni.*

Sub secundo, *Manuscripti Codices Græci, Bibliorum, Catenarum, Interpretum, Patrum, Philosophorum, Mathematicorum, Medicorum, Grammaticorum & Lexicographorum, Oratorum, Poetarum, Historicorum, Canonum, Legum, ordine eodem qui in editis libris adhibitus est.*

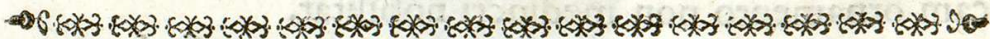
Sub tertio, *Manuscripti Codices Latini, Bibliorum, Interpretum, Patrum, &c.*

Sub quarto, *Manuscripti Codices Gallici, Italici, Hispanici.*

Sub quinto, *Manuscripti Codices peregrini sermonis & modi.*

Sub sexto, *Manuscripti Codices Magnorum Virorum, qui expectant prælum.*

Sub septimo, *Adversaria, Annotationes librorum, & Cartæ insignium Virorum.*

C A P U T I I I.

Dispositio Abaci Nummarii.

ABACUS Nummarius non ignobilis pars est perfectæ Bibliothecæ. Eo fine vero à nobis instructus est, ut quæ continentur libris ad Historiam Iconologicam Nummariam

Nummariam pertinentibus, non tantum in imagine, sed in re ipsa videri possint. Dispositus etiam est eo ordine, quo quisque facile totam hanc Iconologicæ Historiæ partem addiscat.

Id vero ut recte fieret, consideratus est finis, propter quem Nummi inventi sunt: inventi sunt autem, partim ad commutationum commoditatem, partim ad illustrium personarum vultus, historiamque posteris mandandam. Aliqui ad commutationes magis valent, alii ad Historiam; illi Monetæ nomen acceperunt, hi ut Numismata potius dicerentur, mos apud nonnullos obtinuit.

Ut ergo tota hæc de Nummis doctrina Historiæ Iconologicæ Nummariæ responderet, visa est distribuenda tres in partes, quarum una sit de Monetis, altera de Ponderibus & Mensuris, reliqua de Numismatibus. Sed Numismata per se hic spectantur, reliqua duo propter relationem.

Cum in tanta multitudine Numismatum, quanta suppetit, plurima quidem vera sint, non pauca tamen aut dubia, aut aperte falsa: cumque ex veris alia sint aliis expressiora, & plura unius modi; cum pariter ex falsis & dubiis non eodem omnia vitio laborent: excogitatus est modus quidam distributionis, quo & superfluitas foret necessaria, & vitium prodesset, & falsitas ad veritatem conducirer: ad veritatem dico, non quidem Historiæ, sed curiosæ cujusdam scientiæ, quam Nummariam appellare possumus.

Divisus est igitur Abacus in Scientiam & Usus Numismatum.

Scientia dicitur, qua quis docetur de materia seu metallo, de forma seu figura, de quantitate seu magnitudine, de qualitate & integritate, de veritate & falsitate, de affinibus duobus, quæ monetæ & pondera, de encastis, & tandem de ætate Numismatum.

Usus appellatur, quo quis ad lumen Historiæ afferen-

dum, & ad heroicos mores informandos, & ad Philologiam, Numismatibus utitur.

Hæc enim doctrina non tantum historia quædam est, sed etiam Ethicæ pars, quæ illustrium personarum exemplis illustres posteros ad virtutem erudit; exhibet siquidem & vultus, & egregia Principum facinora, & virtutes, & est Philologiæ pars, seu historia artificialis, quæ veterum exhibet arma, vestes, &c. Quare ratione usus distribuitur in tres partes, Historicam, Ethicam, & Philologicam.

Historica dividitur in Religiosam & Prophanam: sed Religiosa alia falsa seu superstitiosa; alia vera seu Christiana. Prophana item alia est Principum, alia Illustrium aliarum Personarum.

Superstitiosa pertinet ad Deos, Ægyptios, Græcos & Romanos. Deorum ordo servatus est, qui constitutus à Lilio Gyraldo, utpote notior. In singulis Diis observata quatuor, Icones seu figuræ diversæ, inscriptiones, symbola & cultus, circa quem servata pariter sex, templa, aræ, victimæ, sacrificia, ludi, Sacerdotes.

Vera complectitur Judaicam quæ desit, & Christianam quæ nunc viget. Ad Judaicam attinent nummi, in quibus religionis symbola continentur.

Ad Christianam, Icones Christi, Deiparæ, Sanctorum, Sacrorum Magistratum, cujusmodi summi Pontifices, Cardinales, Episcopi, viri pietate insignes.

Prophana vetus continet quæ ad Græcos & Romanos spectant. Græcorum nomine omnes etiam Monarchiæ comprehenduntur, quæ Romanorum Imperium præcesserunt.

Romani Imperii quatuor status hic considerantur. Sub Consulibus, sub Imperatoribus melioris ævi, sub Imperatoribus posterioris ævi, sub Imperatoribus Orientis, collapsio Occidentis Imperio.

In Numismatibus Romanis, quæ temporibus Consulium, & ante constitutum Imperium cusa, servatus est solemnissimus ordo alphabeticus Familiarum Romanarum.

In singulis Imperatoribus, præsertim melioris ætatis, observata sunt septem, quæ quantum fieri potest Numismatibus demonstrentur, Genealogia, Gesta ante Imperium, Gesta in Imperio, Laudes, Virtutes, Funus, Apotheosis.

Genealogia ostendit parentes, fratres, uxores, liberos, & affines. Ad Gesta ante Imperium pertinent Juventus, Adoptio, Magistratus, Victoriæ, Triumphi. Gesta in Imperio sunt, alia domi, ut concordia fratrum, &c. alia foris, ut adventus ad Imperium, munificentia tum erga suos quibus provisum, tum erga externos Reges, Provincias, Civitates, & singulares personas. Victoriæ, Triumphi, Pax, & fructus Pacis, ut securitas felicitasque Populi, abundantia, &c. Laudes, tum à populo quæ vota, gratulationes, &c. tum à Civitatibus, Provinciis, Exercitiis, &c. Virtutes, erga Deum Religio, erga homines Liberalitas, &c. erga se Pudicitia, &c.

Prophana recens complectitur Regna, quæ ex Imperio Romano discerpto facta sunt. Habent enim & ipsa quoque suos utiles ad historiam aliumque usum nummos.

Cum Numismata utilia sint, non soli tantum Gestorum sive Politicæ Historiæ, sed illi etiam, quam Artificialem nominavimus, quæque à nonnullis Philologia dicitur; visum est Numismata, quæ abundant, sic esse disponenda, ut demonstrentur non tantum res bellicæ, cujusmodi Arma Veterum, Saga, Vexilla, Allocutiones, Pontes injecti, Victoriæ, Trophæa, Triumphi, &c. sed etiam pacificæ, ut sunt Vestes, Ornamenta capitis, Ludi, Largitiones, Congiaria, Procuraciones Annonæ, Coloniæ Missiones, Sublevationes & Restitutiones Civitatum, &c.

Cum deserviant etiam informandis moribus per exempla expressæ Numismatibus illustrium personarum virtutes, dispositæ illæ, quo more solent principales virtutes, Prudentia, Justitia, Fortitudo, Temperantia, cum suis singulæ partibus.

Propter hæc, quæ hætenus observata sunt, distributus fuit Abacus Nummarius in partes omnino novemdecim, quarum septem ad Scientiam pertinent, duodecim reliquæ ad Usus; sed nulla est, quæ non suas etiam partitiones habeat.

In prima igitur sunt *quæ spectant ad metalla tria, Aurum, Argentum, & Æs, tum pura, tum multiplici arte modoque permixta.*

In secunda, *quæ ad Monetas Hebræas, Ægyptias, Græcas, Romanas, Recentiores.*

In tertia, *quæ ad Pondera & Mensuras Hebræorum, &c.*

In quarta, *quæ ad Numismatum magnitudinem & molem.*

In quinta, *quæ ad figuram.*

In sexta, *quæ ad vitia.*

In septima, *quæ ad artem dignoscendi vera ab adulterinis.*

In octava, *quæ ad Religionem falsam, seu superstitiosam pertinent.*

In nona, *quæ ad Religionem veram, seu Christianam.*

In decima, *quæ ad Historiam Græcorum.*

In undecima, *quæ ad Historiam Consulum, seu Familiarum Romanarum.*

In duodecima, *quæ ad Historiam Imperatorum superioris ævi, à Julio Cesare usque ad Pertinacem.*

In decima-tertia, *quæ ad Historiam Imperatorum inferioris ævi, à Pertinace usque ad Heraclium.*

In decima-quarta, *quæ ad Historiam respirantis adhuc in Oriente Imperii, sed afflicti in Occidente & in varia Regna Principatusque divisi.*

In decima-quinta, *quæ ad Historiam Principum, inter quos Romanum Imperium divisum est: sed hæc pars in tredecim alias aut etiam plures dividitur.*

In decima-sexta, *quæ ad viros fœminasque Illustres.*

In decima-septima, *quæ ad Ethicam Heroicam.*

In decima-octava, *quæ ad Historiam artificialem Bellicam.*

In decima-nona, *quæ ad Historiam artificialem Pacificam.*

CAPUT IV.

Reliqua Cimelii Literaria Supellex.

INTER Supellectilem Literariam, non libri tantum & Numismata reponuntur, sed etiam Antiquitatis reliquiae, cujusmodi sunt Sepulchrales Lucernae, Urnae, Statuae, Sacrificiorum instrumenta, Sculptae Gemmae, Annuli, &c. conferunt enim ad eruditionem, & veterum Scriptorum intelligentiam.

Reponuntur etiam Imagines à nobilibus Artificibus incisae atque impressae, praesertim si illustrium personarum vultus, illustriumque factorum Historias, Pompasque, Funera, Triumphos, obsidiones Urbium, pugnasque, & alia ejusmodi ad Historiam utilia exhibeant.

Quin & eo pertinent curiosae Philosophiae adjumenta, cujusmodi sunt Magnetes ex arte tornati & calybe armati, Machinae librandis corporibus fluidis factae, Specula, Vitra, & Tubi, quibus ad Opticam, tum admirabilem illam, tum Astronomicam usus est, Instrumenta Mathematica cujuscumque generis, &c.

Pertinent etiam praestantium Artificum opera quaedam minuta, & sua parvitate spectabilia, atque etiam peregrinae res, novoque ex Orbe advectae.

Inde factum, ut Literaria haec Supellex quinque in classes tribueretur.

In prima sunt *Antiquitatis Reliquiae*.

In secunda, *Imagines impressae*.

In tertia, *curiosae Philosophiae Mathematicaeque instrumenta*.

In quarta, *nobilium Artificum Opera*.

In quinta, *Res peregrinae, & ex Orbe novo advectae*.

CAPUT V.

Astronomia sensibilis Harroüysiana.

ASTRONOMIÆ sensibilis nomine intelliguntur Machinæ, quæ motus Astrorum motibus suis ea proportionem in conspectu ponunt, qua fiunt in cœlo: quæque occultis momentis sic aguntur, ut sua sponte moveri videantur.

Has P. Nicolaus de Harroüys cum Mathematicas disciplinas doceret, ingeniose invenit, & faciendas curavit, singulisque Astronomorum hypothesebus suas esse voluit: quare aliæ Ptolemaicum Systema, aliæ Copernicanum, aliæ Semicopernicanum, aliæ Tychonianum, aliæ Harroüysianum, aliæ alia plura repræsentant. Quin & Planetas in liquido aëre mobiles exhibent, cum suis antegressionibus, retrogressionibus, depressionibus, & ascensionibus, cæterisque affectionibus.

Nec illæ Machinæ paucæ sunt, nec instar Horologiorum quæ circumferuntur exiguæ, sed tantæ, ut Horizontis diameter sit novem aut decem pedum.

Propter tantam multitudinem magnitudinemque, Bibliothecæ spatio contineri non potuerunt, multo minus Musæorum angustiis, sed suam implent capacem aulam, curatoremque habent Matheseos Professore: non debuerunt tamen hoc in loco prætermitti, quandoquidem ad rem Literariam, cujus quasi armamentarium Bibliotheca est, admirabiliter conferunt.

DEUS SCIENTIARUM DOMINUS EST,

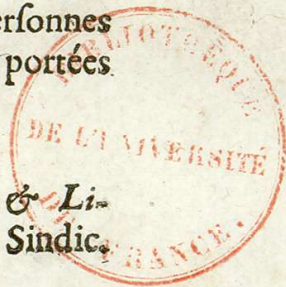
ipsi gloria in secula seculorum.

EXTRAIT DU PRIVILEGE DU ROY.

PAR Lettres Patentes du Roy données à Saint Germain en Laye le dernier Décembre 1677. signées DESVIEUX, & scellées du grand Sceau de cire jaune, il est permis à Sebastien Mabre - Cramoisy, Imprimeur du Roy, & Directeur de l'Imprimerie Royale du Louvre, d'imprimer un livre intitulé: *Systema Bibliothecæ Collegii Parisiensis Societatis Jesu*; & ce pendant le temps & espace de six années. Avec défenses à toutes personnes d'imprimer, ou faire imprimer ledit Livre, sous les peines portées par lesdites Lettres.

Registré sur le Livre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris le 16. Avril 1678. Signé, E. COUTEROT, Syndic.

Achevé d'imprimer le 18. Juin 1678.

EXTRAIT DU PRIVILEGE DU ROY.

Par Lesquelles Patentes du Roy données à Saint Germain en
Laye le dernier Décembre 1677, signées DESVILLES, & scel-
lées du grand Sceau de cire jaune, il est permis à Sebastian
Mabre-Cramoisy, Imprimeur du Roy, & Directeur de l'im-
primerie Royale du Louvre, d'imprimer en livre intitulé : *Offi-
ces de la Couronne* par Jean Mabre-Cramoisy, & ce pendant le
temps de six années. Avec défenses à toutes personnes
d'imprimer, ou faire imprimer ledit Livre, sous les peines por-
tées par lesdites Lettres.

En Testm^t de Quoy le Roy a signé, E. Courret, Syndic
de la Ville de Paris le 16. Avril 1678. Signé, E. Courret, Syndic.

Achevé d'imprimer le 18. Juin 1678.

B5B 4a 3A

000145368 3

600
2